

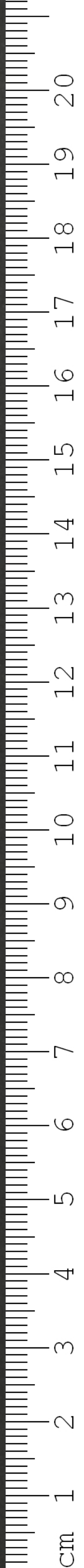
Skildringer fra Spanien i 1860.

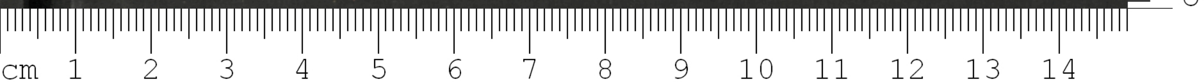
Af

J. Kornerup.

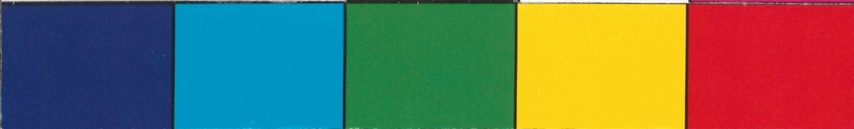

Skildringer fra Spanien i 1860.

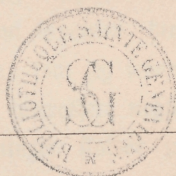

Skildringer fra Spanien

i 1860.

Af

J. Kornerup.

Kjøbenhavn.

Otto B. Wroblewskys Forlag.

G. S. Wibes Bogtrykkeri.

1863.

Forord.

Idet jeg indbyder den gunstige Læser til at følge mig, ligesom man følger en Cicerone, igjennem nogle af Spaniens Byer og Egne, maa jeg tillige bede ham undskylde, hvis denne lille Bog skulde skuffe hans Forventning. Den indeholder ikke nogen udførlig Reisebeskrivelse, ja ikke engang en Røverhistorie, men kun en Række Skildringer af Mindesmærker og Folkeliv, flygtigt henkastede og blandede ligesom Tegningerne i en Skizzebog. Formaalet med den Reise, jeg foretog igjennem det sydlige Spanien, var et andet end at levere en Reisebeskrivelse; men mine Breve til Hjemmet kom dog til at indeholde Præget af de forskjellige Indtryk, jeg modtog, og som jeg søgte at anskueliggjøre saagodt, jeg formaaede. Da der desuden hidtil er skrevet saa Lidt paa Dansk om Spanien, hengiver jeg mig til det Haab, at disse Breve, som jeg senere har gjort fuldstændigere, muligen kunde interessere nogle Læsere.

Adskillige Oplysninger skylder jeg Germond de Lavignes »Itinéraire de l'Espagne et du Portugal.«

Forfatteren.

Indhold.

Valencia, Mai 1860.

Det store franske Dampskib „Hermes", som skulde afgaae fra Marseille til Oran og anløbe Valencia, var i travl Bevægelse, da jeg kom ombord. Man var ifærd med at stuve Lasten fuld med store Pakkasser og Kufferter. Dækket vrimlede af Passagerere og Folk, der skulde sige dem Farvel, og Dampen kogte og sydede allerede i Kjedlerne. Signalet blev givet, og „Hermes" bevægede sig rask fremad igjennem den Skov af Master af Skibe fra alle Verdensdele, som bedækkede Marseilles Rhed, og snart laa Frankrig bag ved os, medens en herlig klar Sol belyste Klipperne og Fyrtaarnene, der danne saa maleriske Grupper udenfor Marseilles Havn.

Aftenen blev mere kjølig, end man skulde vente det under en saa sydlig Brede. Paa hele Fordækket myldrede det med franske Soldater af alle Vaabenarter, som nu efter endt Permission skulde vende tilbage til Afrika. Siddende paa Hug omkring nogle Blikskaale vare de ifærd med at holde deres Aftensmaaltid, der bestod i en Slags Bønnesuppe med Stumper af Kjød i. Det var langt fra at disse Folk vare forknytte over nu, efter endt Besøg i Frankrig, at skulle vende tilbage til den besværlige Tjeneste i Afrika. Tvertimod: overalt hørte man Latter og Lystighed.

Især syntes Zuaverne at have Privilegium paa at gjøre Løier og sige Vittigheder endogsaa til Officererne. Disse smilte da og trak paa Skuldrene, idet de med Hænderne i Lommerne paa deres uhyre Buxer slentrede op og ned ad Dækket. Men anderledes forholdt det sig med en heel Deel franske Colonister, fattige Arbeidere med Koner og Børn, som af Regjeringen faae fri Reise til Afrika, forat de kunne nedsætte sig der. Disse Mennsker syntes næsten alle forknytte og nedslagne ved at forlade Fædrelandet og gaae en uvis Fremtid imøde i et andet Clima og et halvbarbarisk Land. Tilmed varede det ikke ret længe, førend Søsygen strakte de Fleste af dem henad Dækket i en broget Forvirring.

Hele dette store Skib med sin Masse af Mennesker og Gods, som styrede imod Afrika, mindede mig levende om den Betydning, Algerien i den senere Tid har faaet for Frankrig, en Betydning, som vistnok vil blive endnu langt større, naar den franske Driftighed og Opfindsomhed ret faaer bearbeidet denne Provinds.

Hele den næste Dag hengik paa Søen uden nogen anden Begivenhed, end at vi fik den spanske Kyst isigte og saae Barcelona langt borte.

Morgenen efter den 4de Mai gik Solen prægtigt op over Middelhavet; Himlen havde antaget disse rene, klare Farver, som høre Syden til, og foran os laae Bjergene ved Valencia, straalende i Morgenrøden. Rundt om os krydsede spanske Fartøier med lange spidse Sejl og syntes i Frastand at svæve hen over de blaagrønne Bølger, lig store hvide Søfugle. Dampskibet nærmede sig ind imod el Grao, Valencias Havn, og snart skulde jeg da sætte Foden i Land i det deilige Spanien, som jeg havde drømt saameget om.

Klokken var 7, da vi, efterat have sagt Farvel til et Par af vore Reisefæller, nærmede os Landet i en Baad. Allevegne mødte Øiet nye og fremmede Gjenstande. Man saae Vogne af en ældgammel Form med 2 store Hjul, forspændte med uhyre Oxer, slæbe Klippestykker ud til den yderste Pynt af Havnedæmningen, hvorfra de rulledes i Havet for at gjøre Moloen længere. Ved Landingstrappen var en heel Deel Almuesfolk, Lastdragere og Tiggere stimlet sammen. De preiede os, endnu inden vi naaede Land, med en Strøm af Ord, der uagtet mine Studier i Meislings spanske Grammatik lød ganske uforstaaelig for mig. Disse Mennesker saae mere ud som Røverpak end som noget Andet, men saaledes som de sad der op ad Trappen og paa Broen og raabte og skreg med udstrakte Arme, dannede de overordentlig maleriske Grupper. Om Hovedet havde de svøbt et broget Tørklæde, over Skuldrene laae en Slags ulden Plaid, Benene vare fra Knæet nøgne, og paa Fødderne bare de Sandaler. Aldrig saasnart havde vi sat Foden paa Land, førend hele denne Havnepøbel kastede sig over os og tilbød sig at bære vore Kufferter og Vadsække og skaffe Vogne til Valencia. De reves om Tøiet og skreg i Munden paa hinanden med de mest ivrige Bevægelser.

Et Par spanske Herrer, som kjendte Forholdene, sørgede for, at alt Tøiet blev baaret ind paa Toldboden (la duana), hvor vi skulde visiteres, inden vi kunde tage afsted til Valencia. Kufferterne bleve da stillede i et Portrum, og da vi spurgte om Toldbetjenten, pegede man paa en Dør, over hvilken der med store Bogstaver stod malet „Sovekammer" (dormitorio). Denne Herre befandt sig altsaa endnu i Søvnens Arme, og man gav os den trøstende Efterretning, at hans Opstandelse kunde ikke ventes førend

Kl. 9. Et Par franske Reisefæller og jeg satte os derfor paa vore Kufferter i Porten og søgte paa bedste Maade at udholde en Beleiring af en heel Flok af Vognmænd, der vedblev at tilbyde os Befordring. Selv Tiggere omsværmede os, udstyrede med den mest maleriske Elendighed, man kan tænke sig. En spansk Skildvagt med solbrændt Ansigt og en besynderlig Chakot af hvid Filt, spadserede gravitetisk op og ned, men fandt sig ikke foranlediget til at skride ind. Officeren, der kommanderede Havnevagten, kom imidlertid gaaende, og hans Nærværelse forjog endelig Pøbelsværmen og gjorde det muligt for os at forlade vor Post paa Kufferterne. Jeg havde ogsaa tilbragt omtrent en Timestid paa min Kuffert, nydende mit første Indtryk af Spanien, et Indtryk, der, skjøndt jeg Gudskelov ikke var nogen skibbruden Mand, forekom mig at have noget tilfælles med det, som den agtbare Mand Peder Paars modtog, da han stod med sin kostbare Kuffert imellem de slemme Røvere paa det Eiland Anholt.

„Træder ind, Señores, og tager Plads,“ sagde Officeren og aabnede Døren til et lille tarveligt Værelse, der var forsynet med nogle Rørstole. Han satte sin Chakot paa Bordet og gav sig ifærd med at skrive. Jeg fik god Tid til at anstille Betragtninger over Dronning Isabella den 2den, som hang paa Væggen med sin kongelige Krone paa Hovedet, og til at erindre mig, at jeg nu befandt mig under Hendes Majestæts Scepter; thi Toldbetjenten mødte ikke førend Kl. 9½. Han underkastede os en meget skarp Examen, men fandt dog intet Toldpligtigt. Det ubehageligste var imidlertid, at saasnart Kufferterne aabnedes, styrtede hele Sværmen fra Havnen atter ind i Porten for at see, hvadfor Sager de Reisende førte med sig. En af disse Fyre vilde endelig have Hænderne fordybede i Ind-

holdet af min Kuffert under Paaskud af at hjælpe til med Indpakningen og derved gjøre sig fortjent til en Drikkeskilling. Jeg skal ikke nægte, at jeg følte mig lettet, da disse Indledningsceremonier vare vel overstaaede og jeg havde arbeidet mig ud igjennem denne Trængsel af halvnøgne, svedige Dagleiere, ledsaget af en Droskekudsk, der bar min Kuffert.

Tænk ikke paa nogen af vore Drosker, thi den valencianske, den saakaldte Tartane, er et Kjøretøi af en langt mere primitiv Beskaffenhed. Det er en Enspændervogn, som hviler paa 2 store Hjul, men ikke har Spor af Fjedre. Den er bedækket med et Slags Tøndehvælving, saaledes at Lufttrækket kan fare frit igjennem den, medens man paa samme Tid er beskjærmet imod de brændende Solstraaler. Kudsken var costumeret ligesom alle de Andre, jeg har omtalt. Han sprang op, og det gik rask afsted, imedens han fløitede og raabte til sin Hest: »arré, arré caga!« (skynd dig, Hest!). Veien var forfærdelig slet, fuld af store Huller, som Joachino, saaledes hed Kudsken, dog lykkeligen forstod at undgaae. Det forbausede mig, at Veien fra Havnen til en By paa over 100,000 Indvaanere kunde være af denne Beskaffenhed; men muligen har det sin Grund deri, at Valencia ogsaa staaer i Forbindelse med sin Havn ved Hjælp af en Jernbane. Vi gyngede, tumlede og rullede altsaa afsted paa en høist ubeqvem Maade, men for mit Blik udfoldede jo nu Spanien hele sin maleriske Pragt. En Allee af herlige Platantræer begrændser Veien, og paa begge Sider af den udfolder den rigeste sydlandske Vegetation sig. Man seer Orange- og Oliventræer og Maismarker, og over de lavere Træer kneise enkelte høie Palmer. Uden at bryde sig om mine ringe Kundskaber i Sproget konverserede Joachino mig uafladelig og pegede med Pidsken

paa Maismarken med de Ord: »la huerta, señor!« (Haven, min Herre!), thi saaledes benævnes Sletten ved Valencia. Hvert Øieblik mødte vi hele Karavaner af Muldyr, pyntede med røde Topper og Fryndser, Tartaner med sortklædte spanske Damer og solbrændte Bønder med den bredskyggede Filtehat trykket ned i Panden. Valencia tøver ikke med at vise sig bag sine gamle Ringmure og Taarne. En prægtig Bro med høie Buer fører til Staden over den nu for Tiden næsten udtørrede Flod, Guadalaviar. Joachino lettede paa Hatten for Sanct Ignacius, der staaer paa Broen. Jeg syntes dog, jeg skulde sige Noget til min snakkende Kudsk og raabte til ham:

»Joachino! Viva España!« et Udraab, som han besvarede med et Grin.

Naar man igjennem et Porttaarn er kommen ind i Valencia, møder Næsen strax denne ubeskrivelige Lugt, som man kun træffer i Syden, og som er en Blanding af Hestemøg, catholsk Virak og endnu nogle andre ubestemmelige Ingredientser. Smukke brunladne Tjenestepiger med Sandaler paa Benene og store antike Vandkrukker under Armen skrede forbi os, saavelsom deilige Damer med Mantillen over Hovedet og Viften i Haanden. Jeg steg af i »fonda del Cid« paa Erkebiskoppens Plads, som skal være et af de bedste Hoteller her. Det har imidlertid ikke givet mig nogen høi Mening om de spanske Hoteller, saa blottet paa Beqvemmelighed og Hyggelighed forekommer det mig. Indtil jeg har faaet lidt Indsigt i Sproget, vil jeg dog blive her, da det er heldigt for mig, at en af Opvarterne forstaaer Fransk.

Jeg staaer altsaa nu i Spanien, men er endnu heelt overvældet af alt det Nye og Fremmede, jeg seer. I mit

næste Brev haaber jeg at kunne meddele Dem nogle Skildringer fra denne mærkelige By.

Valencia, Mai 1860.

Idag er hele Staden paa Benene i Anledning af en stor Fest for »nuestra señora, la santissima virgen«, (vor Frue, den hellige Jomfru), som er Valencias Patronesse. Da jeg derfor i Morges kom over Domkirkepladsen, mødte jeg en stor Procession. Toget aabnedes af de Geistlige med deres Kors og Faner og nogle Chordrenge, som svingede Røgelsekar. Derefter kom Jomfru Marias Billedstøtte af puurt Sølv, pyntet med en prægtig Kaabe af rødt Fløiel. Alle Folk kastede sig paa Knæ for dette Billede. Derpaa kom Byens Borgemester og Raadsherrer i carmoisinrøde Damaskes Talarer og stive, hvide Halskraver. Toget sluttedes af Soldater, som marscherede gravitetisk næsten uden at komme af Stedet med Geværet i Armen og Chakoten hængende bag paa Ryggen ved Hjælp af en Snor. I alle Gader vrimlede det af maleriske Bønder med et stort rødstribet Tæppe kastet over Skulderen og bredskyggede Hatte paa Hovedet.

Men vi ville ligesom Processionen begive os til Domkirken.

Det er i Begyndelsen meget vanskeligt at danne sig en klar Forestilling om dette Monument, som har en betydelig Størrelse, men næsten er aldeles indpakket imellem yngre Bygninger, der ere opførte umiddelbart op til det, for at tjene til Bibliothek, Arkiv, Sacristi o. s. v. Valencias Domkirke skal ifølge Sagnet oprindelig være bygget paa Grundvoldene af et gammelt romersk Tempel, der var helliget Diana. Gotherne indviede Kirken til

Frelseren og Araberne til Mahomed. Da den berømte Cid erobrede Valencia tilbage, gav han Kirken under den hellige Apostel Peders Beskyttelse, og Don Jaime indviede den endelig i 1238 til den hellige Jomfru. Saameget er vist, at den fra først af er opført i rigt prydet Rundbuestil. Til den ældre Periode henviser det smukke halvrunde Chor, der har et aabent Galleri med Rundbuer og Colonner i tvende Stokværk. Ligeledes er paa den søndre Korsfløi bevaret en prægtig Portal med fine Søiler og Rundbuer. Denne Portal kaldes Apostlenes Dør. I Aaret 1262 var Kirken bleven i høi Grad forfalden, og man begyndte derfor at bygge den om i gothisk Stil. Til denne Periode henhører den pragtfulde Portal paa den nordre Korsfløi og det mægtige ottekantede Taarn, som hæver sig over Korset. Klokketaarnet, som kaldes »el Miguelete» blev paabegyndt i Aaret 1381*). De her nævnte Enkeltheder ere imidlertid de eneste Rester af den middelalderlige Kirkebygning, thi en næsten fuldstændig Ombygning har fundet Sted i Renaissancetiden. Det Indre af Cathedralen danner tre hvælvede Skibe, som bæres af 25 firkantede Piller med Pilastre og corinthiske Capitæler. Over Korset hæver sig som sagt en ottekantet Kuppel, gjennembrudt af store Vinduer. Kirkens hele Længde er 147 Alen, dens Brede over Korset 90 Alen. Uagtet man maa beklage, at saa Lidet er levnet af den ældre Kirkebygning, maa man dog beundre den umaadelige Pragt, der er udviklet i det Hele, og navnlig den smagfulde Maade, hvorpaa de mangfoldige Sorter smuktfarvet slebet Marmor er anbragt i Søiler og Altere. Midt i Kirken befinder sig det store afsluttede Kannikechor med sine Munkestole og sine store Pulte for Messebøger. Paa

*) Geschichte der Baukunst in Spanien von Don José Caveda.

Gulvet er udbredt en fiint flættet Straamaatte. Her sidder Geistligheden i hvide Messesærker og synger og læser Evangeliet. Bestandig hører man denne eensformige Mumlen, som Enhver, der har besøgt catholske Lande, kjender saa godt. I de halvmørke Sidegange brænde Lys foran forskjellige Altere. Her knæle eller hvile Damerne i den eiendommelige mauriske Stilling med korslagte Been. Den rige Kniplingsmantille danner en herlig Ramme om de fine blege Ansigter, og Viften er i uafladelig Bevægelse.

Da jeg var bleven træt af at undersøge den Mængde af Malerier, som Kirken indeslutter, men som dog kun ufuldkomment kunne sees, henvendte jeg mig til en gammel Sakristan med Anmodning om at maatte stige op i det omtalte høie Klokketaarn »Miguelete«, hvilket med Artighed blev bevilget. Fra Platfonden udbredte sig et herligt Skue for mig. Dybt nede Valencia med sine mange Kirker, sine Huse med flade Tage. Imod Øst seer man Havet og Skibsmasterne ved El Grao og rundt om Byen den mageløs frodige Slette: „Haven“, som Spanierne kalde den. I det Fjerne fører nu Jernbanen til Madrid.

Hele Valencia er omgivet af ældgamle Mure, der for en Deel ere opførte i den Tid, Maurerne herskede her, men senere flere Gange blevne restaurerede og prydede med forskjellige anselige Portbygninger. En af disse benævnes Puerta del Cid. Det var paa dette Sted, at Spaniernes Yndlingshelt stormede Valencia og erobrede den tilbage fra de Vantroe. Intetsteds i Landet lever Mindet saaledes om Cid som i Valencia, der derfor ofte benævnes Valencia del Cid. De i arkitektonisk Henseende mærkeligste Porte ere: »Puerta de Serranos« eller Bjergboernes Port imod Nord, en kolossal Bygning med tvende store Taarne, der nu tjene til Statsfængsler; Puerta de Cuarte, ligeledes

flankeret af vældige runde Taarne, fører imod Vest ad Veien til Cuenca, og endelig »Puerta de San Vincente« med denne Helgens Billede, en smuk moderne Port ad Veien til Madrid. I visse Mellemrum hænge paa Murene smaa fremspringende Taarne, der ligne Peberbøsser. Materialet er for det Meste Muursteen af en meget haard Brænding, beklædte med en okkerfarvet Kalkpuds.

Gaderne i Valencia ere overordentlig uregelmæssige og meget smalle. De snoe sig i forunderlige, vildsomme Bugtninger og Krogveie omkring gamle Huse fra den mauriske eller gothiske Tid. Disse Huse have som oftest meget faa Aabninger, da det i dette varme, glødende Klima fremfor Alt kommer an paa at udelukke Solens Straaler eller Gjenskinnet af samme. Dette giver Bygningerne noget Hemmelighedsfuldt og Fængselsagtigt. De ere udvendig beklædte med Puds og malede med Kalkfarver, ofte med Guirlander og andre phantastiske Decorationer. Foran alle Balkonerne hænge lange Tæpper eller Straamaatter, som først rulles op henad Aften forat indlade lidt Kjølighed.

Eiendommeligt for de ældre Huse er et aabent Galleri i øverste Stokværk under det temmelig flade Tegltag. Imidlertid begynde nu de gamle Huse at forsvinde, og mange interessante Bygninger ere i den senere Tid blevne nedrevne forat udvide og regulere Hovedgaderne. Man var saaledes under mit Ophold ifærd med at nedrive et herligt gammelt Palads i den smukke »Calle de los Cabballeros« („Riddergaden") og udviste ved denne Leilighed, at Sandsen for de arkitektoniske Mindesmærker langtfra endnu er vaagnet i Spanien, Noget, som jeg desværre allerede har seet mange Exempler paa. Kun nogle af Hovedgaderne ere belagte med Fliser, i de andre Gader bliver Føret derfor i den vaade Aarstid næsten ufremkommeligt, og om Sommeren

udvikler der sig en umaadelig Mængde Støv, som kun holdes i Ave derved, at man kaster Vand paa Gaderne. Disse ere dog reenligere end man skulde vente, og deres Rensning besørges paa en eiendommelig Maade. Halvnøgne maleriske Drenge med et broget Tørklæde om Hovedet ere nemlig hver Dag beskjæftigede med at læsse alt muligt Affald og selve den løse Jord i Sivkurve, der bæres af Æsler og Muldyr. Disse Drenge kaldes »terreros«, og selve Affaldet ansees for en fortrinlig Gjødning for „Haven". Den Fremmede, som vandrer om i Byen, standses derfor hvert Øieblik i de smalle Gyder af hele Karavaner af terreros, der ubarmhjertig pidske paa deres Dyr.

Calle de Saragossa er Valencias Østergade; her findes pragtfulde Butiker efter fransk Maneer saavelsom de elegan-teste Kafeer og Conditorier (»confiturias«). Her bevæger den fine Verden sig, og her kan man forvisse sig om, at Valencianerindernes Berømmelse for Skjønhed og Ynde ingenlunde er overdreven. Man kjender ikke her den Skik at Herrer og Damer gaae med hinanden under Armen, maaskee er det derfor, at de spanske Damer bevæge sig med en saa overordentlig Anstand. Der gives vistnok ikke nogen klædeligere Hovedbedækning for Damer end den spanske Mantille, hvis rige, sorte Kniplinger give selv et almindeligt Ansigt noget Pikant. Man seer aldrig en Dame uden Vifte, og hun forstaaer at haandtere den med en ubeskrivelig Ynde, enten hun hilser, skygger for Solen eller skjuler sit skjønne Ansigt med den. Smaa Piger faae allerede Viften i Haand forat kunne skaffe sig lidt Kjølighed og værge sig mod Fluer og Myg, deraf kommer denne vidunderlige Færdighed i at vifte sig, som er eiendommelig for Spanierinderne. Herrerne have mærkelig nok endnu ikke paa denne Aarstid aflagt Kappen, som de kaste over Skuldren og i

det Hele forstaae at drappere i smukke maleriske Folder. Selv den simple Borgermand bærer Slængkappen, men naar Folderne glide tilside, seer man ofte Skjorteærmerne. En særegen Skik finder Sted i de spanske Byer, at alle de elegante Herrer »los Cabballeros« samles hver Formiddag paa et vist Klokkeslet i omhyggeligt Toilette i en af Hovedgaderne. De tilbringe her en Timestid samlede i Grupper og synes at forhandle meget vigtige Sager. En, som det lod, velunderrettet Mand forsikkrede mig imidlertid, at Gjenstanden for disse vigtige Sammenkomster som oftest var »la cronique scandaleuse«, og at Samtalen udelukkende dreiede sig om Dandserinder, Tyrefægtninger og især om Toilettet. De spanske Herrer følge ubetinget Parisermoden, og deres Intelligents synes i Almindelighed at indskrænke sig dertil. Paa den anden Side vilde det være uretfærdigt at nægte, at de ere i Besiddelse af et velvilligt og høfligt Væsen, som dog ikke har noget Krybende ved sig; thi en høi Grad af naturlig Anstand og Værdighed udmærker Nationen. Foruden de ydre Fordele, tvivler jeg ikke i mindste Maade paa, at store Evner og en livlig, opvakt Aand ogsaa er bleven dem til Deel, men Culturen heraf og Kundskaberne mangle. Nogle Enkelte drive det imidlertid meget vidt i mangesidig Dannelse. Jeg har hørt den charakteristiske Yttring om Spanierne, „at enten ere de uvidende tilbunds eller sprænglærde.“

Calle de las mantas, en anden Gade, har noget af en østerlandsk Bazar ved sig. Solseil ere spændte tværs over den smalle Gade, og paa begge Sider seer man Bod ved Bod, hvor en Mængde skjønt farvede Tøier ere udhængte og frembringe en overordentlig malerisk Virkning. Hovedgjenstanden er »la manta«, den spanske Plaid, som er vævet med de herligste levende Farver og skjønneste Mønstre

i en gammel fra Maurerne nedarvet Stiil. Man kan kjøbe et saadant smukt Reisetæppe for 6 a 7 Rd. dansk.

Denne Gade udmunder i »La plazza del mercado«, den største af alle offentlige Pladser i Valencia, som forhen var Scenen for alle vigtige Optrin saasom Turneringer, Tyrefægtninger og Henrettelser; da vare dens Tusinder af Balkoner besatte med Mennesker, og de skjønne Valencianerinder manglede ikke ved disse blodige Skuespil. Nuomstunder er Arenaen udenfor Byen ved puerta Rosafa. Et vældigt Springvand oplivet Pladsen med sine funklende Straaler, og Plantninger af grønne Træer frembringe en behagelig Skygge. Pladsens Glandspunkt er den herlige Børsbygning »la lonja de la seda«, Silkebørsen, med sin rige gothiske Façade og umaadelige Trappe, der er tæt besat af valencianske Tiggere og Dagdrivere, i de mest maleriske Dragter. Indenfor under de høie Hvælvinger, der bæres af tvende Rader snoede Søiler, veies og sælges Masser af guul Silke i raa Tilstand. Fra den høie Trappe tager man bedst Pladsen i Øiesyn. Den er om Formiddagen aldeles opfyldt med Mennesker i brogede Dragter, og en uendelig Masse af Frugt og Grøntsager er her bragt til Torvs og sælges nu ud. Skjærme af flettet Straa ere opstillede mod Solen, og hele dette myldrende Liv udgjør et af de muntreste Skuespil, man kan tænke sig, og det staaer i ingen Henseende tilbage for Livet paa Neapels molo. Igjennem den bedøvende, brusende Larm hører man uafladelig Vandbærernes gjennemtrængende Raab: »agua! agua fresquita.« For en lille Kobbermynt faaer man, efterat Vandbæreren samvittighedsfuldt har skyllet Glasset, sit Glas kjølige, klare Vand og dertil en Mundfuld smaa Sukkerkugler, en Forfriskning, som er overordentlig velgjørende i denne tørre brændende Luft. Paa denne Plads kan man

faae alt muligt at kjøbe, Fødevarer, Viin, Grønt, Silke, gamle Klæder, Lotterisedler o. s. v. Hidtil har jeg ikke her seet Noget, der i malerisk Henseende overgaaer la plazza del mercado.

Naar det bliver Aften, forandrer Scenen sig, det larmende bedøvende Liv ophører, Kirken Santos Juannes maler sig mørkt mod den rødmende Himmel, Springvandets Pladsken høres tydeligere saavelsom den Raslen, som de skjønne Sennoraers Vifter frembringe, idet de, vuggende sig paa Hofterne, spadsere op og ned ad Pladsen. Officerer i deres brune Feltkapper og Præster med den umaadelige opkrampede Kastorhat skride gravitetisk frem røgende deres Papircigarer, som de holde mellem Fingerspidserne.

De to vigtigste Theatre ere theatro principal og t. de la princessa. Principal besidder et overordentlig glimrende Locale, luxuriøst udstyret og belyst med Gas. Forsamlingens Toilette svarer i Luxus hertil, men jeg kan ikke i nogen særdeles Grad rose Operaen. Derimod var Dandsen rask og livlig i andalusisk Maneer »a la Pepita.« Det var blevet meget mørkt, da jeg henad Midnat skulde hjem til mit Hotel, som laa temmelig langt borte, og det varede ikke længe, førend jeg var aldeles faret vild i Valencias mørke Gyder. Af og til skimter man i Buegangen en mørk sammenrullet Klump, som ved nærmere Betragtning viser sig at være en fattig Djævel, som bivouaquerer under aaben Himmel indhyllet i sin lasede Manta. Af og til møder man banditmæssige Bønder ogsaa indhyllede lige til Næsen; thi Natten er uforholdsmæssig kjølig. Gyderne blive skumlere og skumlere, og man veed aldeles ikke længer, paa hvilken Kant af den store By man befinder sig. Situationen er ingenlunde hyggelig, indtil endelig en Natvægter, »seréno«, viser sig som en frelsende Engel. Han bærer

en bruun Kappe kastet omkring Skuldrene, en Lygte i Haanden og et gammeldags Spyd. Disse Folk gjøre udmærket Tjeneste i et Land, hvor desværre natlige Mord ikke ere usædvanlige selv i de store Byer. Saasnart Noget er paafærde, kommer strax en Mængde »serenos« ilende til med deres Lygter og tage sig forunderlig phantastisk ud, efterhaanden som de vrimle frem af Krogene. Ligesom Gensdarmerne om Dagen ere den Fremmedes Ven og Veiviser, saaledes ere »los serenos« det om Natten og føre ham med Forekommenhed til hans Logi igjennem de vildsomme Gader.

Valencia, Mai 1860.

Den nylig tilendebragte Krig med Marokko var i høi Grad populair i Spanien. Denne Krig knyttede sig til de mange Sagn, der endnu leve i Landet, om Kampen i forrige Tider mellem de ridderlige Spaniere og de vantroe Maurere, og desuden greb man med Glæde en Leilighed til, efter saamange sørgelige indre Krige, nu engang med Kraft og Enighed at vende sine Vaaben udad. Anledningen til Krigen var som bekjendt de bestandige Stridigheder i de senere Aar med Rifaraberne, som endte med disses Overfald paa den lille Besætning i det spanske Fort Ceuta paa Afrikas Kyst. Da den unge Dronning Isabella den 2den høitidelig erklærede, at hun havde besluttet Krigen, blev dette Budskab hilset med Begeistring i Madrid. En Skuemynt blev slaaet med hendes Brystbillede, og paa Bagsiden læste man hendes smukke Ord ved denne Leilighed, som ende saaledes: „Alt for vort elskede Spanien!“ (»Todo para nuestra querida España). Fra Landets forskjellige Provindser ilede Frivillige til Vaaben, for at kæmpe for

Spaniens Ære. Der dannede sig saaledes de catalanske Frivillige, som beholdt deres Lands Nationaldragt i Forening med regelmæssig Bevæbning og Oppakning, og de Frivillige fra Vascongàda (Biscaya), der vare kjendelige paa den eiendommelige flade, runde Hue. Med glimrende Tapperhed vedligeholdt de deres Fædres Berømmelse, og Mange af dem maatte blive paa Valpladsen i Afrika.

Ved min Ankomst til Valencia vare desværre flere Dage forløbne, siden Infanteriregimenterne Baylén, Granáda og Luchána vare vendte hjem fra Afrika og ved deres Indtog blevne hilste med den samme Begeistring som hos os vore brave Landsoldater i 1851. De skjønne Señoraer havde fra deres Balkoner ladet en Regn af Rosenblade flagre ned over Soldaternes hvide Chakoter og brune Ansigter, og Folket havde omfavnet og beværtet dem. Endnu mindede Indskrifter i Vinduerne om Festen; saaledes læste jeg: „Leve Spanien, Leve vor tappre Hær!“ eller: „Leve Hertugen af Tetuan!“ (O'Donnel) og „Leve General Prim!“ Den Sidste syntes ret at være Folkets Yndlingshelt, og en Spanier forsikkrede mig med et vist naivt Praleri, at Prim var den tappreste Mand i hele Verden med al Respect for Garibaldi, hvilken Sidste forresten var af spansk Oprindelse, da hans Familie stammede fra Vascongáda.

Den hvide Uniform, som Spanierne bare under deres Ophold i Danmark 1808, er allerede for længe siden afskaffet, og Hæren er nu for største Delen klædt i blaae Vaabenfrakker. Paa Hovedet bære Soldaterne en let Chakot af hvid Filt, som kaldes »el ros« efter General Ros de Olano, der har opfundet den og forsynet den med en Slags Ventiler paa Siderne. Feltuniformen, som blev baaren i Afrika, bestaaer i en mørkebrun Frakke med et Slag, der naaer til Albuerne og kastes over Tornystret. De kraprøde

Beenklæder smøges op til Knæerne, og til daglig Tjeneste bære Soldaterne om Sommeren Saaler af Hampefletning under Fødderne og om Skinnebenene lange brune Støvletter.

En Eftermiddag vandrede jeg ud fra Valencia forat besøge det berømte gamle Kloster »San Miguél de los reyes«, og efter en halv Times Marsche saae jeg Kirkens majestætiske Kuppel hæve sig imellem deilige Palmetræer. I selve Porten til Klosterets Forgaard laa en Tigger med Krykkerne ved Siden, som syntes at have sin faste Post der, og anmodede mig om en Skjærv paa godt Kastiliansk: »caballéro una limosina por amor de Dios!« (Herre, en Almisse for Guds Skyld!) Indenfor i de kjølige Haller, hvor man skulde vente at træffe Munke vandrende i fromme Betragtninger, overraskedes jeg ved at finde et heelt Infanteriregiment indqvarteret. Munkene ere nemlig for endeel Aar tilbage fordrevne herfra, og som en Følge heraf er en stor Deel af de prægtige Klosterbygninger bleven anvendt til andet Brug, medens desværre en endnu større Deel er fuldkommen opgiven og forladt og allerede halvt falden hen i Ruiner. Ved Porten til den indre Gaard standsede en Skildvagt mig, og da jeg ønskede Tilladelse til at besee Kirken og Klosteret, henviste han mig til den vagthavende Officeer, der strax meget artigt indrømmede mig den og medgav mig en Soldat som Fører. Vi besaae først den prægtige Kirke, som er bygget i Renaissancestiil og rigt prydet med de skjønne farvede Marmorsorter, hvoraf Landet har en saa stor Overflødighed. Derpaa kom vi ind i Korsgangen og Refectoriet, hvor nu en Mængde Soldater sad i forskjellige Stillinger. Nogle pudsede deres Vaaben og Lædertøi, Andre røg og rullede med stor Behændighed Papirscigarer. Paa Væggen imellem Tornystre og andre militaire Gjenstande hang hist og her en Guitar, og ude

fra Gangen hørtes Tonerne af et saadant Instrument. Er den spanske Soldat end fattig og yderst nøisom, sin Guitar maa han dog have, og han vil hellere sulte end undvære sin Yndlingsbeskjæftigelse, at røge. Hvad Guitaren angaaer, da har dette begavede Folk af Naturen en overordentlig Følelse for Musik og Poesi. Allevegne hører man Guitarens Strenge runge, ledsagede af eiendommelige, klagende Elskovssange. Sprogets Rigdom og Skjønhed og den yderst simple Versebygning tillader mangen Soldat og Bondeknøs at improvisere Vers, der passe til Leiligheden.

Jeg vilde til Afsked stikke min Fører nogle Realer i Haanden, men han afslog dem med ægte spansk Værdighed. „Men De røger dog et Par Cigarer?" spurgte jeg. „Med Fornøielse, Señor, maa jeg bede Dem om lidt Ild?" Vi satte os paa en Steenbænk i Forgaarden. „Veed De", sagde jeg, „at vi ogsaa oppe hos os i Norden have havt spanske Tropper i Aaret 1808? I min Fødeby laae dengang Regimenterne Asturias og Guadalaxára, og ældre Folk i Danmark tale endnu om Spanierne." „Ja", svarede han, „jeg veed meget godt, at det var Tropper under Marquis de la Romanas Comando, og at de ikke vilde taale det franske Aag. Det var i 1808, da vore Fædre begyndte Uafhængighedskrigen, som endte med Franskmændenes Uddrivelse. Enhver Fjende, som vover sig ind i vort Land, vil faae samme Modtagelse. Forøvrigt ere Regimenterne Asturias og Guadalaxára endnu til." „Har De været med i Afrika?" spurgte jeg. „Ja Señor", svarede Soldaten, idet han med en stolt Mine strøg sit sorte Overskjæg iveiret. „Det var jo mit Regiment, der var med allevegne, hvor det gik haardt til, iblandt Andet ogsaa dengang General Prim, da det kneb mest, greb vor gamle Fane og styrtede sig alene frem foran os ind i Kugleregnen. Vi

kunde jo ikke være andet bekjendt end at følge ham — og Seiren blev vor; men ikke een Kugle rørte vor tappre Prim. — De kan ellers troe, Señor", vedblev han efter at have taget nogle Drag af Cigaren, „at de første Nætter i Afrika efter vor Landgang vare mindre behagelige. Det skylregnede, og vi laae i en Kratskov og vidste hverken, om vi vare kjøbte eller solgte. Fjenden kunde have knust os, men takket være den hellige Jomfru og næstefter hende Hertugen af Tetuan, vi slap dog vel derfra. Enkelte af vore Skildvagter bleve overraskede af Maurerne i den mørke Nat, og næste Morgen fandt vi deres Lig uden Hoved." Her slog min Ledsager et stort Kors for sig. „Men De kan troe, Señor, at vi lærte at holde Øinene aabne, og vi vare altid siden To og To, naar vi skulde lidt udenfor Leiren." I dette Øieblik rørtes Trommen inde i det gamle Kloster, og Soldaten tog Afsked med mig, hilsende mig med Spaniernes høitidelige: »Vaya usted con Dios!« (Gaa ædle Herre med Gud!*)

Valencia, Mai 1860.

Den Reisende, som befinder sig i Valencia, bør ikke forsømme Leiligheden til at besøge Murviedro, et Punkt i Spanien, som er lige mærkeligt ved sin henrivende Beliggenhed, sine Mindesmærker fra Oldtiden og sit stærkt udprægede Folkeliv.

Med dette Maal for Øie steg jeg op i en af de Diligencer, som hver Middag afgaae til Barcelona og passere igjennem Murviedro, der ligger 3 a 4 danske Miil nordfor Valencia. En spansk Diligence er bygget som en Omnibus

*) Dette Brev har været aftrykt i „Illustr. Tidende."

med to Afdelinger for Passagerer foruden Sædet for Majoralen, den fornemste Kudsk, og hans Medhjælper. Foruden disse er der endnu en Forrider. Ovenpaa Vognen ere Kufferter og Vadsække opstablede, og 6 a 8 Muldyr, behængte med en Mængde Bjælder, røde Qvaster og Topper, afgive den bevægende Kraft. Paa Slaget eet sætter hele Maskinen sig i Bevægelse under en forfærdelig Raaben af Majoralen og hans Medhjælpere; Pidsken knalder, Bjælderne klinge, og i en susende Fart flyver man afsted igjennem Valencias snevre Gader ud igjennem »la puerta de serranos« (en prægtig Port med Taarne fra Middelalderen). Veien udmærker sig aldeles ikke ved sin Jevnhed; der vanker drøie Puf og Stød, indtil man faaer den nødvendige Øvelse i at følge Vognens gyngende og hoppende Bevægelser. En umaadelig Støv fylder Rummet med en tæt Taage, og igjennem denne hører man bestandig Bjældeklangen og Majoralens Opmuntringer til Muldyrene. Spanierne finde sig med philosophisk Ro i disse Ubehageligheder, indhylle sig trods Varmen i deres klassiske Kapper og tænde en ny Papirscigar; jeg var imidlertid meget tilfreds med at naae Murviedro, hvor jeg steg af i Byens bedste »fonda« eller Gjæstgiversted. Denne Fonda charakteriserede sig ved en fuldkommen Mangel paa Comfort og en stoisk Foragt for alle Nutidens Bekvemmeligheder. Senere viste det sig ogsaa, at Beværtningen ganske var holdt i en tilsvarende Stiil. Et rummeligt Værelse med Steengulv, som man her har overalt, blev mig anviist. To Stole og et lille Fyrrebord udgjorde hele Meublementet, men i en Alkove stod en Seng med et reent og net Udseende. En Balkon vendte ud til en lille Plads og gav rigelig Erstatning for de manglende Bekvemmeligheder. Nedenfor udfoldede sig et malerisk Folkeliv med bestandig vexlende Billeder. Man

saae Bønder fra Omegnen, ridende paa Æsler, hele Rækker af Muldyr, Piger, der hentede Vand i prægtige antike Leerkrukker, Gadedrenge, der spillede Kaart paa Hjørnet aldeles i Murillos Maneer, og majestætiske Oxer, der trække en Karre med to store Hjul som de gamle Romeres. I det Hele vidner Almuen endnu ved sit Udseende om de forskjellige Folkefærd, som færdedes i disse Egne i Fortiden, og man troer endnu at kunne gjenkjende Romernes Efterkommere, ligesom ogsaa Størstedelen af Bønderne aldeles bestemt ved deres Physiognomi og Dragt minde om Maurerne, som saalænge havde Valencia i Besiddelse. Den Dygtighed, hvormed Valencianerne endnu forstaae at benytte Vandet ved kunstige Ledninger og Canaler, bidrager væsenlig til at gjøre denne Provinds til den frugtbareste i hele Spanien, og dette skyldes Maurerne.

Den valencianske Bonde er mørk af Hudfarve og mager, men muskelstærk. Det smalle Ansigt, de noget sammentrykte, men levende Øine, den opstaaende Næse og de tykke Læber give ham et Præg af en Beduin, hvortil endvidere Dragten bidrager meget. Denne bestaaer i en blaa Fløils Vest og korte, meget vide Beenklæder, der ligne Grækernes Skjørt. Om Livet bærer han et rødt Skærf, og om Hovedet vikler han et Silketørklæde, næsten i Form af en Turban. Over Skuldren er kastet et stort uldent Tæppe »la manta« med brogede Tværstriber. Dette Tæppe forlader ham aldrig; paa mange forskjellige Maader drapperer han det og benytter det snart som Kappe, snart som Sengetæppe. Sandaler »alpargatas«, der ligne Romernes Cothurner, fuldstændiggjøre dette maleriske Costume, der destoværre begynder at forsvinde. Qvindernes Dragt har ikke bevaret sig saa godt; men de bære endnu deres svære sorte Haar ligesom Romerinderne med en Piil igjennem

Fletningerne. Om end ikke disse Qvinders Ansigter i Almindelighed ere smukke, er der dog udbredt en særegen Ynde og Majestæt over deres Gang, deres Bevægelser og hele deres Holdning. — Efter nogle temmelig vanskelige Forhandlinger med „Dolores" og „Manuela" om Spisesedlen begav jeg mig afsted med en »muchacho« (Dreng) til Veiviser for at tage Murviedros vigtigste Monument, det gamle romerske Theater, i Øiesyn. Murviedro har sit Navn af »muros viejos« (de gamle Mure), og paa den samme Plet laa fordum den berømte spansk-romerske Stad Sagunt. Hvo erindrer ikke fra sin Skoletid Titus Livius' udførlige Beretninger om Sagunts Beleiring af Carthagenienserne og dets heltemodige Forsvar? Om man end nu ikke længer er istand til at paavise Omkredsen af det gamle Sagunt, minder dog ved ethvert Skridt gjennem Murviedros snevre, steile Gader en eller anden lidet paaagtet Oldtidslevning derom; snart et Stykke Muur med romerske runde Buer, snart et korinthisk Capitæl, snart et Stykke af en Indskrift, og man har ved Gravning forefundet prægtige Mosaikgulve, som desværre atter ere blevne ødelagte. Folket anseer alle disse Mindesmærker for mauriske Arbeider, og naar man standser for at betragte dem, bliver man ofte tiltalt af disse gode Folk, og det hedder da: »Opera de los moros, señor«.

Syd for Murviedro hæver sig en vældig isoleret Klippe, som strækker sig i Retning fra Vest til Øst med en svag Krumning imod Nord. Det er i denne Krumning, paa Bjergets nordre Skrænt, at Theatret ligger. De Lærde ere uenige om Tidspunktet, paa hvilket denne Bygning er opført, idet Nogle ville henføre den til Scipionernes Tidsalder, andre til Keiser Claudius'; men vist er det, at Stedet er valgt til dette Theater med al den praktiske Sands, som

udmærkede de Gamle, og Klippeskraaningen er ogsaa her, som det pleier at være Tilfældet, benyttet som Underlag. Bygningen er ikke saa mærkelig ved sin Størrelse, da den antages kun at have kunnet rumme omtrent 1200 Mennesker, som ved Bevarelsen af de 33 Trin, hvorpaa disse sade. Tre mindre Trapper føre øverst oppe fra ned til Orchestret, og under Tilskuerpladsen føre forskjellige hvælvede Adgange, der vare bestemte for de forskjellige Samfundsklasser, ud til denne. Ligeledes bemærker man endnu tydelig Orchestret og Prosceniet samt flere smaa Kamre under Scenen, men hele Scenens Bagvæg er forsvunden, da man til forskjellige Tider og navnlig i Aaret 1808 her har hentet Materiale til Fæstningsmurenes Udbedring. Dette Materiale er det samme som Klippens, en blaagraa Kalksteen, i temmelig smaa Qvadre, som ere forbundne med en overordentlig stærk Kalk. Hvad der er tilbage er fast og stærkt, og hele dette interessante Bygningsværk vilde saaledes endnu kunne have trodset Tiden, dersom ikke Menneskehaanden havde indvirket forstyrrende.

Solen var ved at gaae ned, da jeg forlod det gamle Theater; paa den Scene, hvor fordum Plautus' og Terentius' Komedier foredroges for de alvorlige Romere, herskede nu en høitidelig Taushed; dybere nede laae Murviedros Huse og Kirker, derpaa den store frodige Slette med sine Oliventræer, sine Hvedemarker og sine Viinranker; men bag det Hele malte sig mod den skinnende Aftenhimmel Spaniens Bjerge med de reneste Farver.

Min første Vandring næste Morgen gjaldt det gamle Kastel i Murviedro, som kneiser med Mure, Taarne og Bastioner paa Tinderne af den før omtalte Klippe. Skildvagten ved Porten forklarede mig, at jeg maatte have Tilladelse af Commandanten (el señor governador), hvilken

jeg uden Vanskelighed fik, og jeg blev derpaa ført omkring af en Soldat. Den hele Fæstning er en forunderlig, uregelmæssig Blanding af Ringmure og Taarne fra forskjellige Tidsaldre; man gjenkjender let i mangfoldige Partier de romerske Constructioner, saavelsom mauriske og gothiske Tilbygninger tilligemed moderne Bastioner med Skydeskaar fra 1808. Det Hele er strengt, blottet for architektoniske Prydelser og i høi Grad forfaldent, men det stærkt couperede Terrain, de kæmpemæssige Kaktusplanter, der paa mange Steder bekrandse Murenes Fod, og den herlige varme Tone, hvormed Tiden farver Murene i Syden, giver det Hele en overordentlig Skjønhed. Paa mange Steder træder den nøgne Klippe frem i regelmæssige Lag, ligesom Trappetrin, og man seer i disse Trin hvide Marmoraarer i den graae Kalksteen. Men det Prægtigste af det Hele er dog Udsigten fra den høieste Bastion. Imod Øst udbreder sig som en skinnende Stribe Middelhavet og sender en frisk, kjølig Morgenluftning henover la huerta, Spaniens Have, som under vore Fødder udfolder hele sin frodige Pragt med sine Viinranker og sine Tusinder af Oliventræer; langt borte i Syd tegne sig svagt Valencias Kupler og Kirketaarne, og imod Nord og Vest Bjergene med store bølgende Omrids*).

Valencia, Juni 1860.

Man har i de senere Aar arbeidet med en overordentlig Kraft paa at fuldføre et System af Jernbaner i Spanien, som skal forene Centrummet Madrid med alle vigtige Punkter i Omkredsen, Barcelona, Valencia, Cadix,

---

*) Dette Brev har været trykt i „Berlingske Tidende“ d. 1ste Juni 1860.

Sant Ander og Bajonne. Det vil, naar disse Baner om et Par Aar ere fuldkommen færdige, blive uendeligt lettere for Reisende at besøge et Land, der, skjøndt ligesaa rigt paa et interessant Folkeliv som Italien, dog hidtil har været mindre let tilgjængeligt. Banen fra Valencia staaer ved Almansa i Forbindelse med Banen fra Alicante til Madrid og har allerede i nogen Tid været i fuld Drift.

Idet jeg benyttede mig af denne Bane til at gjøre en Udflugt til San Felipe de Jattiva (udtales Cáttiva), kunde jeg ikke lade være at anstille Betragtninger over de fremtidige Følger af Jernbaner i et Land som Spanien. Uagtet man ikke kan nægte de betydelige materielle Fordele, som Jernbanerne bringe med sig, beklager man, at den med samme følgende europæiske Civilisation allevegne meget hurtigt berøver Folkene saamange af deres nationale og poetiske Eiendommeligheder. De maleriske Dragter og de oprindelige patriarkalske Skikke forsvinde altid ved Jernbanerne. Fordum reiste den Fremmede i Spanien til Hest med en Veiviser paa et Muldyr, ligesom den berømmelige Ridder fra La Mancha og hans Følgesvend. Den ladte Bøsse laa altid beredt over Saddelknappen, da man ikke vidste, hvilket Øieblik man maatte bestaae en Kamp med Landeveisrøvere. I Andalusien er det endnu Skik paa Landet at reise paa denne Maade. Diligencernes Indførelse, som ikke gaaer saa langt tilbage i Tiden, var et Skridt henimod det Comfortable, men bevarede dog endnu en aldeles eiendommelig og malerisk Charakter. Det at reise paa Jernbane i et Land som Spanien imellem alle disse gammeldags Omgivelser er i Begyndelsen velskikket til at berøve En den Illusion, man har ladet sig hensætte i, det er ligesom man kommer reent ud af Stilen; men naar Alt kommer

til Alt, finder man sig dog ganske godt i denne hurtige og magelige Maade at reise paa.

Veien gaaer lige til Játtiva bestandig igjennem Valencias rige Slette, som paa denne Tid ved Hjælp af de i forrige Brev omtalte Vandledninger for en stor Deel er sat under Vand, det Element, som væsenlig er Aarsagen til Rigdommen i hele denne Provinds. Riis- og Hvedemarker og en Masse af Oliven-, Figen-, Granat- og Appelsintræer bedækker derfor Sletten. Ved Jernbanestationerne sælges Appelsiner til Forfriskning for de Reisende, men paa denne Aarstid har denne Frugt paa Grund af den stærke Varme tabt meget af sin Saft og Smag.

Det var Aften, da jeg steg ud ved mit Bestemmelsessted, og foran mig laa paa en mægtig Bjergryg, som pludselig hæver sig op af Sletten, den gamle By Játtiva, omgiven af Palmer og Cypresser. Byen er endnu befæstet fra Maurernes Tid. Gamle Mure slynge sig i Zigzag op og ned ad Fjeldets Sider, flankerede af en Mængde større og mindre Taarne, og paa en høi Klippetop kneiser et Kastel, der i forrige Tider skal have været uindtageligt. Játtiva var i hine Tider ogsaa en af de betydeligste mauriske Byer, og Befolkningen ansees endnu forat være af reent maurisk Blod, hvilket just ikke er agtet for meget aristokratisk i Spanien. Imidlertid er denne Befolkning i det Hele taget usædvanlig smuk og de qvindelige Skjønheder ere medrette berømte. I Philip den 2dens Tid var Játtiva Scenen for blodige Forfølgelser imod det begavede og dygtige Maurerfolk. Det blev da ved et kongeligt Decret befalet, at Byen skulde omdøbes og herefter kaldes San Felipe, hvilket altsaa er det officielle Navn; men ikke destomindre benævnes den endnu bestandig med sit mauriske Navn.

Det lykkedes mig at faae et fortræffeligt og billigt Logi

i »Fonda mayol«, hvor man strax serverede mig varm Aftensmad, som krydredes ved en herlig rød Viin, som voxer der i Egnen. Jeg maa bemærke, at den Skik, at spise varm Aftensmad, som synes saa lidt overensstemmende med Klimaet, skal være almindelig her.

Næste Morgen begav jeg mig ud forat see Byen. Det varede ikke længe, førend en heel Deel Drenge, som strax opdagede, at jeg var Fremmed, tilbød sig som Ciceroner imod en ringe Godtgjørelse. Jeg valgte En, som udmærkede sig ved et fordelagtigt Ydre, og inden kort Tid var den lille Antonio og jeg de bedste Venner. Med megen Duelighed førte han mig omkring til de vigtigste Mindesmærker og smukkeste Udsigter, forklarende mig Alt saa flydende og hurtigt, at jeg maatte bede ham tale langsommere forat kunne forstaae ham. Det var morsomt at see hans Forbauselse, naar jeg standsede ham ved et eller andet Ord, der var mig fremmed. „Er det muligt, at Señor ikke veed, hvad »un pozo« (en Brønd) er?" udbrød han, imedens jeg slog op i Ordbogen. Medens vi hvilede os paa en høi Klippe, hvorfra vi havde Oversigt over en Deel af Terrainet, fortalte Antonio mig Sagnene om de Fægtninger, der havde fundet Sted ved Játtiva under Uafhængighedskrigen med Franskmændene. Idet han fortalte mig om Spaniernes heltemodige Kamp for Fædrelandet, sprang han op fra sit Sæde og hans Øine flammede, Skildringen blev mere levende, og han syntes at see Alt det for sig, som han udmalede. Saa stærkt udprægede sig altsaa hos en 13 Aars Dreng allerede den nationale Følelse og Spaniernes krigeriske Tilbøielighed. Det var aabenbart, at Antonio gjengav hvad han havde hørt af en eller anden gammel Kriger, der havde været med. Om andre Ting befandtes

han derimod at leve i den største Uvidenhed og havde ikke den ringeste Forestilling om Geographi.

Játtivas smukkeste Bygning er det prægtige, i Carl den 5tes Tid opførte Hospital, der er bygget i den for Spanien eiendommelige Stiil, der bestaaer i en Blanding af Gothik og Renaissance. Øverste Stokværk dannes af et aabent Galleri med Colonner, der forenes ved Rundbuer. Midt paa Forsiden er en stor Port, der fører ind til den firkantede med Buegange omgivne Gaard. Medens denne Port er udført i reen Renaisance, seer man tilhøire en Portal fra samme Tid udført i reen gothisk Stiil, som fører ind til Hospitalets Capel. Over denne Indgang staaer i en Nische Marie med Jesusbarnet og synes med Glæde at lytte til den himmelske Musik af 8 Engle, der traktere alle Slags Instrumenter.

Ligesom alle gamle mauriske Byer har Játtiva Overflødighed af herligt Kildevand, der ledes ud i Kummer paa skyggefulde Steder. Det mest berømte Væld kaldes la fuente de los viente y cinco caños (Kilden med de 25 Rør); man har samlet denne Vandmasse ved Rørledninger fra 25 forskjellige Steder. For ret at føle, hvilket stort Gode dette rene, kjølige Kildevand er for Beboerne, maa man have prøvet den overordentlige Varme og Tørhed, som følger med Sommeren i Spanien.

Paa denne Aarstid er der en anden Ting, som ogsaa er af stor Betydning i enhver spansk By, nemlig den offentlige Spadsereplads, la alaméda, som hver Aften benyttes af den fine Verden. Om Dagen holde Folk sig inde, og fra Kl. 2 til 4 lukker man Varme og Lys ude og tager sin Middagssøvn i den lettest mulige Paaklædning. Spanierne have det Ordsprog, at man paa denne Tid af Dagen ikke

seer Andre paa Gaden end Franskmænd og Hunde (los Franceses y los perros).

Játtiva har paa det nordlige Affald af den Høide, hvorpaa Byen ligger, en Terrasse med den herligste Alameda, man kan tænke sig. En lang og bred Allee af store Træer dækker Pladsen med et yppigt Løvtag, og fra de omtalte Kilder fremvælder uafladelig det sølvklare Vand med en melodisk Pladsken. Imod Nord har man Udsigt til den store rige Slette henimod Valencia, kun afbrudt af enkelte Palmetræer, der naar det bliver Aften tegne sig lig store sorte Fjederbuske mod den rødmende Himmel. Da oplives denne Scene af en stor Mængde Spadserende, der langsomt og gravitetisk bevæge sig op og ned i fuld Puds. Øret mødes af den raslende Lyd, som frembringes af Damernes Vifter, der slaaes op og i. Man har her den bedste Leilighed til at beundre de spanske Damers mageløse Skjønhed og Ynde. Den klædelige sorte Kniplingsmantille bruges endnu udelukkende her.

En Formiddag blev jeg Vidne til en Scene af en ganske modsat Natur. Medens jeg var beskjæftiget paa mit Værelse med Studiet af den spanske Grammatik, hørte jeg pludselig en stærk og høitidelig Musik nærme sig nede paa Gaden; jeg skyndte mig til min Balkon og saae et Ligtog skride forbi. Foran kom Chordrenge med Kors og Røgelsekar, derpaa Præsterne og endelig Liget, baaret paa Skuldrene af 4 Mænd og uden Laag paa Kisten. Den glødende Sol fik Lov til frit at beskinne den Dødes blege, visnede Træk. Bagefter kom et lidet Følge og Musikanterne. Af Antonio fik jeg at vide, at den Afdøde var en fattig Musiker, der var død Aftenen forud og nu blev ledsaget til Graven med Musik af sine Colleger.

I de store Byer i Spanien er denne gamle Skik, at

bære de Døde bort i aabne Kister, nu afskaffet. Den uhyggelige hurtige Begravelse er en Nødvendighed i det varme Klima.

Til Sorg for Antonio, der hver Morgen punktlig mødte udenfor min Balkon forat bære min Malerkasse og i den Anledning betragtede sig som staaende i min Tjeneste med fast Ansættelse, forlod jeg efter en Uges Forløb Byen Játtiva og gik i Anledning af den forestaaende Christi Legemsfest og Tyrefægtningerne tilbage paa Jernbanen til Valencia.

Det forekommer unægtelig den Fremmede at være en forunderlig Skik at holde Tyrefægtninger i Forbindelse med Christi Legemsfest, den største af alle catholske Festdage. Kommer man ikke til at tænke paa de hedenske Offringer, Hecatomberne?

Ved Tilbagekomsten til Valencia flyttede jeg ind i et andet Hotel »Gran casa de huespedes« paa Constitutionspladsen. Af min Barbeer blev jeg modtaget paa det Hjerteligste som en gammel Bekjendt. Han var aldeles optagen af de forestaaende Tyrefægtninger, om hvilke han udtalte sig med stor Begeistring og Forventning, imedens han sæbede mig ind ved Hjælp af et af disse gammeldags Messingfade, der ere blevne saa berømte igjennem Don Qvixotes Historie.

Valencia, Juni 1860.

Uagtet De vistnok oftere har læst om Tyrefægtninger og derfor maaskee finder dette Emne noget forslidt, maa De dog ikke vente at slippe for en Beretning om den ved Christi Legemsfest afholdte Tyrefægtning, hvilken jeg som Reisende ansaae det for min Pligt at bivaane. Skuepladsen, »la plaza de toros«, er for faa Aar siden opført af

Muursteen og er en af de største og smukkeste i hele Spanien. De gamle Romeres Amphitheatre have tjent til Model for den, og ligesom Colosseum i Rom har den udvendig Gallerier af runde Buer i tre Stokværk med doriske, joniske og corinthiske Halvsøiler. Tilskuerne sidde paa murede Trin, der dog ere bedækkede med Brædder. Kun i eet Punkt afviger Amphitheatret fra de antike: Grundformen er en Cirkel og ikke en Oval.

Efterat have sikkret mig en Billet, der kostede 1 Rd. Dansk, begav jeg mig afsted en halv Time førend Forestillingen skulde begynde for itide at finde min Plads imellem de 10,000 Mennesker, som Amphitheatret skal kunne rumme. En uhyre Mængde Folk ilede afsted ud igjennem »Puerta Rosafa«, iklædt sin bedste Pynt. Det overraskede mig at finde en Bataillon Infanterister og en Eskadron Husarer opmarscherede udenfor Theatret foruden en stor Mængde Gensdarmer; men det maa erindres, at det ikke er meer end nogle Uger siden, at General Ortegas' fortvivlede Opstandsforsøg til Fordeel for Greven af Montemolin, en Søn af Don Carlos, fandt Sted; Regjeringen lod vistnok af denne Grund Tropperne vise sig færdige paa et Sted, hvor en saa betydelig Menneskemasse var samlet. Foruden Linietropperne var der endnu et Par Compagnier Gensdarmer, som her udgjøre et fortræffeligt Corps, der er sammensat af de bedste Soldater af Linien og meget smukt uniformeret og udstyret med trekantede Napoleonshatte.

Det er allerede i sig selv et imponerende Syn, som det uhyre cirkelrunde Amphitheater frembyder med sine Tusinder af Tilskuere, der myldre frem ligesom Myrer fra alle de mange forskjellige Tilgange. Meer end Halvdelen af Skuepladsen ligger i Skyggen og er derfor tættest befolket. Den mindre Halvdeel straaler derimod i et glødende

Solskin, Vifterne ere der i uafbrudt Bevægelse, og en Mængde røde Paraplyer ere opspændte. Loftet over den uhyre Bygning dannes af den dybe blaa Himmel. Jeg var kommen meget høit tilveirs. Dybt nede i Midten laa Kamppladsen »la arena« med sin rolige jevne Sandflade. 4 Porte føre til den i de forskjellige Verdenshjørner, og over den ene er anbragt en Loge, prydet med Spaniens Vaaben, Kastellet og Løven (Castilla y Leon). Der sidde nogle sortklædte Herrer, det er Byens Øvrighed (»ayuntamiento«), som tillige repræsentere Dronningen. Neppe slaaer Klokken 4, førend Publikum med Utaalmodighed og Larm forlanger, at der skal begyndes. Pauker og Trompeter give Signalet, og nu marschere i et festlig Tog Gladiatorerne (los toréros) ind paa Pladsen i deres glimrende og pragtfulde Dragter, der funkle med Guld- og Sølvbroderier. Det er den andalusiske Nationaldragt, der er lagt til Grund for Tyrefægternes eiendommelige maleriske Dragt, der ret fremhæver deres paa een Gang muskuløse og elegante Former. Paa Benene have de kjødfarvede Silkestrømper og Dandseskoe. De, der kjæmpe til Fods, kaldes »los culos«, de, der ere tilhest og kjæmpe med Landsen, »los picadores.« De Sidste ere iførte den samme sølvbroderede Trøie som de Andre, men paa Hovedet have de en meget bredskygget graa Filtehat og paa Benene svære, udstoppede Skindbuxer og stive Støvler med Jernskinner. Stigbøilerne ligne Tyrkernes. Det kommer nemlig an paa at sikkre Rytternes Been imod Tyren. Den egentlige Tyredræber kaldes »la espada«, (Kaarden) og er Hovedpersonen og Formanden for Selskabet, hvilket sidste kaldes la quadrilla.

Med en overordentlig Anstand holder denne glimrende Trop sit Indtog bærende sine røde, blaae, søgrønne og violette Kapper smukt foldede over Armen; Trompeterne gjen-

lyde, medens Gladiatorerne, Alle som En blotte Hovedet og hilse den kongelige Loge. En »Alguazil« (Politiassistent) tilhest, klædt i gammel spansk, sort Dragt med Pibekrave og spidspullet Hat, slutter Toget. Han rider frem, hilser meget dybt og beder den høieste Øvrighedsperson om Tilladelse til at der maa begyndes. Den faaer han. Derpaa rider han engang rundt, hilser atter og beder om Nøglen til Tyrenes Indelukke. Den bliver kastet ned til ham under Tilskuernes Jubelraab. Han rider nu hen til Tyrenes Vogter og rækker ham Nøglen, hvorpaa han sætter Sporerne i Hestens Side og forlader Arenaen i fuld Firspring under Mængdens Piben og Hylen, en Concert, der skal udtrykke den ringe Sympathi, man nærer for Politiets Repræsentant. Det gjælder jo ogsaa snarest mulig at forlade Pladsen for ikke at blive Tyrefægter imod sin Villie, thi Uhyret kan ventes i næste Secund.

Det var et Øieblik fuldt af Spænding. Jeg sad saaledes, at jeg ikke kunde see Porten til Tyrenes Aflukke, men pludselig opdagede jeg Tyren paa Arenaen, som om den var voxet op af Jorden. Det var en prægtig ung Tyr af mørkerød Farve, meget stærkt bygget, med fine Been, lange, særdeles spidse Horn og vilde glødende Øine. Paa Ryggen var hæftet en lang grøn Silkesløife med en Naal i Skindet for at ophidse Dyret.

Den standser et Øieblik, skraber i Støvet med Forbenene og seer sig forundret omkring, men snart opdager den los culos og forfølger dem strax med sænkede Horn og i fuld Fart; de udfolde imidlertid ved et rask Kast deres lange Kapper for Dyrets Øine og forlede det til at forfølge snart En snart en Anden af deres letfodede Kammerater. Naar det kniber og Tyren er i Hælene paa dem, springe de med stor Færdighed over Plankeværket, som i

dette Øiemed har et Bræt til at sætte Foden paa. Tyren støder efter Kappen, men rammer kun Plankeværket, forundret over at dens Modstander er forsvunden. Pludselig opdager den Picadorerne, der hidtil have holdt ganske stille paa deres Heste i Udkanten af Arenaen med Landsen iveiret lig Rytterstatuer. Med uhyre Kraft kaster Tyren sig ind paa den første Picador. Det er en svær, stærkbygget Mand, som med Koldblodighed modtager Angrebet. Hesten, som er bunden for Øinene, for ikke at forskrækkes ved Synet af Tyren, steiler imidlertid ved Stødet; men Rytteren sidder fast i Sadlen og støder sin Landse, som han holder under Armen paa Riddervils, med Kraft i Nakken paa Tyren, som har sænket sine Horn. Denne Landse er imidlertid forsynet med en Brik, som ikke tillader Odden at trænge saa dybt ind, at Tyren dræbes. Man hørte i dette Øieblik ikke en Lyd uden den dumpe Larm af de kjæmpende Parter, Alles Øine vare henvendte paa dette forfærdelige Skuespil. Men det varede kun kort; thi idetsamme som Tyren, kjed af at føle Spyddet i Ryggen, forlod Picadoren og gjorde omkring, styrtede ogsaa Blodet ud af et gabende Saar i Hestens Bringe: Tyrens lange Horn var trængt derind lige til Roden, og Hest og Rytter rullede i det næste Sekund i Støvet.

Medens nu los culos søge at bortlede Tyren og beskjæftige den andetsteds, ile Tjenerne Picadoren til Hjælp; thi Hesten ligger ovenpaa ham, og han kan ikke selv reise sig, forhindret af sine udpolstrede Beenbeklædninger. Dygtig forstødt halter han ud, men dog varer det ikke længe, før han bestiger en frisk Hest, begjærlig efter Publikums Bifald, som især med Interesse følger Picadorernes Kamp. Den faldne Hest har allerede udaandet, Sadlen og Bidslet er spændt af den. Udstrakt midt i det glødende Solskin er

den efter nogle Minutters Forløb kun et sammenfaldent Aadsel. Den næste Picador modtog med mere Held Angrebet, men den Tredie fik sin Hest oprevet af Tyren, og det stakkels Dyr blev trukket ud af Arenaen, dinglende paa Benene og slæbende sine Indvolde efter sig i Sandet. Det er den sørgelige og stygge Side af Skuespillet, og det gjør især første Gang, man seer det, et forfærdeligt Indtryk. I Stalden forsøger en Dyrlæge at putte Indvoldene ind igjen og sye Bugen sammen, hvilket ofte skal lykkes, men hvorved det stakkels Dyr kun frelses for en anden Gang at falde for Tyrens Horn. Man kan vel vide, at det just ikke er de bedste og kostbareste Heste, der anvendes, imidlertid maa det dog være Dyr, der ere i Besiddelse af nogen Kraft.

Efterat dette Skuespil har varet i nogen Tid, og 3 a 4 Heste ligge døde eller halvdøde paa Pladsen, forsvinde Picadorerne, og man kommer frem med et nyt Middel til at ophidse Tyren. Ofte er dette meget nødvendigt; thi det hænder, at det ulykkelige plagede Dyr istedetfor at angribe, flygter under en forfærdelig Hylen af Tilskuerne; hvilke med stor Upartiskhed fælde deres Dom snart til Fordeel for Gladiatoren, snart til Fordeel for Tyren. Det er anden Act af Skuespillet, naar man kommer frem med de saakaldte banderillos, Kastespyd, forsynede med Modhager, omvundne med krusede Papirstrimler og flagrende Baand. Forresten er det et farligt Stykke Arbeide at anbringe disse banderillos. Manden, der skal udføre det, stiller sig lige foran Tyren og hendrager snart dens Opmærksomhed paa sig ved Raab. Naar den farer ind imod ham med sænket Hoved, skal han bringe begge sine Arme imellem dens Horn, plante Spyddene og i samme Nu frelse sig selv ved et behændigt Sidespring. Med en beundringsværdig Dristighed og Behændighed udføres dette og lykkes næsten hver Gang.

Tyren bliver aldeles rasende og søger forgjæves at befrie sig for sin ubehagelige Prydelse; det bliver kun værre ved disse Anstrængelser. Den udstøder vilde Brøl og forfølger med ny Kraft sine Plageaander, men modtager endnu et Par Spyd i Tilgift.

Nu begynder Tragediens tredie Act, idet Hovedskuespilleren »la espada« træder frem. I den venstre Haand holder han et lille høirødt Klæde (la muleta), der er befæstet til en Stang; i den høire en blank Kaarde. Reglerne byde ham, ligesom hans Forgjængere, at føre Armen hen over Tyrens Horn og plante Kaarden imellem dens Skulderblade. Træffer han den andetsteds, bliver han øieblikkelig udskjældt og udpebet af Tilskuerne.

Det er en bekjendt Matador, Roméro, som dennegang skal gjøre det af med Tyren. Han er en sand Typus paa en Spanier, velskabt og fuld af Anstand, iført en kostbar og glimrende Dragt. Udtrykket i hans Ansigt er en Blanding af Stolthed og koldblodig Ro. Han bortkaster sin Hat, griber Kaarden og det røde Tæppe og hilser Forsamlingen, som modtager ham med Jubel. Derpaa stiller han sig blot for Tyren med Øiet skarpt hæftet paa den, og den lader ikke vente paa sig. Mere rasende end nogensinde ved Synet af det høirøde Tæppe styrter den ind paa ham. Først i det Øieblik, da Spidsen af Hornene synes at berøre ham, frelser han sig med et behændigt Sidespring, og Tyren har kun ramt det røde Tæppe. Det svære, lange Dyr er i sin Fart ikke istand til nogen brat Vending, og desuden er altid et Par af de andre Gladiatorer tilstede for at staae Matadoren bi, naar det kniber. Og dog var han flere Gange paa et hængende Haar ved at blive spiddet. Idet han engang maatte flygte for Tyren, fik han af denne sine grønne Fløielsbeenklæder flængede

fra Knæet til Hoften, men frelste sig med et rask Spring over Plankeværket. Hans Ansigt var uagtet hans Mod bleven dødblegt, da han følte Tyrens Horn streife sig.

Efterat Roméro i nogen Tid paa den eleganteste Maade af Verden har leget med Tyren ved Hjælp af det røde Tæppe, træder han hen for den kongelige Loge og beder Raadet om Tilladelse til at dræbe den. Man giver ham den. Tyren, hvis Opmærksomhed har været bortledt af de Andre, faaer aldrig saasnart Øie paa sin Fjende, førend den paany kaster sig ind paa ham. Som et Lyn blinker den spidse Kaarde i Luften, og i næste Øieblik synker Tyren i Knæ. Kun en Trediedeel af Klingen med Grebet er synlig, det Øvrige er plantet imellem dens Skulderblade. Endnu engang reiser den sig vaklende og forsøger til det Sidste at forfølge sin Modstander; men den styrter for ikke mere at reise sig og udaander under Trompeternes Klang og Tilskuernes Jubel.

I Almindelighed døer Tyren ikke strax, men naar den er fældet, nærmer En af Tyrefægterne sig og støder en lille spids Dolk i Nakken paa den bag ved Hornene, og i samme Nu synker Hovedet ned og den har endt sine Lidelser.

Under en munter Musik, hvis Hensigt er at bortlede Opmærksomheden fra det Sørgelige i denne Scene, kommer man nu ind med 3 Muldyr, rigt prydede med røde Topper, forsølvede Hove og de spanske Farver. Ved Hjælp af en Skagle spændes de for den døde Tyr. Man pidsker af al Magt paa dem og lader dem slæbe Tyren engang rundt og dernæst ud i fuld Fart.

Nu indtræder en kort Mellemact. Imedens Musikken spiller, ere Tjenere beskjæftigede med at bortfjerne alle Spor af Kampen paa Arenaen. Nogle af dem bringe flade Kurve med Jord, hvormed de tildække de uhyggelige Blod-

pøle, der allevegne besmitte Sandfladen; thi en Gladiator kunde let glide, naar han kom til at sætte sin Fod i Blodet, og det vilde da være ude med ham.

Neppe ere disse Forberedelser endte, førend Signal gives til at en ny Tyr skal slippes ud. 3 a 4 Picadorer holde atter ubevægelige i Udkanten af Arenaen, og los culos have deres Kapper i Beredskab. De samme Scener gjentage sig nu og ende ikke førend 8 Tyre ere dræbte og en Snees Heste ere ødelagte.

Hele denne blodige Tragedie følges af Tilskuerne med den største Opmærksomhed og Deltagelse. De spanske Damer bivaane med Rolighed Scener, der vilde bringe vore til at falde i Afmagt. Dog yttrer den qvindelige Medfølelse sig hos dem ved forskjellige Udraab især i Begyndelsen, naar de stakkels Heste gjennembores af Tyrens Horn.

Nærmest Arenaen sidde Tyrefægtningernes lidenskabelige Elskere, los aficionados, som de kaldes. Disse, for en stor Deel unge Herrer af god Familie, have formeligt studeret Alt, hvad dertil henhører. De kjende paa det Nøieste saavel alle Reglerne som Gladiatorerne og Tyrene, og ere de mest upartiske Kunstdommere, man kan tænke sig. Da der under den største Deel af Forestillingen, med Undtagelse af enkelte spændende Øieblikke, hersker en sand Helvedslarm, som endnu mere forøges ved Vandbærernes uafladelige Brøl: »Caballéro, Caballéro agua fresquita, limonata!« (Min Herre frisk Vand, Limonade!) have los aficionados opfundet et særegent Middel til at give deres Mening tilkjende. De udfolde nemlig kjæmpemæssige Vifter af hvidt Papir, hvorpaa Dommen er skreven med umaadelige Bogstaver, som f. Ex.: »Buéno Roméro!« (godt R.) eller »Buéno toro!« (godt Tyr) eller »caballos!« (Heste), naar de fordre, at Picadorerne skulle vedblive at kjæmpe

endnu nogen Tid. Undertiden hænder det sig, at nogle andre Tilskuere ikke dele deres Anskuelser, og en komisk Kamp opstaaer da om Vifterne, som blive sønderrevne.

Spanien er, som bekjendt, det eneste Land i Europa, hvor der gives Tyrefægtninger. Oprindelsen til disse maa vistnok søges i den classiske Oldtid, da Landet var romersk Provinds, men den egentlige Udvikling af denne farlige Leg fandt Sted i Middelalderen, og de kristne Riddere vovede ofte tilhest og med Landsen i Haand en Kamp med Tyren. Saaledes skal den berømte Cid »el Campeador« have yndet denne Kamp. Picadorerne stamme altsaa fra Riddertiden. Endnu i vor Tid er Tyrefægtningen paa det nøieste knyttet til Spaniernes Liv, og det er saa at sige en Ytring af den spanske Folkecharakteer. I Folkets Øine er den berømte Tyrefægter en Helt; hans Billede hænger i alle Vinduer, og Gadesangeren udsynger hans Bedrifter. Hans Konst betales meget høit; men det forstaaer sig, han maa jo bestandig vove Liv og Lemmer*). Det er i det Hele det Ridderlige i Skuespillet, der tiltaler Spanierens Følelse; han bedømmer den Anstand, hvormed en Gladiator træder frem, den Behændighed og Konst, han udvikler, og det Mod, hvormed han trodser Døden uden at forandre en Mine. Vant til disse Scener fra Ungdommen af, seer han ikke den Raahed og Grumhed, der er forbunden dermed. Men selv den Fremmede, der ifølge sin Pligt som Reisende gaaer derhen, medbringende en blandet Følelse af Nysgjerrighed og Misbilligelse, bliver henrevet mod sin Villie og nødes til den

*) Man antager, at der i Gjennemsnit hvert Aar omkomme 2 a 3 Gladiatorer paa Pladsen, idet de udaande for Tilskuernes Øine; men mange flere vandre som Krøblinger i Hospitalet.

Tilstaaelse, at det er det meest spændende og interessante Skuespil, han nogensinde har bivaanet.

Valencia, Juni 1860.

Min Balkon vender ud til »la plaza de la constitucion«, og ligeoverfor mig har jeg Domkirkens nordre Korsarm med sin prægtige gothiske Portal. Hver Ugedag finder en eiendommelig Scene Sted foran denne Portal. Bønder fra »la huerta« samles her i Middagsstunden og afgjøre deres Stridigheder om Vandledningerne for en egen Domstol, »el tribunal de las aguas«. Det er allerede omtalt, at Grunden til „Havens" overordentlige Production af Sæd og Frugter ligger i et fra Arabernes Tid nedarvet Overrislingssystem. Men Vandet bliver netop herved et kostbart Element, som man maa være sparsommelig med, saa meget mere som Floderne, der slynge sig igjennem Sletten, ingenlunde høre til de betydeligste i Spanien. Floden Guadalaviár, der berører den nordre Side af Staden Valencia, er paa denne Aarstid næsten ganske udtørret, saa at man skulde troe, at dens store, pragtfulde Broer ikke vare nødvendige. Der hersker derfor en streng Orden og Control med Overrislingen, hvilken skeer efter Tour for hver Landmand og i Almindelighed ikke kan meddeles ham saalænge, som han kunde ønske det. Mangfoldige Stridigheder om Vandet opstaae derfor, og disse afgjøres af Alcalder, der selv ere Bønder, en Slags Sogneforstandere fra de forskjellige Landsbyer. Det er et malerisk og interessant Skue at see Alcalderne, solbrændte, kraftige Mænd, iførte deres Nationaldragt, siddende paa Dommersæder foran Kirkens gamle graa Portal. De forskjellige Parter træde nu frem og tale deres Sag med ivrige Gestus. Vidner afhøres

derpaa, og efterat Dommerne have trukket sig tilbage for at forhandle indbyrdes, fældes Dommen. En ny Sag kommer for, og atter fældes Dom og saa fremdeles. I Reglen er det Pengebøder, som erlægges, og Sagen er dermed endt, da der ikke kan appelleres videre. Denne patriarkalske Rettergang skal hidrøre fra de ældste Tider, og Dommerne have Ord for stor Retfærdighed. Den spanske Regjering har fundet det praktisk rigtigt, at lade denne Institution bestaae; thi disse Sager trænge i sig selv til en hurtig Afgjørelse, ligesom det ogsaa kunde ventes, at Bønderne vilde blive i høi Grad misfornøiede, hvis denne Rettighed, som de holde høit i Ære, blev dem berøvet.

Besiddelsen af den ovenfor omtalte Balkon var især heldig for mig ved Christi Legemsfest, da jeg fra den i al Mag kunde tage den store catholske Procession i Øiesyn, som i Anledning af Dagen skulde udgaae fra Constitutionspladsen og Domkirken. Fra den tidlige Morgen bevægede en Strøm af Mennesker sig igjennem Gaderne, især Bønder fra Omegnen med den uundværlige »manta« paa Skulderen. Opad Formiddagen trak Regimentet Luchana op, medens Musikchoret spillede Nationalmarschen »la marchia real«*). Soldaterne dannede derpaa Rækker for Processionen. Prægtige Tæpper vare udhængte fra alle Balkoner, men deres bedste Prydelse var dog Valencianerinderne i deres elegante Silkekjoler og med Mantille og Vifte.

Kl. 11½ tog Processionen sin Begyndelse, medens alle Domkirkens Klokker ringede, og Musikken spillede. Toget aabnedes af en Kannik i sort Silkedragt, ridende i Skridt paa en herlig, isabellefarvet Hingst, hvis Manke

*) Den tidligere bekjendte Riégos Marsche er forbudt, fordi den betegner Frihedsideer, der ikke yndes af Regjeringen.

var indflættet med Silkebaand, og hvis Hale næsten slæbte med Jorden. Han hilste med megen Anstand og Elegance til alle Sider, aftagende sin firkantede sorte Chorhue. Derefter saae man Valencias Vaaben, fremstillet af en smuk ung Pige, klædt som Minerva og kjørende paa en Triumfvogn. Derpaa kom den hellige Josef, trækkende et Æsel, hvorpaa Maria sad med Jesusbarnet (Flugten til Egypten). Efter dem kom de hellige tre Konger tilhest og med Guldkrone paa Hovedet. Ifølge Legenden forestiller den Ene en Neger. Det var første Afdeling af Processionen, og den sluttedes af en Mængde Personer, der vare iførte skidne Kitler og om Hovedet bare store, grønne Krandse. I Haanden havde de en Brix, hvormed de uddeelte hyppige Slag til Høire og Venstre uden Persons Anseelse. Det var morsomt at see den Forvirring, der opstod. Folk flygtede ind i Sidegaderne, men forfulgtes af de kaade Bakkanter; selv Damerne undgik ikke at faae et Rap. Hvad Oprindelsen og Betydningen af denne forunderlige Skik er, veed jeg ikke; maaskee er det en Rest af Oldtidens Saturnalier eller bakkantiske Fester*).

I Processionens næste Afdeling frembares paa Skuldrene af Kirkebetjente en hel Række af legemsstore Helgenbilleder. Man saae Jomfru Maria, St. Jacob, Spaniens Patron, St. Vincente Ferrér, St. Francisco, St. Domingo og mange flere, hvis Navne jeg ikke erindrer. Min smukke Værtinde, som ogsaa havde taget Plads paa Balkonen,

*) Man vil imidlertid let kunne indsee, at denne Skik ofte afstedkommer ubehagelige Begivenheder. Saaledes hændte det ifjor i Valencia ved Christi Legemsfest, at en Englænder, der besvarede Slaget af Brixen med dygtige Stokkeslag, blev stukket ihjel paa Stedet.

underrettede mig med stor Sagkundskab om Navnene paa alle disse Billeder. Til min Forbauselse frembares nu et Billede af Djævlen paa et syvkantet Fodstykke, forsynet med Navnene paa de syv Dødssynder. Han bar en Fork og var hæslig at skue med Horn og Hale til Skræk og Advarsel. Jeg henvendte det kjætterske Spørgsmaal til min Værtinde, om dette maaskee var Santo Diavolo, og om man dyrkede denne respectable Helgen i Valencia. Hun svarede med at slaae mig over Fingrene med sin Vifte.

„Seer De ikke, Señor, at Dæmonen beseires af Santa Fé (den hellige Tro), der svæver bagved ham? Men see der, min Herre, der har vi Kjæmperne! (Mira usted los gigantes!) Hvor de ere smukke! Ikkesandt?"

Nu saae man til Folkets uendelige Fryd 7 Kjæmper af Pap og prægtig klædte, paa 6 Alens Høide spadsere frem den Ene efter den anden og af og til dreiende sig rundt for ret at beundres af Alle. Gadedrengenes Jubel var stor.

Den tredie Afdeling af Processionen aabnedes af en Mængde Personer, vandrende 2 og 2 med blottet Hoved og en lang indviet Kjerte i Haanden. Imellem dem vare alle Stænder repræsenterede og alle Autoriteter saavel militaire som civile. Ridderskabet, klædt i høirøde Uniformer, deltog ogsaa. Iblandt dem saae man ogsaa Valencias Guvernør og Provindsens Deputerede (cortes). Det er en Selvfølge, at hele Geistligheden var paa Benene. Den syntes at være overordentlig tilfreds med sine Arrangements. En stor Mængde Sakristaner fungererede som Marschaller og ordnede samt ledsagede Toget. Af og til standsede de, talte fornøiet til de Omkringstaaende og droge en Snusdaase frem af Lommen paa den hvide Messesærk.

Til Slutningen frembares det Allerhelligste under en

Baldaqvin, Chordrengene svingede deres Røgelsekar, og hele Folket, Soldaterne iberegnede, faldt paa Knæ.

Hermed endte denne storartede, kostbare Procession, hvoraf jeg kun har skildret nogle af Hovedtrækkene. Den havde brugt over en Time til at drage forbi.

De kirkelige Processioner i Spanien, hvoraf jeg nu allerede har seet flere, synes mig at have mere Charakteer af Folkefester end af religiøse Handlinger. De gjøre et besynderligt Indtryk paa den Fremmede ved en vis Blanding af Religion og Gøgleri. Skjøndt der i disse Processioner endnu, som bemærket, findes enkelte Rester fra den romerske Oldtid (og man veed jo, at Romerne og Grækerne vare stærke i Processioner ved Offringer og Folkefester), er det dog væsenlig Middelalderen med sin Helgendyrkelse, der har givet dem det Præg, som de endnu idag efter Aarhundreders Forløb have bevaret. Der maa derfor være Noget i dem, som særdeles stemmer med de sydlandske Folks hele Væsen. Disse Folk med deres forunderlige barnlige og bevægelige Natur elske jo Alt, hvad der træder frem med en ydre Glands og Skjønhed; tilmed gribe de med Begjærlighed Kirkens mange Festdage, der for dem ere ligesaamange Leiligheder til Morskab og Fridage og til, som man siger, „at lade Violen sørge". Den catholske Kirke, der i Et og Alt sørger for sine Børn, paatager sig derfor ogsaa at berede saadanne morsomme Forestillinger for dem, som den veed falde i deres Smag; og det samme barnlige Folk, som nylig har jublet til al denne Flitterstads, til Gøglere og Kjæmper, bøier sig i det næste Øieblik med dyb Alvor og Ærbødighed i Støvet for Hostien, Christi Legeme. Spaniernes gamle, ridderlige Hengivenhed for Kirken finder et smukt Udtryk i Adelsmændenes ædle Skikkelser, som i flere Timer med blottet Hoved og et Voxlys i Haanden

ledsage det Allerhelligste igjennem Gaderne. I Madrid ledsage Dronning Isabella og hendes Ægtefælle paa samme Maade Processionen ved Christi Legemsfest.

Valencia, Juni 1860.

Foruden Domkirken besidder Valencia et betydeligt Antal af Kirker og Kapeller, som dog i det Hele ikke kunne gjøre Krav paa nogen større Interesse, da den oprindelige Stiil næsten hos dem alle er gaaet tabt og, som vi have seet det ved Domkirken, har maattet vige for Ombygninger i Renaissance-Stilen. Kirkerne Sant Esteban og Santa Catalina skulle i Arabernes Tid have været Moskeer, men det er nu næsten ikke til at opdage paa dem. Kirken Sant Martin har over sin Hovedindgang en Broncegruppe fra Middelalderen, forestillende den hellige Ridder Morten tilhest og klædt i Rustning; med sit Sværd deler han sin Kappe og rækker den afskaarne Halvdeel til en nøgen Tigger, der knæler bagved ham. Da Kirken ligger i en ganske smal Gade, er det desværre ikke muligt at faae noget gunstigt Standpunkt til at betragte dette mærkelige gamle Stykke. Kirken Sant Andrés, der ligger ud til en lille Plads, udmærker sig ved en storslaaet Portal med mægtige snoede Marmorsøiler i Renaissance-Stiil. Næsten enhver Kirke eier gode Malerier af den valencianske Skole.

I det 16de og 17de Aarhundrede blomstrede denne Malerskole og frembragte betydelige Konstnere, som Juan de Juanes, Ribalta og Ribéra, af Italienerne kaldet Spagnoletto, og flere Andre. Uagtet den realistiske Retning, som overhovedet saa stærkt yttrer sig i den spanske Maler- og Billedskjærerkonst, ikkeheller savnes i den valencianske Skole, naaede denne dog aldrig et saa eiendommeligt na-

tionalt Præg som den sevillanske, der frembragte de store Mestre Murillo og Velasquez. Valencianer-Skolen er mere at betragte som en nær Slægtning af den italienske og især den neapolitanske, et Forhold, der hidrørte fra Neapels Forbindelse med Spanien. Ribéra tilbragte ogsaa en stor Deel af sit Liv i Italien, hvor man, navnlig i det bourbonske Museum i Neapel, finder fortræffelige Billeder af ham. For det Meste behandlede Skolen alene religiøse Emner og indlod sig ikke, som Skolen i Sevilla, paa Genrebilleder og Portraitter. Mangfoldige Malerier ere vandrede ud af Spanien deels ved Franskmændenes Plyndringer, deels ved Kjøb, og dog er der faa Lande, med Undtagelse af Italien, hvor man træffer en saadan Mængde gamle Malerier. Men, det forstaaer sig, ikke alt Gammelt er godt. Af Malerier fra de nedlagte Klostre er der i Valencia dannet en Samling i det gamle Kloster de la Merced. Denne Samling indeholder imidlertid en heel Deel middelmaadige Malerier, men imellem dem findes ogsaa enkelte af stor Skjønhed. Saaledes er der af Juan de Juanes en Christus, fremstillet for Folket med Tornekrone og Rørscepter (»Ecce homo«). Udtrykket i Frelserens Ansigt er fortræffeligt, fuldt af Lidelse og Høihed. Af Ribalta er der en Sant Franciscus, der omfavner Jesu Kors; et mesterligt Billede*).

Hvis man ønsker at danne sig en Forestilling om

---

*) Den hellige Frands's Historie er en Yndlingsgjenstand for de catholske Malere. I Domkirken i Valencia seer man et lille Maleri, forestillende en Legende om, hvorledes engang et Christusbillede havde løsnet Armene fra Korset og omfavnet Frands, der var hensunken i inderlig Bøn til det. Det er et ægte Product af sygelig catholsk Følelse og gjør et vammelt Indtryk paa den protestantiske Tilskuer.

Konstens nuværende Standpunkt, da er der ogsaa Leilighed dertil i Klostret de la Merced, da denne Bygning tillige er Locale for Konstacademiet i Valencia. Man seer en Deel af Elevernes Malerier, som vistnok ikke ere uden Talent, men tillige vise, at Academiet er indrettet i den samme Parykstiil, som i flere andre Lande. Man dresserer de unge Mennesker til at blive Historiemalere i classisk-academisk Stiil og lader dem frempine Malerier over Emner, til hvis Behandling de hverken have Modenhed eller Dannelse. Man seer derimod Intet til, at Konstnerne leve midt i en saa riig Natur og et saa malerisk Folkeliv, som man kun finder det paa faa Steder i Europa. Hine Historiemalerier skulle være det Bedste af det, der frembringes; thi de fleste Malere ere uafladelig sysselsatte med at udføre en Mængde slette Copier af gamle Malerier. Madrid skal være det eneste Sted i Spanien, hvor den moderne Konst indtager et noget bedre Standpunkt.

Forøvrigt er Klostret de la Merced det herligste Konstnerhjem, som man kan tænke sig. Forestil Dem en firkantet Gaard, omgiven af en Buegang med Marmorsøiler, Munkenes Korsgang. Midt i Gaarden løfte en halv Snees mægtige Palmer, de største jeg endnu har seet, deres stolte Kroner mod den rene blaa Himmel.

Den botaniske Have udenfor puerta de Cuarte er ogsaa et af de Steder, som fortjener at besøges. Det vil navnlig for en Botaniker være af Interesse at betragte alle de skjønne Sydplanter, som findes samlede her. Palmetræerne ere repræsenterede i mange smukke Arter. Med stor Forekommenhed bliver den Fremmede viist om af Havens Bestyrer og ved Afskeden indbuden til at komme igjen. Inden vi begive os tilbage til Byen, ville vi standse et Dieblik foran Puerta de Cuarte. Tænk Dem et Par

vældige runde Taarne af i det mindste 45 Alens Høide, imellem hvilke en spidsbuet Port fører ind til Staden. Den okkerfarvede Steen, hvoraf denne Bygning er opført, staaer i en prægtig Modsætning til Himlens Farve. En Begivenhed fra Uafhængighedskrigen knytter sig til dette Mindesmærke. I Aaret 1808 havde den franske Marschal Moncey af Napoleon faaet Befaling til at bemægtige sig Valencia. Efter en forceret Marsche over Cuenca ankom han med et Armeecorps foran Byen, som han mente at kunne tage i en Haandevending. Han lod sine Tropper foretage en Storm paa Puerta de Cuarte og Puerta de Sant José, men fik en saa varm Modtagelse, at han fandt det raadeligst at opgive Beleiringen og trække sig tilbage over Almansa med sit Corps, der rigtignok ogsaa var for ringe i Antal til at indlade sig paa dette Foretagende.

En Strøm af Mennesker, Heste, Muldyr, Esler og Hunde bevæger sig uafladelig ind og ud af Porten. Bønder i fuld Nationaldragt ride til Byen. Bag ved Manden paa Krydset af Hesten sidder Konen, holdende sig fast ved hans Bælte. Ved Porten stiger hun ned ved Hjælp af en af de store Steenafvisere. Den Fremmede studser ved Knaldet af en heel Geværsalve, som pludselig bliver affyret. Det er nogle unge Knøse, der have været paa Kaninjagt og nu fyre deres Bøsser af op imod de gamle Taarne, der give Gjenlyd ligesom i hine Dage for Franskmændenes Skyts. Bønderne bære i Almindelighed lange Geværer, men Vagten i Porten paaseer, at Ingen kommer indenfor med ladt Bøsse. Ved Gadehjørnet ligger Kroer (posadas), udenfor hvis Døre en Mængde Bønder, Arbeidsmænd, Gitanos, Qvinder og Børn forfriske sig. En blind Mand kommer vandrende, ledet af sin tro Hund i en Snor. Under Armen har han Guitaren, dette mauriske Instrument,

som enhver Spanier forstaaer at bruge. Snart leirer en heel Skare sig om den blinde Sanger og lytter til Balladen om den hellige Antonio fra Padua. Tiggere anmode den Fremmede om en Skjærv med det staaende Udtryk: Dios lo paga a vsted! (Vor Herre lønne Deres Velædelhed!) Paa eengang afbrydes disse fredelige Scener ved en Helvedslarm, to Stoddere ere komne i Klammeri, og snart vanker der drøie Slag. Den Enes Kone seer aldrig saasnart, at hendes Mand er i Fare, førend hun griber en lille Rørstol og kaster sig ind i Kampen, benyttende sin Stol som en Kølle, hvormed hun bearbeider Fjenden. Striden truer med at antage større Dimensioner, men Vagten iler til fra Porten og skiller med Nød og neppe de Kjæmpende fra hinanden. Med ivrige Ord og Bevægelser tale disse deres Sag for de Omstaaende. Hvilken Energi, hvilken Ild ligger der ikke gjemt hos dette forunderlige Folk, der nedstammer fra Gother og Maurer!

Spanierne beskylde Beboerne af det gamle Kongerige Valencia for at være ildesindede Folk (»mala gente«). Uagtet deres Udseende, der minder saameget om Maurerne, nok for en Deel har givet Anledning til denne Mening, er det dog sikkert, at Almuen i Valencia ikke er til at spøge med. En Begivenhed, som i disse Dage har fundet Sted i el Grao, viser, til hvilke Yderligheder den kan gaae, naar Lidenskaberne ere satte i Bevægelse.

En halv Snes franske Soldater tilligemed en Underlieutenant var gaaet i Land fra et af de franske Dampskibe, som anløbe Havnen. De havde maattet lade Vaabnene blive ombord, da det ikke tillades fremmede Krigsfolk at gaae bevæbnede i Land. Ingen af dem forstod synderligt Spansk, men med den sædvanlige franske Flothed vare de sprungne i en Baad fra Havnen, uden forud at akkordere

om Betalingen. Paa Skibsbroen affordrede man dem derfor en ublu Betaling, hvorover Franskmændene lode falde de fornærmeligste Yttringer, saasom at alle Spaniere vare Kjæltringer og Udskud o. s. v. Pøblen i el Grao, der var stimlet sammen i stor Mængde omkring dem, begreb aldrig saasnart, at Franskmændene, til hvem Spanierne jo bære et gammelt Nag, kom med Fornærmelser, førend den udstødte et forfærdeligt Hyl: carrajo, los perros! los Franceses! (De Hunde af Franskmænd!) og styrtede ind paa dem. Franskmændene forsvarede sig saa godt de kunde uden Vaaben, men rundt om dem blinkede allerede Knivene, og der var al mulig Udsigt til at blive stukken ned, da de toge en rask Beslutning, sprang i Søen og svømmede ud til deres Skib. En Hagl af Stene blev slynget efter dem, just som den spanske Vagt ilede til forat tilveiebringe Fred. Flere af de Franske bleve let saarede, men de bleve dog Alle fiskede op fra Skibet, hvorfra man til al Lykke havde lagt Mærke til Spectaklet og i største Hast sat en Baad ud. Franskmændene ere naturligviis rasende, men man formoder, at hele Affairen vil blive dysset ned.

Alicante, Juni 1860.

En Morgen sagde jeg Valencia Farvel og steg ind i Jernbanetoget forat begive mig til Alicante. Naar man er kommen igjennem Valencias Have og har passeret Tunnelen ved Santa Bárbara og Bjergkjæden, befinder man sig i Provindsen Albacete. Landskabet forandrer sig i en høi Grad; thi Vandledningerne fattes her. Øiet møder kun golde Marker, hvor Solen har tørret Alting hen. Hist og her seer man en Flok Faar med sin Hyrde. Landskabets rødlige Farve og store Linier, der kun brydes

af et eller andet forfaldent Taarn eller de fjerne blaalige Bjerge, savne dog ikke en vis alvorlig Skjønhed. Foran os ligger Byen Almansa, ved hvis Station vi støde til Linien fra Madrid til Alicante. En Pyramide er her opreist af Kong Philip V. til Minde om det store Slag i den spanske Arvefølgekrig 1707. Hertugen af Berwick anførte Franskmændene, Kongens Hær. Marquien de las Minas førte Erkehertugen af Østerrigs Tropper, men tabte Slaget. Almansa, hvis Befolkning ved denne Leilighed havde gjort Kongens Sag store Tjenester, fik af ham Titel af fidelissima, den allertroeste By. Om et endnu ældre Tidsrum af Almansas Historie minder en malerisk Borgruin, der kneiser paa en affondret Klippetop.

Det er i det Hele taget mærkværdigt, hvilken Mængde af Borgruiner man træffer overalt her, baade fra Gothernes og Arabernes Tid. Svarende hertil findes der endnu mangen en gammel Familie, som ikke eier Andet end en saadan Ruin og dens Navn samt en Stamtavle, der kan føres tilbage til Hermengildus eller en anden gammel gothisk Konge*). Imellem Almansa og Alicante ved Villena og Sax kneise pragtige Borgruiner.

Den mauriske Kongeborg i Granáda ligger jo i Ruiner, saavelsom Carl d. V.'s store Keiserborg i Toledo, og ligesom disse ligger Spaniens gamle Hæder og sover; men tidlig eller seent vil den energiske Aand, der engang gjorde Spanien til Europas mægtigste Stat, atter vaagne!

Imellem Almansa og Alicante er Veien meget afvexlende. Snart passerer man igjennem frugtbare »huertas«, snart imellem nøgne Fjelde, snart over Broer, der ere

*) Hertil sigter ventelig Franskmændenes satiriske Udtryk, un chateau d'Espagne, et Luftkastel.

spændte over Afgrunde. Paa flere Steder løber Banen langs Fjeldvægge, der ere saa ophedede, at de straale Varmen tilbage. Disse Fjelde besidde et forunderligt, glimrende Farvespil. Kobberrøde og søgrønne Striber antyde den Rigdom af Metaller, der dølger sig i deres Indre.

Heden var utaalelig, uagtet alle Vinduer i Vaggonen vare aabne. Passagererne sank hen i en halv Søvn, men hvergang Toget standsede ved en Station, hørte man dem udstøde et fortvivlet Raab: agua! Vand! En halv Snees mauriske Vandkrukker, af en smuk og eiendommelig Form, bleve da stukne ind ad Vinduerne af de tilstedeværende aguadores. Endelig viste Middelhavet sig med sin blaa udbredte Flade, og Staden Alicante laa for os med sit Klippekastel og sin med Skibe bedækkede Havn.

Det er min Hensigt kun at dvæle kort Tid i Alicante paa min Reise til Murcia, og jeg vil derfor kun meddele nogle enkelte Bemærkninger om denne By.

Havnen, som dannes af en Krumning imellem de to Forbjerge Cap de las Huertas og Cap de Santa Pola, er en af de betydeligste i Spanien. Den overgaaer langt Valencias og har, siden Jernbanen til Madrid kom i Gang, faaet en forøget Vigtighed. Fra den udføres Viin, Apelsiner, Citroner, Rosiner og Figen m. m. Staden selv hæver sig amphitheatralsk fra Havet op til det gamle Castilla de Santa Bárbara. Dette Kastel kneiser paa en aldeles affondret uhyre Klippe, der hæver sig meer end 400 Alen over Havets Flade, hvorfor ogsaa Spanierne ansee den for uindtagelig. Kastellets Taarne og Karnapper hænge paa den dristigste og mest maleriske Maade ud over Afgrunden. Ved hvert Skridt, man gjør udenom denne Klippe, forandrer den sine Omrids, der dog altid vise sig lige dristige og phantastiske. Alicante har tidligere været

omgiven af gamle mauriske Mure, men disse ere i de senere Aar efter Jernbanens Anlæg for største Delen sløifede, og Staden har nu aldeles Charakteren af en moderne By med brede, lige Gader. Husene ere 2 à 3 Etager høie med Balkoner. Kun en enkelt Bygning fortjener Opmærksomhed: Raadhuset, der ligger ved Torvet, la plaza de la Constitucion. Dette Raadhuus er bygget i elegant Renaissance-Stiil med 4 smukke Taarne, et paa hvert Hjørne, og en prægtig Portal ud imod Pladsen. Af Kirkerne har ingen nogen synderlig konstnerisk eller historisk Interesse. Dog maa jeg nævne en mærkelig Reliqvie, som findes i Nonneklostret Santa Clara: den hellige Veronicas Svededug*). Dette Kloster er endnu beboet af 27 Nonner. Mærkelig nok bestaae Nonneklostrene endnu i Spanien, uagtet man allerede for 30 Aar siden har ophævet alle Munkeklostre.

Midt i Byen ligger el paseo de la reina, Dronningens Promenade, en Slags Terrasse, til hvilken man stiger op ad en prægtig Steentrappe. Flere Rækker Træer beskygge denne Plads og Steenbænkene, hvor Matroser og Soldater hendrive Tiden, rygende deres Papirscigar. En Mænge Børn og Ammer færdes her. De sidste have et

---

*) Ifølge Legenden mødte den blodsotige Qvinde Jesus paa hans Gang til Golgatha og tørrede med sit Slør Sveden af hans Ansigt, og der skete da det Mirakel, at hans Billede blev siddende paa Sløret. Dette Portrait, som kaldes la santa faz, bevares nu i Klostret Santa Clara og har bragt dette i stor Anseelse. Uheldigviis findes der en lignende Dug i Jáen i Andalusien og en i Rom, hvilke begge ligeledes gjøre Fordring paa Ægthed. De catholske Præster have imidlertid med Lethed hævet denne Vanskelighed, de forsikkre, at Veronica har aftørret Frelserens Aasyn 3 Gange i 3 forskjellige Linklæder.

eiendommeligt Udseende. De bære deres rige sorte Haar i en eneste lang Pidsk ned ad Ryggen, og deres korte høirøde Skjørt lader de velskabte Been og den for de spanske Qvinder eiendommelige smukke Gang komme tilsyne. Paa Armen bære de de smaa Børn, som ere overordentlig smukke og, naar de tilhøre de rige Kjøbmænd, klædte i kostbare hvide Kniplingsdragter.

Alicantes Caféer oplives af en heel Deel fremmede Søfolk, som daglig opholde sig her i flere Timer forat læse Aviserne, som i denne Tid bringe saa interessante Efterretninger om Garibaldis dristige Tog til Sicilien, eller forat spille nogle Partier Domino med deres Kammerater. Om Aftenen serveres den fortrinligste Frugtiis, som man kan ønske sig. Den tilberedes ved Hjælp af Snee fra Bjergene, og man seer allevegne Skildter med Paaskrift: „Snee tilsalgs". Fonda de la cruz de Malta, „Maltheserkorset", hvor jeg boer, er ogsaa et af de Steder, der besøges af Skibscaptainerne; thi i denne Fonda faaer man en ypperlig Alicanteviin, som ovenikjøbet følger med Retterne som en Slags Tilgift. Denne Viin er imidlertid meget stærk og maa fortyndes med Vand. Der er her nyligen anlagt et Bryggeri, noget der tidligere var uhørt i Spanien. Udenpaa Bryggeriet læste jeg med uhyre Bogstaver: »Fabrica de cervezza« og kom til at tænke paa Peer Degns: „cerevisia, Smør".

En stor Fornøielse for den Reisende frembyde Badehusene. Det er en sand Nydelse at svømme i dette gjennemsigtige og stærk salte Vand, som borttager Støv og Træthed af Lemmerne, men Tanken om Haifiskene, som jo findes i Middelhavet, forstyrre noget den Glæde, man føler ved at bade sig i disse classiske Bølger.

Murcia, Juni 1860.

Klokken var $2^1/_2$ om Morgenen, da jeg indfandt mig ved Diligencen, der skulde afgaae til Murcia, thi paa denne Aarstid er det nødvendigt at benytte sig af Natten til at reise. Den næsten afrikanske Varme om Dagen er uudholdelig for Mennesker og Dyr. Diligencens saakaldte Comptoir bestod i en Vognport, der tillige tjente til Stald for Muldyr og Heste. En døsig Messinglampe kastede et utilstrækkeligt Lys paa en midt i Rummet opstablet Bunke Kufferter og Reisegods. Staldkarlen, iført et Par Fløilsbuxer og med Hovedet indbundet i det sædvanlige brogede Silketørklæde, var indviklet i en Ordstrid med en ung Franskmand, der skulde være min Reisefælle. Franskmanden, der Dagen forud var ankommen med Dampskibet fra Marseille, kjendte meget Lidt til det spanske Sprog. Jeg maatte da være Tolk og hjælpe med at faae hans Navn o. s. v. indskrevet i Diligencens Protokol, som laa opslaaet paa en gammel Tønde og syntes at volde Majoralen meget Bryderi. Endelig fik vi Bagagen anbragt og 4 Muldyr og 2 Heste spændte for. Paa Majoralens Opfordring: »vamos señores!« (Lader os komme afsted, mine Herrer!) krøb min Kammerat og jeg ind i Diligencens forreste Afdeling, den saakaldte berlina, hvor der kun er Plads til To, og hvorfra man bedst kan nyde Udsigten. Under de sædvanlige Tilraab af Kudsken og Klingren af Muldyrenes Bjælder satte vi os i Bevægelse. Det maa indrømmes, at man kjører usædvanlig hurtigt med Diligencerne her, og at Førerne med stor Iver besørge deres Forretning. Navnlig maa jeg omtale Kudskens Hjælper el zagal, som han kaldes, der har den mest anstrængende Post. Han er forsynet med en Pidsk, hvormed han holder de nærmeste Heste i Aande, og tilraaber uafladelig Dyrene,

som hvert have sit Navn. Snart opmuntrer, snart advarer han, men naar dette ikke hjælper, springer han rask nedad Vognen, som bestandig holdes i Fart, og løber hen ved Siden af Forløberne og tugter dem med Pidsken. Man skal nu ikke troe, at han strax springer op igjen. Nei! Jeg har seet Zagaler løbe en halv Fjerdingvei ved Siden af Diligencen i den mest brændende Solhede og utaaleligste Støv med en Hurtighed og Udholdenhed, som er beundringsværdig. Endelig springer den stakkels Karl op og sætter sig ved Siden af Kudsken og har endnu Veir nok i sig til at fortsætte sine bestandige Raab: »Morena! Valerosa! punietta!« o. s. v.

Det var Nat, men Stjernerne funklede ligesaa klare, som paa en Frostnat hjemme i Norden. Luften var kjølig og let. Franskmanden lænede sig til sit Hjørne og faldt i Søvn. Den eensformige Musik af Klokkerne og Kudskenes Raaben hjalp mig snart til at følge hans Exempel, indtil den „rosenfingrede Morgenrøde" vækkede mig. Foran mig laae Bjergene, og paa begge Sider af Veien udbredte sig en gold og stenet Slette; men lidt efter lidt forandrede denne Natur sig, og da vi nærmede os Staden Elche, gav den Plads for en henrivende, næsten tropisk Vegetation. Spanierne sige ogsaa: „Der er kun eet Elche i Spanien!" Det, der har givet Staden et saa berømt Navn, er den store Skov af Daddelpalmer, der ligger rundt om den, og som maaskee er den eneste i sit Slags i Europa. En Palmeskov er tilvisse et nyt og sjældent Syn; men jeg maa tilstaae, at den ikke ganske opfyldte mine Forventninger, og det forekom mig, at Palmen er et Træ, der tager sig bedst ud enten enkeltstaaende eller i smaa Grupper. Desuden mærker man strax, at Skoven ved Elche er frembragt ved Konst. Palmerne ere plantede i snorlige Rækker, ad-

skilte ved Grøfter, i hvilke Vandet fra en lille Flod kan ledes ind. Man seer Træer af meget forskjellig Alder, nogle smukke høie, andre ganske lave nede ved Jorden, men med ligesaa store Kroner som hine. Denne Skov er Gjenstand for en ganske særegen Omhu af Folkene i Elche, hvis vigtigste Indtægtskilde den er. Det er ikke alene Høsten af Dadlerne, men især Handlen med Palmegrene, som herfra forsendes i Masser til hele Spanien til Festen paa Palmesøndag, der aarlig indbringer en betydelig Sum. Ethvert Huus i Landet skal paa denne Dag have en indviet Palmegreen, der bliver anbragt ved Siden af Rækværket paa en Balkon. Efter Katholikernes Mening bringer en saadan Green Velsignelse over Huset og bevarer for Lynild og Pest.

Vi gjorde Holdt ved Byens Gjæstgivergaard forat indtage en Frokost, og Franskmanden glædede sig allerede forud til sin caffé au lait; men i Spanien kjender man ingen anden Morgendrik end Chokolade, kogt i Vand. Frokosten var iøvrigt fortræffelig. Saasnart der var anrettet, stillede den brune Opvartningspige sig bagved vore Stole og viftede under hele Maaltidet med en lang Stok, paa hvis Ende Papirstrimler vare befæstede, forat skræmme Fluerne bort. I Hjørnet af Stuen sad en pragtfuld, stor Papagøie i sit Buur og raabte sit evindelige: »lorito, lorito, real!« (kongelige Poppedreng!) Naar De dertil tænker Dem Palmeskoven, som viste sig igjennem det aabne Vindue, vil De kunne danne Dem en Forestilling om den eiendommelige amerikanske Colorit, der hvilede over denne Scene. Da Frokosten var endt, tændte jeg min Papirscigar og stod just og betragtede Palmeskoven, da min Reisefælle pludselig udstødte et forfærdeligt Brøl: Papagøien havde hævnet sig over hans Drillerier ved et Forsøg paa at klippe ham en Finger af. Heldigviis fik

han Fingren trukket til sig i en Fart og slap med et dybt Snit. Værtinden ilede den blødende Franskmand tilhjælp og forbandt hans Finger. Efter denne lille Episode fortsatte vi Reisen til Byen Orihuela, der ligeledes ligger i en for sin Frugtbarhed berømt Have. Om denne sige Spanierne: „enten det regner eller ikke regner, er der Korn i Orihuela“ (Llueva o no llueva, trigo a Orihuela.) Byen har en Cathedralkirke og et prægtigt Palads for Biskoppen, men Tiden tillod os ikke nærmere at tage disse Bygninger i Øiesyn. Talrige Klostre med lange Façader uden nogen Aabning eller med enkelte tæt tilgittrede Vinduer give Gaderne et skummelt og alvorligt Udseende. Sletten omkring denne By og Murcia overgaaer endnu Alt, hvad jeg har seet, ved sin herlige rige Vegetation. Det er Floden Segura, der er Aarsag til al denne Rigdom, idet den ledes igjennem talrige Canaler, indrettede i sin Tid af Maurerne. Granat, Oliven, Citron, Figen og Palmetræer bedække Sletten, og ved Veien kneiser den kjæmpemæssige Aloe (Agave americana) med sin 6 Alen høie Stængel og sine tykke, strittende Blade nede ved Roden. Den indianske Figen, en Kactusplante, tjener til Hegn, og umaadelige Rør og Siv groe langs med Canalerne. Paa smaa aabne Pladser imellem Træerne ligge Bøndernes Hytter, der ere meget tarvelige og tækkede med Rør. Alt som man nærmer sig Murcia, seer man flere og flere hvidklædte Bønder, der ligne Beduiner fra Nordafrika, ride afsted paa deres Heste og Æsler. Intetsteds har den mauriske Dragt og Udseende bevaret sig saa fuldstændigt som her. Klokken blev henad 3 om Eftermiddagen inden vi, halvqvalte af den umaadelige Hede og Støv, naaede Staden Murcia og stege af i Fonda Francesa.

Murcia Juni 1860.

I mit forrige Brev har jeg allerede omtalt, at Murcia ligger i en for sin Frugtbarhed berømt Have ved Floden Segura. Denne Have begrændses imod Nord og Syd af nøgne takkede Bjergkjæder, der danne en malerisk Ramme omkring det Grønne. Disse Bjerge give Læ for Vinterstorme, men medvirke rigtignok ogsaa til, at Varmen paa denne Aarstid er saa overordentlig trykkende.

Jeg vilde ønske, at jeg var istand til at give Dem en Forestilling om denne eiendommelige og interessante By, men jeg føler det Vanskelige ved denne Opgave. Der er Meget her i Murcia, der kunde hensætte den Fremmede i den Illusion, at han befandt sig i en østerlandsk By. Overalt hvor man gaaer, møder man de hvidklædte mauriske Bønder med deres brune Ansigter og nøgne Arme og Been, ledsagede af Qvinder, der indhylle Hovedet i et Slags hvid Burnus. De bringe deres Producter ind til Byen paa Ryggen af et Lastdyr. Føi hertil en Baggrund af Palmetræer og den dybe blaa Himmel, paa hvilken man ikke kan opdage den mindste Sky, og Billedet er færdigt. Der gives Gader i Murcia, der bringe En til at tænke paa Østerlandets Bazar. Gaden Calle de la platteria er brolagt med Fliser, der bestænkes med Vand. Foroven ere Lærredsseql udspændte fra Huus til Huus tværs over den smalle Gade, saa at ingen Solstraale faaer Lov at slippe igjennem. En behagelig Kjølighed og Friskhed hersker derfor her. En uafbrudt Række af Boder, aabne ud til Gaden, prange med de herligste Stoffer og farvede Tæpper. En broget Forsamling af spanske Damer, Bønder fra Haven og Gitanaer bevæger sig bestandig igjennem Calle de la platteria. Alt hvad Bønderne behøve til deres Dragt hænger her udstillet: den prægtige høirøde Manta

med Borterne og de lange Fryndser, Silkeskærfet og den lille toppede Fløielshue (la montera). Guldsmedenes Boder, efter hvilke Gaden har Navn, findes ogsaa her med Filigranarbeider i Sølv og uhyre Ørelokker til Qvinderne i en barbarisk, men charakteristisk Stiil. Pladsen Sant Domingo er hver Torsdag Scenen for et eiendommeligt Skuespil. Paa denne Plads, hvor fordum de mauriske Konger udraabtes og Tourneringer holdtes, seer man nu en myldrende, larmende Hob af Bønder i deres maleriske Dragter. Rækker af Telte ere opstillede med Boder, hvor Bøndergpigerne kjøbe deres Søndagspynt: Livstykker, broderede med Silkeblomster, rødmalede Vifter og sviklede Strømper m. m. Gitanaer, som ere kjendelige paa deres mørke Hudfarve og det lange sorte Shawl, hvormed de bedække Hoved og Skuldre, falbyde ivrigt disse Varer. Men den meest eiendommelige Deel af Markedet er Pottemagernes. Paa et Hjørne af Pladsen er en umaadelig Mængde Leertøi opstillet, medens Pottemagerne selv trone under en Slags Solskjærm af Straa, der er fastgjort paa en Stang. Disse Leerkrukker have endnu den Dag i Dag bevaret de ældgamle, vidunderlige arabiske Former. Paafaldende ere de kolossale »tinájas«, Vaser paa 2 Alens Høide og 1½ Alens Gjennemsnit, som nedgraves halvt i Jorden og tjene til Opbevaring af Drikkevand.

Men medens saaledes overordentlig Meget i Murcia har beholdt de gamle arabiske Former, træder et andet Element til og blander sig med hint paa en forunderlig Maade, nemlig det romersk-katholske. Selve Byen har med Undtagelse af de livlige Strøg, jeg har omtalt, et vist klosteragtigt Physiognomi, thi Husene have kun faa Aabninger, og disse ere for en Deel stærkt tilgittrede. Paa

Gaderne møder man Damerne indhyllede i en eiendommelig Mantille af sort Fløil, der næsten giver dem Udseende af Nonner. Med Bønnebogen i Haanden ile de til Domkirken, hvis Klokker hele Dagen udsende deres dybe Malmtoner. Aldrig har jeg hørt saamegen Klokkeringning som her. Murcia har ogsaa talrige Nonneklostre og i det Hele en Befolkning, der er bekjendt for at være en af de mest bigotte i Spanien.

En ikke ubetydelig Deel af Murcias Befolkning udgjøres af Zigeunerne eller los Gitanos, som de kaldes i Spanien. De beboe et heelt Qvarteer, der danner en Slags Forstad til Byen. Dette mærkelige Folkeslag, der ifølge et Sagn imellem dem selv skal nedstamme fra Egypten, er kjendeligt ved sit eiendommelige Physiognomie: den lave Pande, krumme Næse, korte Overlæbe, fremstaaende Hage, mandelformede Øine og Øienbryn, der ere dragne i en lige Linie og ofte nærme sig stærkt til hinanden over Næsen. Hudfarven er endnu mørkere end Spaniernes og Haaret kulsort. Gitanoernes Profil minder virkelig i en paafaldende Grad om de gamle Egyptere, saaledes som disse ere afbildede i Pyramiderne og andre Monumenter ved Nilen. Deres Haandtering er ligesom i andre Lande Kjedelflikkeri, Skjærslibning og Klipning af Hunde og Muldyr o. s. v., men bagved dette drive de Tyveri og andre Kjæltringestreger. Spanierne kalde dem slette Folk (mala gente) og paastaae, at Kniven hos dem sidder meget løs. Forleden drev Nysgjerrigheden mig til at besøge deres Qvarteer. Ved Indgangen partrouillerede et Par Gensdarmer og syntes at holde et vaagent Øie med Gitanoerne. Husene vare alle paa eet Stokværk og yderst fattige at see til. En Mængde heel- og halvnøgne Børn legede paa Gaden, og hist og her saae man Gitanoer ifærd med at klippe Muldyr

og Æsler. I Spanien barberes hele Ryggen og en Deel af Halsen paa disse Dyr forat holde dem rene. Da denne Ragning ophører paa Siden af Bugen i en skarp Linie, faae Dyrene et ganske besynderligt Udseende. De see ud, som om de havde et sort Læderdækken paa.

Idet jeg dreiede om et Gadehjørne, hørte jeg Guitarspil og Castagnetter. En heel Deel Gitanos af begge Kjøn var malerisk grupperet midt i Gaden. Et Par unge smukke Piger med korte Skjørter, sviklede Strømper og hvide Bandoleersko dandsede Fandangoen med megen Ynde og Livlighed til stor Glæde for Selskabet, der sad paa Hug og røg sine Papirscigarer. En gammel Gitano med et ægte Skurkephysiognomi spillede Guitaren, og Fruentimmerne klappede Takten dertil med Hænderne. Et prægtigt Palmetræ udbredte sine vifteformige Grene over denne maleriske Scene, og over Baggrunden løftede sig det store smukke Taarn af Cathedralen i Murcia. Jeg standsede, thi dette Genrebillede fængslede i høi Grad min Opmærksomhed; men dette syntes ikke at behage Selskabet; man laante mig meget uvenlige Øiekast, indtil jeg fandt mig foranlediget til at trække mig tilbage. Heri seer man en stor Forskjel imellem Gitanoerne og spanske Almuesfolk, idet de sidste ved lignende Leiligheder med stor Artighed ofte indbyde Fremmede til at tage Deel i deres selskabelige Glæde.

Det vigtigste Bygningsværk i Murcia er den gamle anselige Domkirke. Under Arabernes Herredømme var den Byens fornemste Moske. Efter deres Fordrivelse gjorde Tempelherrerne den til Kirke; men hvormeget der muligen kan være tilbage af disse tidligere Constructioner lader sig ikke med Bestemthed paavise. Den nuværende Kirkebygning er derimod i sine væsenligste Dele opført i

det 14de Aarhundrede*) af Biskop Peñaranda i reen gothisk Stiil med ranke Piller, spidse Buer og smukke Stjernehvælvinger. Indtrykket af Kirkens Skib er storartet, men det forstyrres ikke lidet af Kannikechoret (la silleria), som fylder Kirkens Midterskib og ved sin Tværmur overskjærer dens Perspektiv. Dette Kannikechor med sine Sæder og Paneler af mørkebrunt Nøddetræ er imidlertid et fortrinligt Konstværk fra Renaissancetiden. Ved Kirkens østlige Ende ligger det saakaldte store Kapel (capilla mayor), en høi, ottekantet Bygning, der indvendig er bedækket med forgyldte Prydelser i gothisk Stiil og talrige Statuer af Konger og Helgener. I en Nische tilvenstre gjemmes i en Marmorkiste Indvoldene af Kong Alfonz den Vise (Alonzo el Sabio). Selv hviler denne berømte Konge i Klosteret de las Huelgas i Nærheden af Burgos. Domkirken i Murcia har imidlertid ikke undgaaet nyere Tiders Lyst til Modernisering, som i høi Grad har forstyrret dens oprindelige Præg. Over Korset blev anbragt en Kuppel i græsk-romersk Stiil, og i forrige Aarhundrede blev hele den vestlige Façade, som vender ud mod Biskoppens Plads, ombygget i Parykstiil med Søiler og en Overflod af Ornamenter og allegoriske Statuer. Spanierne ere meget indtagne i denne Façade, som ikkeheller er uden en vis storartet Pragt, men som istedet for at antyde Kirkens Indre staaer i den grelleste Modsætning til samme. Derimod er det, allerede i Renaissancetiden opførte, vældige Klokketaarn paa Kirkens nordre Side en i sin Slags høist mærkelig Bygning, paa hvilken der blev arbeidet i lang Tid under Veiledning af de mest berømte spanske Architekter, iblandt Andre Herréra.

*) Den blev paabegyndt 1353, men fuldendtes først 1462. Don José Caveda: Geschichte der Baukunst in Spanien.

En ganske jævn Vindeltrappe eller rettere Skraaning, lig den i Rundetaarn i Kjøbenhavn, fører til Toppen med saamegen Beqvemhed, at man vilde kunne ride derop. Taarnet i Murcia er et af de høieste i Spanien og sees derfor mange Mile bort over hele Floden Seguras Dal; i denne Varme er det derfor et besværligt Arbeide at stige herop, men det lønner Umagen. Her i disse høie Regioner aander man let, og man skuer ud over den frodigste Dal i hele Spanien. Segura bugter sig som en Sølvslange igjennem denne paradisiske Have, som rundtom hegnes af de blaalige Bjerge. Over vore Hoveder kneiser endnu Taarnets øverste Pyramide, og de store Klokker udsende pludselig deres dybe Malmrøst forat rive os ud af vore Betragtninger.

Medens vi Mennesker drømme og hige mod det Fjerne, gaaer Tiden sin alvorlige Gang, og Timen slaaer, før vi ane det!

Murcia, Juli 1860.

De har i deres Brev spurgt mig om Spaniernes Væsen og Maade at være paa. Da jeg har havt Leilighed til at gjøre adskillige Iagttagelser i denne Retning, skal jeg meddele Dem nogle af disse. Hjemme troer jeg, at man i Almindelighed ved en Spanier tænker sig en stiv, alvorlig Person, der er stolt og tilbageholdende. Dette er aldeles ikke Tilfældet. Naar den første Iis er brudt, ere Spanierne i høi Grad imødekommende og indlade sig meget gjerne med Udlændingen, bære over med hans mangelfulde Sprog og føre ham omkring, hvor der er noget Seeværdigt. De ville gjerne have, at den Fremmede skal medbringe et fordelagtigt Indtryk af Landet. Derimod ere de meget ømfindtlige for dadlende Bemærkninger om Spanien og ærgre

sig over nogle Udlændinge, som, naar de vise dem Noget, bestandigt tale om noget Andet, mere Udmærket, der skal findes et andetsteds udenfor Spanien. Ganske vist er Spanieren ikke fri for en vis Stolthed, som undertiden kan forekomme en Fremmed lidt overdreven. Hans glødende Kjærlighed til Fædrelandet og dets store Minder bringer ham til at prale en Smule og til at betragte det, at være Spanier, som noget af det Første i Verden; men saaledes udspringe jo disse Følelser af en ædel Kilde. Han er tillige en meget livlig og heftig Natur. Ligesom Vinen, der modnes under Sydens Sol, er hans Blod ildfuldt; men kommer det let ikog, saa gaaer Vreden ogsaa hastig over.

Naar man i Spanien seer det lette Sind og den naturlige Munterhed, der træder frem ved enhver Leilighed baade i Folke- og Selskabslivet, skulde man ikke troe, at det var det samme Folk, der har lidt saameget under Inqvisitionens forfærdelige Herredømme og Borgerkrigenes Rædsler. Ved Siden af dette glade ubekymrede Sind, der griber enhver Anledning til Latter, findes hos Mange en god Portion tørt Lune, der minder om den gamle Cervantes' kostelige Indfald. Spanieren besidder i det Hele en paafaldende Lethed og Frihed i Omgang (francezza), der dog er fremmed for al Affectation og Paatrængenhed. Endnu maa jeg omtale een Eiendommelighed, som viser hen til hans østerlandske Slægtskab: det gammeldags Galanteri, der maaskee vil forekomme os noget overdrevent, men imidlertid ikke er uden en vis poetisk Duft. Udtaler man f. Ex. for en Spanier sin Beundring over Et eller Andet, der tilhører ham, tilbyder han det strax med den største Artighed; dog maa man vogte sig for at modtage det, men naturligviis takke Vedkommende. Det hændte sig med en Ven af mig, at han i Malaga saae en Mand paa

Alamedaen, iført en smukt broderet, ganske ny Trøie i andalusisk Stiil og udtalte for den danske Consul sin Beundring for dette Klædningsstykke. Spanieren, som kunde mærke, at Talen var om ham, standsede og saae paa dem med et spørgende Blik. Consulen sagde til ham paa Spansk, at den fremmede Herre fandt meget Behag i hans Trøie. »Caballero«, sagde Andalusieren til min Ven, „vil De have min Trøie? Den er Deres." Denne, der ikke forstod Spansk, svarede hertil: si señor! Ja min Herre! Manden var bleven tagen paa Ordet. Den stakkels Fyr stod som lynslaaet. Skulde han skille sig ved sin nye Trøie, som han var saa stolt af? Med en bedrøvelig Mine lavede han sig allerede til at trække den af, da Consulen, der ikke kunde lade være at lee, forklarede ham Feiltagelsen.

Man kan her ikke undlade at bruge visse staaende Talemaader, hvis man ikke vil blive anseet for at være mindre velopdragen. Tager man Afsked med en Herre, siger man: »beso el mano de usted,« (jeg kysser Deres Velædelheds Haand); med en Dame: »Señorita, me pongo a los pies de usted«, (Frøken, jeg kaster mig for Deres Fødder). Imidlertid lader man ikke Handlingen følge Ordene. Damerne ere, som man kan begribe, Gjenstand for en overordentlig Høflighed; men de vise ogsaa paa deres Side Mændene visse Artigheder eller Tegn paa Velvillie, som man dog ikke maa tillægge nogen dybere Betydning. Sidder man tilbords med en Dame, hvem man har viist nogen Opmærksomhed, kan det hænde sig, at hun nipper af sit Glas og derpaa rækker En det med et Smiil. Man maa da takke og drikke; thi hun har villet credentse Bægeret. Hun kan ogsaa finde paa at række En sin Gaffel med en Bid fra sin Tallerken. Det vilde blive anseet for Tølperagtigt, hvis man ikke med Glæde spiste

denne Mundfuld. De spanske Damer meddele denne Slags Gunstbeviisninger med en uforlignelig Ynde.

Vil den Fremmede gjøre nærmere Bekjendtskab med de Indfødte og deres Sæder, skal han ikke søge Hotellerne af første Rang (las fondas), men de mindre Gjæstgiversteder, de saakaldte casas de pupilos eller casas de huespedes (lat. hospites), hvilke omtrent svare til de franske Hotels garnis. Foruden de pekuniaire Fordele, som disse Gjæstgiversteder frembyde (man lever der for omtrent 16 Realer*) om Dagen, i Fondaerne for det Dobbelte), er her en rig Leilighed til at lære baade Sproget og Forholdene bedre at kjende. Medens man i de store Hoteller faaer en Slags daarlig og kostbar Copi af et fransk Hotel med et halvt fransk eller italiensk Kjøkken og ved table d'hôte samles med et Selskab, der er stærkt blandet med franske Prøveryttere og stive, kjedelige, Englændere, træffer man i de sidste kun Spaniere, og Alting er der indrettet efter Landets Skik. Efter nogle Dages Forløb bliver man betragtet som en gammel Bekjendt ikke alene af Værtens Familie, men ogsaa af Gjæsterne, hvilke fordetmeste ere Folk, der opholde sig i længere Tid paa Stedet.

Da jeg allerede fra Valencia kjendte disse Forhold, varede det ikke længe, førend jeg forlod den dyre Fonda Francesa og søgte et mindre Hotel. Jeg har nu allerede i nogen Tid boet ved Siden af Domkirken hos Don Juan de la Cruz. Han er den høfligste Vært, man kan ønske sig, og forstaaer fuldkomment mit daarlige Spansk. Don Juan har en fortræffelig Kone, Doña Carmen, som hjælper sin Mand med Husets Forretninger, men dog faaer Tid til at besøge Messen. En Deel af Dagen tilbringer hun siddende

*) 1 Real er omtrent 9 Sk. Dansk.

paa en lav Skammel paa sin Balkon, der vender ud til Husets fiirkantede Gaard, til hvis Port hun har Udsigt. Paa denne Balkon har hun sin Kanariefugl og sin indviede Palmegren, og herfra commanderer hun sine Piger og taler med Folk nede i Gaarden. Naar Postbuddet bringer et Brev, lader Doña Carmen en lille Kurv med en Snor gaae ned og heiser paa denne Maade Brevet op. Meget hyppigt hører man nede fra Gaarden en ynkelig Stemme anraabe om en Almisse „for Guds og den hellige Maries Skyld.“ Det er en pjaltet Tigger, som kjender Husmoderens Godgjørenhed; thi hun nægter aldrig den Fattige et Stykke Brød. Det bliver heiset ned i den omtalte Kurv og modtaget med Et: „Gud lønne Dem Señora!“ Længere inde i Stuen sidder Doña Carmens gamle, blinde Moder i en Lænestol og deler sin Tid mellem Samtalen og sin Papirscigar. Jeg staaer mig meget godt med den gamle Kone. Vi have røget Fredspiben sammen i Skikkelse af et Par rigtige Cigarer (puros) og føre en gemytlig Passiar, der ofte afbrydes af den unge Kone, som efter Opfordring retter paa min spanske Udtale. En Dag udbryder Doña Carmen, i det hun seer op fra sit Sytøi og fæster sine store sorte Øine alvorligt paa mig:

„Siig mig Don Jacobo, er De Christen? Jeg mener Katholik?“

„Nei Señora, jeg er Protestant.“

„Ja jeg tænkte det nok,“ vedblev hun, „men det er sørgeligt. Nu veed jeg Grunden, hvorfor De ikke er i rigtigt godt Humeur; thi det kan man kun være, naar man har den sande Tro og stoler paa den hellige Jomfru.“

„Jeg forsikkrer Dem Señora,“ svarede jeg, „at mit Humeur ikke er saa daarligt, men jeg kan ikke ret finde mig i Deres murcianske Varme, eller ogsaa er her Cholera i Luften.

Jeg har idag læst i Bladene, at Folk døe i Malaga af denne Sygdom. Siig mig engang Doña Carmen, hvor vilde De begrave mig, hvis jeg skulde døe her?"

„Gud bevare Dem, Señor," sagde hun og trak paa Skuldrene, „thi skulde De døe her, kunde De ikke komme til at hvile i indviet Jord. Kjættere begrave de her i Murcia udenfor Byen som Hunde." (fuéra de la ciudad como pérros).

For en 8 Dage siden holdt en Tartane herudenfor, og en Familie, som kom hjem fra en Tour til Madrid, steg ud og logerede sig ind her. Doña Margarita er en velhavende Enke, der eier en Landeiendom i Mula, tæt ved Murcia. Hun har en voxen Søn og Datter, Manuél og Dolóres. Verten og hans Kone modtog denne Familie som gamle Venner, og den Sidstnævnte har nu faaet Selskab paa sin Balkon. Señorita Dolores er omtrent en Snees Aar, lidt fyldig, men elegant formet. Hun har prægtige lange, mørke Dienhaar, en græsk Næse og en fiint tegnet Mund, som end mere fremhæves ved en let Skygge af Duun paa Overlæben. Hun er altid i det fortræffeligste Lune, og man kan høre hendes velklingende Latter over hele Huset. Om Formiddagen indhyller Dolóres sig i sin Mantille og gaaer med sin Moder til Domkirken for at høre Messen. Henad Aften, naar det bliver svalt, kommer hun frem i en straalende, moderne Kjole fra Madrid, der har opvakt Doña Carmens Misundelse, og begiver sig i Selskab med Moderen til Alamèdaen, glædende sig til sine Triumpher; thi hun er ikke fri for lidt Coquetteri. Det faldt i mit Lod ved Middagsbordet at være denne elskværdige Persons Nabo, og som Udlænding gjorde jeg meget hurtigt Bekjendtskab med hende og hendes Familie. Hun leer ad mine Forsøg

paa en Conversation; men naar jeg beder hende undskylde mit daarlige Sprog, som vistnok maa forekomme hende comisk, svarer hun: „Deres Velædelhed taler guddommeligt!“ (Usted habla divinamente). Forleden standsede pludselig Samtalerne ved Bordet og den muntre Latter ved en eiendommelig Lyd af en Klokke nede fra Gaden. Dolóres og alle de Andre lagde hurtigt Kniv og Gaffel bort, reiste sig fra Bordet og kastede sig paa Knæ med foldede Hænder. Dyb Taushed herskede i Spisestuen, thi det var Hostien, der blev baaren forbi til en Døende, og Spaniernes religieuse Pligt byder dem ved denne Leilighed at opsende en Forbøn for den Sjæl, der staaer i Begreb med at fare hen. Et Par Minutter efter fortsattes Maaltidet, som om Intet var hændet. Saaledes blande i dette Land Religionsskikke sig paa en sælsom Maade med Hverdagslivet.

Det er begribeligt, at Dolóres, der er godt kjendt i Murcia, ikke savner Tilbedere. Naar Aftenen har sænket sine Skygger over Staden, indfinde sig 2 a 3 elegante unge Mænd forat gjøre Visit hos Familien fra Mula eller egentlig for at gjøre Cour til den unge Dame. Doña Carmen har betroet mig, at de to ere erklærede Beilere (novios).

„Det er ikke rigtigt af Dolóres“, siger hun med en Hovedrysten, „at have to Novios; men jeg skal sige Dem, den Ene, den Yngste, er den, hun synes bedst om, men den Anden har Penge og Familien paa sit Parti. Det er nu virkelig ogsaa paa Tiden, at hun seer at faae sig en Mand.“ Stakkels Dolóres! Imidlertid maa man tilstaae, at hun forstaaer at bevare sit gode Humeur.

Jeg har været indbuden med til disse Selskaber (tertulias) i Familiens Værelser i øverste Etage. Dolóres sidder paa en Stol midt i Stuen og vifter sig, omsværmet

af sine Tilbedere, der af og til laane hinanden mindre venlige Øiekast. Jeg samtaler med den gamle Dame, og Don Manuél ligger i en Lænestol og røger. Papirscigaren er den eneste Ret, som serveres ved saadanne Selskaber. Manuél reiser sig fra sin Stol og foreslaaer, at vi skulle gaae op paa Taget og trække lidt frisk Luft, thi her er qvalmt. Huset har nemlig fladt Tag, omgivet af en Brystning, og her tilbringer da hele Selskabet med Undtagelse af den gamle Dame et Par Timer, glædende sig over Kjøligheden og den tindrende Stjernehimmel. Man synger alle Slags Sange af Operaer i Chor; men bedst lyder det i Nattens Stilhed, naar Dolóres synger for os sit Fædrelands eiendommelige Folkesange; thi det castillanske Sprogs hele Skjønhed udfolder sig ret gjennem en ung Piges klare, bløde Stemme.

Mine Bekjendtskaber i Murcia indskrænke sig dog ikke til Gjæstgiverstedet. Jeg sad en Dag og tegnede paa Pladsen Sant Domingo, da en gentil Herre kom hen til mig og præsenterede sig selv som Don Bolarin Gomez.

„Tag ikke ilde op, Señor, sagde han, at jeg beder Dem om at see deres Tegning af Kirken der; thi jeg er Architekt, og det vilde glæde mig at gjøre Deres Bekjendtskab."

Don Bolarin er en sand Gentleman og har siden viist mig den største Forekommenhed, og jeg maa takke ham for at jeg har faaet Meget at see her, som ellers vilde have undgaaet min Opmærksomhed. Han har blandt Andet indført mig i det herværende „Casino", en Klub, hvis pragtfulde Locale er bygget efter hans Tegninger. En anden Gang har han taget mig med i sin Tartane paa en Udflugt til det gamle Kloster Sant Geronimo, et Par Miil herfra. Som en Følge heraf aflagde jeg ham et Besøg i hans Huus, der er mere hyggeligt indrettet end de

andre spanske Huse, jeg har seet. Jeg traf ham siddende i sin Gaard med sin Kone, en voxen Datter og en lille Søn, der er Faderens Yndling. Gaarden var dækket foroven med et Tag af Viinløv, igjennem hvilket man kunde see enkelte Pletter af den blaa Himmel. Under Bladene hang Drueklaser i Mængde. Don Bolarin smilede, da jeg udtalte min Beundring for denne Viinranke.

„Ja", sagde han, „i Deres Hjem har De dem vel neppe saa store; men Murcias Vegetation er ogsaa den rigeste i Spanien. Kom! og jeg skal vise Dem min Have, som jeg er meget stolt af."

Haven var ikke stor, men da Architekten havde ledet Vandet derind i murede Render, var den yppig som et Drivhuus. Han brød en Green af med en vældig Citron, forærede mig den og førte mig derpaa tilbage til Damerne, hvor vi toge Plads paa et Par af de lave Rørstole, man bruger her. Samtalen var snart igang, og Señoraerne bade mig fortælle om mit Land." (Su pais de usted).

„Siig mig", sagde den Ene", er det sandt, at Deres Præster ere gifte?"

„Ja Señora!"

»Maria Santissima!« udbrød de Begge paa een Gang og sloge Hænderne sammen med komisk Forfærdelse. Architekten spurgte meget om vor Konge, el rey Don Federigo, som han kaldte ham. Det tiltalte ham i høi Grad, da jeg fortalte ham, hvad Kongen har gjort for sit Land. Da jeg tog Afsked, maatte jeg love snart at besøge ham igjen.

Det kunde ikke ventes, at et Land som Spanien skulde være frit for Industririddere, der leilighedsviis spekulere i de Fremmedes Uerfarenhed. Saalænge man imidlertid indskrænker sig til saa naive Forsøg som et, der skete med mig, kan det mere være til Morskab end til Skade.

En ung Herre, der undertiden kom i Hotellet, havde hørt, at jeg holdt meget af gamle Malerier, og indbød mig derfor til at tage en Samling i Dieſyn, ſom eiedes af en Bekjendt af ham, og hvori der efter hans Sigende var adſkillige Malerier af Murillo, hvilke desuden vare tilſalgs. Uagtet jeg ſagde ham, at jeg ikke ſaae mig iſtand til at kjøbe Malerier, vilde han dog endelig have, at jeg ſkulde ſee dem. Nu, det kunde jeg jo gjerne. Da jeg gik ind forat tage min Hat, fulgte Doña Carmen mig ubemærket og bad mig vogte mig for denne Herre; han vilde maaſkee narre mig. Jeg takkede hende og lovede, at jeg ikke ſkulde lade denne Advarſel være ubenyttet. Min Ledſager førte mig da op i et Huus og bankede paa med Dørhamren. Det varede noget, inden man rørte ſig, thi Sieſtaen var endnu ikke endt. „Hvem der?" lød det endelig gjennem det lille tilgittrede Vindue. „Fredelige Folk" (gente de paz), ſvarede min Ledſager. En tyk, ſkaldet Herre med et lurende Blik lukkede os op. Han var, paa Grund af Sieſtaen, klædt i den dybeſte Negligee, det vil ſige, i bar Skjorte, men bad os ſee paa Samlingen, han ſkulde da ſtrax være hos os. Denne Perſon kaldte ſig med det glimrende Navn, Don José Villanuéva, Mineralog. Paa Væggene hang omtrent en Snees gamle, forrøgede Malerier, for ſtørſte Delen Copier af Copier og i det Hele ikke bedre end de Konſtværker, de fleſte Marſkandiſere ere i Beſiddelſe af. Jeg var meget hurtig færdig med dem. Jeg maa her bemærke, at der i Spanien fortælles en Mængde Hiſtorier om gamle Malerier, der ere blevne ſolgte til rige Englændere og Ruſſere for fabelagtige Priſer. Don José Villanuéva indfandt ſig nu, iført en moderne Morgenfrakke, og leverede mig et ſkrevet Catalog, ſom han bad mig be-

holde. Dette Catalog morer mig saameget, at jeg maa have Lov til at anføre nogle af Numrene:

1) En Ecce homo, Knæstykke, naturlig Størrelse. Original af Murillo. 2) Et Hoved af Johannes Døberen, naturlig Størrelse. Original af Murillo. 3) Et Hoved af St. Peder, naturlig Størrelse. Original af Apelles. 4) En Christus paa Korset. Original af Michel Angelo. 5) En Miniatur paa Pergament, forestillende en Señora de la Asuncion (Maries Himmelfart). Original af Tizian. 6) Den hellige Josefs Trolovelse. Original af Rafael. Kort sagt, der var ikke eet Maleri i Samlingen, uden det var Original af en af de største Mestere. Don José satte et meget misfornøiet Ansigt op, da jeg tillod mig at bemærke om Nr. 3, at man hidtil havde antaget, at Apelles ikke kjendte Noget til Oliefarver, samt at man havde svævet i den Formening, at denne berømte Græker havde levet omtrent 300 Aar før Sanct Peder.

„Godt", sagde han og rynkede Panden, „De behøver jo ikke at tage dette Billede, Señor. Vi ville handle om nogle af de andre, hvis De behager. Der har forøvrigt," lagde han høitideligen til, „af en Englænder været budet mig en betydelig Sum for min Apelles."

Men Don José skulde blive endnu mere misfornøiet med mig, da jeg endte hans Prellerier med den Erklæring, at jeg aldeles ikke vilde kjøbe noget Maleri af ham. Jeg tog Afsked tilligemed min Ledsager, der forekom mig at have et betydeligt længere Physiognomi, da vi gik ned ad Trappen.

Jeg maa dog ikke glemme at omtale et mærkeligt Konstværk, som Murcia er i Besiddelse af, og som er lidet kjendt af de Fremmede, der have besøgt denne By. I Selskab med Architekten Bolarin besøgte jeg den saakaldte

Jesus-Kirke (Iglesia de Jesus), som forhen skal have hørt til et Jesuiterkloster. Denne Kirke er opført i romersk Stiil, og dens Plan danner en Cirkel med en høi Kuppel ovenover. Da vi traadte derind, herskede der en dunkel Belysning, men man saae 3 Forhæng, der dækkede rundbuede Aabninger, ved Hjælp af hvilke smaa Kapeller stode i Forbindelse med Kirken. Et stærkt nedfaldende Lys var anbragt inde i Kapellerne, og da min Ledsager drog Forhænget tilside for det første, viste sig et overraskende Syn. En Gruppe af legemsstore Figurer af Træ fremstillede os Judas, der med et Kys forraader Frelseren. Med en forbausende Sandhed har Konstneren lagt et Udtryk af Høihed blandet med Sorg i det Blik, Frelseren kaster paa Forræderen. Denne krymper sig allerede i selve Gjerningen, greben af Samvittigheden. De romerske Soldaters kraftige, bevæbnede Skikkelser omringe allerede Jesus forat gribe ham. I det andet Kapel seer man Jesus knælende i smertelig Bøn i Gethsemane, medens en Engel med store hvide Vinger støtter ham. Der er en Skjønhed og Renhed i denne Engleskikkelse, som det er umuligt at give nogen Anelse om. I det tredie Kapel segner Jesus under Vægten af sit Kors paa Vandringen til Golgatha. Veronica tørrer med inderlig Vemod Sveden af hans Pande, og Maria synker afmægtig om i Qvindernes Arme ved Synet af sin guddommelige Søns Lidelser. Man kan ikke tænke sig noget mere Gribende end disse Værker, der fra Konstens Side ere udførte med den mest fuldendte Dygtighed og den dybeste Følelse for Gjenstanden. Illusionen bliver fuldstændig ikke alene ved, at de mindste Enkeltheder i Formen ere konstnerisk gjengivne, men ogsaa derved, at naturlige Farver, saavel paa Ansigter og Lemmer, som paa Klædebon og Vaaben, ere anvendte med stor Indsigt. Den omtalte

Maade, paa hvilken det stærke Daglys falder ind paa Grupperne, udenat man seer Vinduerne, er naturligviis velberegnet og bidrager i Særdeleshed til den overraskende Virkning. Dette sjældne, vel vedligeholdte Konstværk er i sin Tid udført af Billedhuggeren Sarcillo og er at betragte som charakteristisk for den gamle spanske Konstskole, der i det Hele ved sit omhyggelige Studium af Naturen stræbte at give sine Værker en saa høi Grad af Virkelighed og Sandhed som muligt*).

Cartagéna, Juli 1860.

I 6 Dage har jeg nu opholdt mig her i det gamle Carthago nova, men det er min Hensigt imorgen at gaae ombord paa et Dampskib forat henlægge Scenen for mine Jagttagelser til Cadix, en heel anden Kant af Spanien og det fjerneste Punkt, jeg vil komme til at berøre. De kan være vis paa, at man faaer Varmen at føle her; vi have stadigt 26° Reaumur i Skyggen, og Solsiden vil jeg nu slet ikke tale om, den er som Ild. Baade Mennesker og Hunde undgaae derfor forsigtigt at komme ud paa de glødende Brostene. Naar man endelig skal over Gaden, udfører man det hurtigst muligt, ligesom i fordums Tid Kjæmperne, der sprang igjennem den Ild, deres Fjender havde optændt for dem. Det blev mig derfor ogsaa tilsidst

*) Senere har jeg havt Leilighed til at see, hvorledes denne realistiske Retning har forledet selv dygtige Konstnere til at frembringe Billeder, der gjengive de hæsligste og forfærdeligste Scener med en Natursandhed, der gjør Indtrykket dobbelt afskyeligt. Dette er til Exempel Tilfældet med det berømte Maleri af Valdes i Klostret la Caridad i Sevilla, hvor man seer en Ligkiste med en død Biskop, der fortæres af Ormene.

for lummert i det ellers saa interessante Murcia. Ikke uden Beklagelse tog jeg Afsked med mine Venner der, forlod Byen Kl. 2 om Natten og ankom hertil Kl. 8 om Morgenen. Hidindtil har jeg ikke havt Grund til at klage synderligt over Værtshusene, hvilke, om end tarvelige, dog forekomme mig noget bedre og især reenligere, end man skulde troe af adskillige Reisendes Beretninger. Fonda de Leon, hvor jeg her har indlogeret mig, har næsten ødelagt min gode Mening om Værtshusene. Jeg gjorde den ubehagelige Opdagelse, at Sengen maatte gjøres til Gjenstand for en grundig Reform, hvis man der skulde nyde nogen Nattero. Værten forbausedes høiligen over, at jeg endelig vilde have den Mahognitræes Seng ombyttet med en Jern-Feltseng, og han blev formelig indigneret, da jeg meente, at det Bedste, han kunde foretage sig med Træsengen efter Omstændighederne, var at bruge den til Pindebrænde. Det er i det Hele en underlig Hule, jeg er kommen til at boe i. Den Fredens Aand, der hvilede over Don Juans Huus i Murcia, kjender man her ikke noget til. Fra den tidlige Morgen hersker Uenigheden, og Striden gjenlyder over hele Huset. Don Geronimo lever aabenbart ikke i den bedste Harmoni med sin Ægtemage Doña Rufina. Naar den Sidstnævnte har endt en Ordstrid med sin Mand, befinder hun sig i Almindelighed i en høist ophidset Stemning, og da hun trænger til et Afløb for denne, begiver hun sig ud i Kjøkkenet og skjænder paa Jomfruen. Denne bliver hende imidlertid ikke Svar skyldig, saa at hun maa forlade Valpladsen. Jomfruen er rasende og dænger Kokkepigen til med Skjænd. Kokkepigen skaffer sig Luft ved at give Mariquita, en stakkels lille Pige, der staaer under hendes Befaling, en paa Øret. Mariquitas store Øine fordunkles da af Taarer, thi hun er altid Stridens endelige Offer og

har Ingen, som hun kan lade sin Misfornøielse gaae ud over, undtagen naar Kjøkkenkatten til sit Uheld tilfældigviis er saa nær, at hun kan skaffe sig Lindring ved at bibringe den et dygtigt Spark. Saaledes gaaer det hver Dag, og det er ikke nogen overdreven Beskrivelse, jeg har givet. Tro imidlertid ikke, at Striden slumrer om Natten, i hvilken man skulde formode, at de Kjæmpende udhvilte sig. Forleden Nat vaagnede jeg ved Stikket af de Myg (mosquitos), som findes her i Havets Nærhed. Klokken var omtrent 2, da jeg tændte Lys for at gjøre Jagt paa disse Vampyrer, der paa en saa ubehagelig Maade efterlade mig Panden bedækket med røde Babler. Paa engang hørte jeg i Nattens Stilhed en Mumlen, der blev stærkere og stærkere. Jeg gjenkjendte Don Geronimos og hans Kones Stemmer; de befandt sig atter i en heftig Ordstrid. Gudinden Discordia er vist gjemt et Sted i dette Huus, som vi derfor ville forlade forat kaste et flygtigt Blik paa det „skjønnne Cartagena" (Cartagena hermosa).

Cartagenas Beliggenhed er betegnet ved en af Naturens Haand dannet Havn, der er mere sikker og storartet, end Menneskehaanden nogensinde vilde have været istand til at danne den. Et umaadeligt næsten kredsformigt Bassin er omgivet af Klipper. Paa begge Sider af den smalle Munding udtil Middelhavet kneise Batterier, som beherske Indløbet og gjøre Stedet til en af Spaniens sikkreste Krigshavne. Byen med sine Gad^er hæver sig amphitheatralsk omkring Bassinet. Den er ind imod Landsiden omgiven af gamle Mure. Paa flere affondrede Klippetoppe kneise Beirmøller, byggede i Form af Taarne med et originalt Udseende. Gaderne have et moderne Præg og i det Hele den for Søhavnene ved Middelhavet sædvanlige Charakteer. Paa Hovedgaden, Calle mayor, vrimler det af spanske Marine-

soldater og Matroser af alle mulige Nationer. De forskjellige Consulers Huse ere betegnede med deres Vaaben og Flag. Ligesom i Alicante seer man her Caféerne opfyldte af Skibscapitainer, der spille deres Parti Domino. Den interessanteste Plads i Byen er Plaza de las monjas eller „Nonnernes Plads", som vi derfor ville tage lidt i Oiesyn. Naar man fortsætter sin Gang igjennem Hovedgaden i sydlig Retning, kommer man til denne Plads. Tilvenstre ligger Nonneklostret Santa Catalina med sin Kirkeportal, over hvilken en stor, tæt tilgittret Balkon springer frem. Der kunne Nonnerne trække frisk Luft og see ned paa Pladsen uden selv at bemærkes. Tilhøire ligger la casa consistorial, Raadhuset, med sin smukke Façade. Buegange i tvende Stokværk med Marmorsøiler vende ud til Pladsen, og i det øverste Galleri gjemmes en høist mærkelig og betydelig Samling af gamle carthagiske og romerske Indskrifter, som ere indmurede i Væggene. Det fortjener Paaskjønnelse, at disse herlige Oldtidslevninger, til Gavn for Videnskaben, paa denne Maade ere blevne opbevarede. Paa en anden Side af Torvet befinder sig en gammel Fontaine med en architektonisk Opsats i romersk Stiil. Igjennem prægtige Løvehoveder fremvælder det friske Vand, der er ledet derhen igjennem Rør fra Bjergene. En Mængde Folk og Æsler, belæssede med Leerkrukker, ere grupperede foran denne Fontaine forat hente det uundværlige Element. Vende vi os nu mod Syd, da see vi Puerta del mar, en Triumphbue i romersk Stiil med et skuffende antikt Præg og tvende Porte ved Siden af hinanden. Paa den brede Architrav ovenover læse vi:

DON FELIPE II REY DE ESPAÑA.

Igjennem de aabne Buer faae vi Øie paa den spanske

Skildvagt, som bevæger sig frem og tilbage med gravitetiske Skridt, og bagved ham det blaagrønne Hav.

Philip den Andens Navn er ogsaa paa det nøieste knyttet til Cartagenas Historie. Denne By, som var grundet i Oldtiden af den carthagiske Feltherre Hasdrubal, og som senere i Romernes og endnu i Gothernes Tid spillede en saa betydelig Rolle, var under Maurernes Herredømme næsten falden hen i Ruiner. Det var forbeholdt Philip den 2den at gjenopbygge den og pryde den med Monumenter. Kongens Hovedformaal var imidlertid at benytte den fortrinlige Havn. Spanien stod dengang i Blomsten af sin høieste Magt, og Philip lod i Cartagena indrette Alt, hvad der behøvedes til Flaadens Bygning og Udrustning. Her lod han en Deel af sin saakaldte uovervindelige Armada udruste, hvormed han vilde knuse det kjætterske England. Det skulde imidlertid gaae med Spaniens Magt som med denne Flaade, og i senere afmægtige Tider stod det store Arsenal næsten øde og var kun et Minde om forrige Tiders Glands. De Reisende have beskrevet det saaledes; men da jeg i Forening med en ung Søofficeer, Don Hermengildo Pelayo, besøgte det mægtige Affnit af Havnen, der benyttes i Marinens Tjeneste, fik jeg dog et Indtryk af, at Spanien ogsaa i denne Retning nu begynder at arbeide sig frem. Vi besaae Søarsenalet, Skibsdokkerne, Magazinerne og Værkstederne; adskillige store nye Krigsskibe vare under Arbeide. Flere tusinde Mennesker vare i Virksomhed herved, og selv Galeislaverne brugtes. En Søkadetskole, Navigationsskole o. s. v. knytter sig til dette storartede Etablissement, som jeg dog ikke er istand til at give nogen nærmere Beskrivelse af, da mit Formaal mere gik ud paa at efterspore endnu ældre Rester af Cartagenas Historie.

Cathedralkirken, en af de ældste Kirkebygninger i Spanien*), befinder sig i den høiereliggende Deel af Byen. Steile og vildsomme Gyder, hvor nu kun den fattigere Klasse af Befolkningen boer, føre op til den; men hist og her sporer man Rester fra Romernes og Gothernes Tid og finder i selve Brolægningen Stumper af romerske Indskrifter. Desværre er selve den ældgamle Kirke nu kun en Ruin uden Tag. Den bedst vedligeholdte Deel er den vestlige Façade, som endnu har de underste Partier af 2 Taarne og derimellem en rundbuet Indgang, opført af store Qvadersteen. Kirken har havt 3 Skibe med runde Bueaabninger ind til Sideskibene, men det, der er tilbage, har i nyere Tider været moderniseret. Saameget seer man, at Kirken kun har havt en ringe Udstrækning, og at Stilen har været streng og simpel. Jeg opdagede ikke et eneste charakteristisk Ornament.

Den betydeligste af alle Cartagenas Fortidslevninger er det gamle Kastel, som hæver sig paa en Klippe ovenover Cathedralkirken. Et firkantet Taarn kneiser i Midten, omgivet af Bastioner. Qvaderstenene ere bedækkede med en varm rustfarvet Tone. Naar man er naaet herop, kommer man først ind i flere store Kasematter, hvis Mure og Tøndehvælvinger synes at være et Værk af Romerne. Selve Taarnet er derimod blevet ombygget i Middelalderen, men man har dertil benyttet Materialier af ældre Bygninger, hvorfor Murene ere bedækkede med Indskrifter. Over den eneste Døraabning, der fører ind i Taarnet, er indmuret en herlig hvid Marmorblok paa 4 Alens Længde

---

*) Den blev allerede i det 6te Aarhundrede gjenopbygget af Vandalerkongen Gunderich. Cavéda: Geschichte der Baukunst in Spanien.

og 1 Alens Brede, med en smuk, men simpel Ramme. Man læser paa den:

L. AEMILIVS. M. F. M. NEP. QVIR. RECTVS.
DOMO. ROMA. o. s. v.

Sydens Klima har vidunderlig bevaret dette herlige Stykke, og Bogstaverne staae saa rene, som vare de huggede igaar. Stolt og alvorlig som en Romer taler denne Steen til os paa en ganske egen Maade om Oldtidens mægtigste Folk. Igjennem en snæver Vindeltrappe kommer man op paa Taarnets Tinde. En Luftning bringer en forfriskende Kjølighed fra Havet, og man dvæler med Behag paa dette Sted og tager Cartagena i Øiesyn, som ligger nedenfor i det stærkt couperede Terrain. Indad mod Landet udbreder sig en Slette, og man øiner i det Fjerne et Taarn, ogsaa et Værk af Romerne. Paa dette Punkt, siger Sagnet, faldt Cneius og Publius Cornelius Scipio i et Slag mod Carthagerne (Aar 212 før Christus).

Cadix, Aug. 1860.

Dampskibet indtraf først i Cartagena efterat have været ventet forgjæves i 2 Dage. Søofficeren Don Pelayo fulgte mig meget venskabeligt til Skibsbroen og tog der Afsked med mig.

Jeg kastede endnu et Blik tilbage paa det gamle Kastel, der seer saa malerisk ud fra Havnen, og paa Arsenalet og Fyrtaarnet. Vi passerede hurtigt det snævre Udløb, og Cartagena forsvandt for mit Blik. Middelhavet aabnede sin brede Bane, og tilhøire tegnede sig den klippesteile spanske Kyst med sine skarpe Omrids. Paa hele den lange Søtour til Cadix beholder man den bestandig isigte. Jeg

blev under Betragtningen af disse vexlende, phantastiske Former ved at spadsere paa Dækket, til det sidste røde Skjær havde forladt Bjergene og Natten med sit Slør indhyllede Alt. Derpaa steg jeg ned i Kahytten og indtog min tarvelige Aftensmad; men der var kvalmt. Da jeg atter kom op paa Dækket, stod Fuldmaanen og speilede sig i Havet, og en let Brise forfriskede os. En Maaneskinsnat paa Middelhavet er en af de yndigste Naturscener, man kan tænke sig; thi Maanelyset er under denne Bredegrad langt stærkere og klarere end hjemme i Norden. Havet ligner flydende Sølv, og Klipperne antage et kjæmpemæssigt Udseende ved de store Masser af Lys og Skygge, i hvilke alle Enkeltheder forsvinde. En saadan Nat er en sand Nydelse ovenpaa Dage, tilbragte i en By, der paa denne Tid er lig en opvarmet Ovn.

Jeg blev reven ud af mine Betragtninger derved, at en Herre nærmede sig til mig med de Ord: „Sprechen Sie Deutsch?" Det var en Hamborger, som var høist misfornøiet med Spanien og især med det spanske Kjøkken. Vi disputerede meget om Landet, men med Hensyn til Kjøkkenet maatte jeg give ham Ret. Hvis man reiser forat leve godt, skal man ikke tage til Spanien. Da han hørte, jeg var Dansk, holdt han en varm Lovtale over Kjøbenhavn, hvor han sagde, at han havde spist udmærket i Hotel d'Angleterre.

Næste Morgen tidlig laae vi udenfor Almería, og da vi skulde blive der til om Eftermiddagen, skyndte jeg mig at faae Foden i Land og stod altsaa nu i det saa berømte Andalusien.

Naturen har ikke her som i Cartagena dannet nogen Havn. Middelhavets Bølger beskylle en flad og sandet Kyst, paa hvilken man ikke opdager et Græsstraa; længere

indad Landet til hæver Byen Almeria sig paa nogle Høie, omgiven af maleriske gamle Mure fra Maurernes Tid, af hvilke man desværre nyligen har sprængt og ødelagt store Stykker. Det er øiensynligt, at Byen i forrige Tider har havt en betydelig større Udstrækning end nu. Cathedralen i Almeria er en treskibet Kirkebygning i gothisk Stiil fra det 15de Aarhundrede, men udmærker sig ikke ved nogen architektonisk Skjønhed. Dens vældige, tykke Mure og firkantede Form give den et besynderligt Ydre, der mere minder om et Kastel end en Kirke. Den skal ogsaa være bleven bygget med det Formaal, tillige at tjene Indvaanerne til et fast Tilflugtssted under de hyppige Overfald i det 15de og 16de Aarhundrede paa denne Kyst af saracenske Sørøvere. Kirkens flade Tag blev under saadanne Anfald besat med Folk, der havde Værn bag Murtinderne, og de solide Døre bleve stængede til. Paa en betydelig Høide N. V. for Byen ligger det gamle mauriske Kastel Alcazába. Med en skriftlig Tilladelse fra Commandanten begav jeg mig derop og bankede paa Porten. Jeg blev indladt af en Artillerist, som udgjør hele Besætningen paa denne vidtudstrakte Borg og derfor vistnok har en meget kjedelig Bestilling. Alcazába er en storartet Ruin, der frembyder den ene maleriske Gruppe af gamle Taarne og forfaldne Buer efter den anden. Bygningsmidlet er de fortrinlige Teglsteen, som Araberne forstod at brænde. Af deres Moskeer og Bade m. m. er der endnu nogle Levninger tilbage, bedækkede med en fiin glat Kalkpuds. Nord for Borgen findes et affondret Fort, »la Olla«, flankeret af 4 svære arabiske Taarne. En Mur, kronet med eiendommelige Tinder og formende sig efter Terrainets Bølgeslag, sætter dette Fort i Forbindelse med Hovedfortet. Ovenpaa den tykke Mur findes en Slags dækket Gang, paa hvilken Besætningen

har kunnet løbe fra det ene Fort til det andet. Til et Studium af Arabernes Befæstningskonst er her rig Leilighed. Medens Artilleristen og jeg vandrede om imellem Ruinerne, opdagede jeg foruden ham paa hele den store Plads ikke andre levende Væsener end et stort sort Sviin, der syntes at føle sig noget eensomt og derfor bestandig nærmede sig os som for at søge Selskab. Men hvergang dette skete, blev det meget ilde optaget af Artilleristen, som modtog Svinet med Steenkast og Spark.

Middagssolen sendte sine glødende Straaler ned over os, medens vi fra det høieste Taarn betragtede Havet og Damperen, der viste sig ganske lille under vore Fødder. Da jeg igjen stod nede i Almeria, var jeg træt og badet i Sved. Jeg fik derfor Lyst til at gaae i Vandet; thi tætved laa et stort Badehuus. Jeg fik et Kammer for mig selv med fri Adgang til det aabne Hav, som bestandig rullede ind mod den sandede Kyst med store Bølgeslag. Det var det prægtigste, friskeste og behageligste Bad, jeg nogensinde har taget, og det var virkelig de 6 Realer værd, som jeg maatte betale derfor. Jeg har nu badet mig i Cartagena, Alicante, Cadix, men foretrækker Almeria. Vandet er meget salt. Paa Midten af den lange Række af Badekamre ligger en Bro. Tilhøire er Herrernes Afdeling og tilvenstre Damernes. Det er Skik i Spanien, at Byens »Caballeros« hver Middag forsamle sig foran Badehuset ved en Caffé. Et stort Stykke Lærred er udspændt for Solen. Her seer man dem posterede i hele Timer, røgende deres Papirscigar og beskjæftigede med at betragte Damerne, som komme kjørende i Tartaner til og fra Badet. Og det er sandelig Umagen værd at betragte de spanske Damer, som, friske fra Badet, i Morgentoilette komme trippende paa deres smaabitte Fødder henad Broen, kastende kokette

Øine til Herrerne. Disse snoe da deres sorte Overskjæg og lade Øinene rulle i Hovedet. Men Damperen skulde videre, og jeg maatte skynde mig afsted.

Vi seilede om Eftermiddagen og hele Natten. Jeg vaagnede næste Morgen tidlig ved at høre Ankeret blive kastet — og vi laae udenfor Malaga.

Seet fra Havet frembyder Malaga et af de livligste og skjønneste Panoramaer, man kan tænke sig. Den store Halvcirkel, som dannes af Havnen, er bedækket med Skibe af alle mulige Former og med alle Nationers Flag. De spanske Kystfartøier med deres trekantede, tilspidsede Seil gynge hen over de blaagrønne Bølger. Over Byens Huse rager Domkirken frem med sit ene Taarn. Tilhøire ligger det gamle arabiske Kastel Gibralfaro. Som Baggrund for det Hele løfter Sierra Nevada sin Kæmperyg op mod den azurblaa Himmel.

Det var Søndag Morgen, og Capitainen turde som god Catholik ikke seile videre paa denne Dag. Vi skulde blive til Mandag Middag. Passagererne skyndte sig derfor med at komme i Land med de Baade fra Havnen, som tjene til dette Brug. Disse Baade have en Slags Master i For- og Agterenden, imellem hvilke et bredt, vandret stillet Solseil er udspændt. Naar man kommer ind i de tætte Klynger af Fartøier, forstaaer Baadføreren med stor Behændighed at manøvrere med sit Solseil, som han dreier op og ned efter Omstændighederne. Som i alle Byer, hvor Maurerne have været, ere ogsaa i Malaga Gaderne snævre og krumme, hvilket i Syden medfører det Gode, at man har Skygge og Kjølighed. Alt i Malaga bærer Præget af den store, rige Handelsby. Det vrimler af Kjøbmænd og Søfolk, og i de smalle Gader ligger det ene store Pakhus efter det andet. Man kan mærke en krydret

Lugt af Colonialvarer. Ja selv den hjemlige Lugt af Klipfisk møder Ens Næse som en Hilsen fra Danmark; thi Malaga faaer aarligen store Ladninger fra Norden af denne Fisk, hvilken Spanierne kalde bacaláo og fortære meget af, især paa de catholske Fastedage. Da jeg besøgte Firmaet Rose & Comp.s Comptoir forat hæve Penge paa et Creditiv, forekom det mig, at der var noget vist hyggeligt Kjøbenhavnsk ved dette Comptoir, heelt forskjelligt fra et spansk Værelse. Jeg traf Herr Rose hjemme, som modtog mig med megen Forekommenhed.

Min første Vandring var til Domkirken. Dette Monument er opført i Begyndelsen af det 16de Aarhundrede i den ældre Renaissancestiil, som man formoder, under Ledelse af den berømte Bygmester Diego de Siloé*). Kirkens Længde angives til 172 Alen og Høiden indvendig til Toppen af Hvælvingen til 60 Alen (altsaa over Rundetaarns Høide). Man seer heraf, hvilken uhyre Masse denne Bygning er. Men desuagtet, og skjøndt dens Façade er prydet med Marmorsøiler og det ene Taarn (det andet er aldrig blevet færdigt) slutter foroven med en pompøs, tempelagtig Kuppel, vil denne Bygning dog ikke ret tiltale. Det Indre er unægtelig majestætisk, og man seer, at Bygmesteren har havt den romerske Stiil for Øie. Imidlertid er der noget vist Tungt i alle Formerne. Navnlig ere Gesimserne over Pilasterne paafaldende ved deres kolossale Fremspring, der formelig har noget Truende ved sig, lig svævende Klippeblokke. Derimod indeholder Domkirken adskillige fortræffelige Konstværker, hvoraf maa fremhæves Kannikechoret »la silleria« med sit Snitværk, og i Capellet »de Rosario« et yndigt Maleri af Alonzo Cano, en Maler,

*) Cavéda: Geschichte der Baukunst in Spanien.

der har en meget høi Plads i den spanske Konsthistorie. Maleriet forestiller Jomfru Maria med Jesusbarnet i sine Arme, svævende frem i en straalende Glorie og tilbedet af Helgener og Apostle.

Af andre mærkelige Bygninger vil jeg kun nævne »las Ataranzánas«, et gammelt maurisk Arsenal, hvis Plads benyttes af Artilleriet. Af den oprindelige Bygning staaer endnu tilbage en Portal af hvid Jaspis med en hesteskoformet Bue af stor Elegance. Paa begge Sider af denne Indgang bemærker man Indskrifter med store forunderlige arabiske Bogstaver. Oversat lyde disse Indskrifter: „Gud alene er rig" og „Gud alene er stor". Det er formodentlig Steder af Koranen. Araberne vare overhovedet stærke i at pryde deres Bygninger med saadanne Indskrifter, som de paa en sindrig Maade i Friser og Rammer forstode at væve saaledes sammen med Architekturen, at man, førend man bliver mere fortrolig dermed, antager dem for blotte Ornamenter.

Den smukkeste af de offentlige Pladser i Malaga er »Plaza de Riégo«, der er beplantet med prægtige Træer, under hvilke Steenbænke indbyde til Hvile. Malagas Indvaanere tilbringe ogsaa hele Timer her, nydende Tilværelsen og Cigaren med en fuldkommen østerlandsk Ro, som de have arvet efter deres Fædre Araberne. Midt paa Riégos Plads hæver sig et mørkt, alvorligt Mindesmærke til Erindring om Oberst Torrijos og hans Ulykkesfæller, som paa dette Sted bleve skudte i Aaret 1831. Torrijos, der tidligere havde været Krigsminister, havde deltaget i Opstanden og kjæmpet for Constitutionen. Forledet ved forræderske Løfter gik han i Land ved Malaga, men blev omringet og fanget af General Morena og efter en Standret uden videre skudt tilligemed 54 Kammerater, hvorimellem vare

flere Cortesmedlemmer og en Englænder*). Ved et Hædersminde har Nutiden viist sin Misbilligelse af hiint forræderske Mord og sin Anerkjendelse af den Idee, for hvilken Torrijos og hans Venner faldt.

»Plaza de la Constitucion« er en stor Plads i en Firkant. Den ene Side indtages af Raadhuset, hvis Façade er meget lang og flankeret af 2 firkantede Taarne. Paa denne Plads findes Udsalgssteder for en af Malagas vigtigste Industrifrembringelser, Vifterne. En Vifte fra Malaga er en Gjenstand, der staaer høit anskreven hos enhver Spanierinde. Man kan faae Vifter af Perlemor og Elfenbeen til meget høie Priser, men ogsaa simple af Sandeltræ, besatte med Paletter; de sidste have et mere spansk Præg end de første. En anden Frembringelse af en konstnerisk Natur er de nydelige Figurer af brændt Leer, malede med Vandfarver, der forestille Mænd og Qvinder i andalusiske Dragter og alle Slags Typer fra Malaga ligefra den spanske Præst med sin umaadelige, paa begge Sider opkrampede Hat til Fiskeudsælgeren og Tiggeren paa Gaden. Med meget Talent ere disse Charakterer opfattede, men Udførelsen mangler jo rigtignok et konstnerisk Studium. Den andalusiske Nationaldragt er forøvrigt ogsaa meget klædelig, men den er nu desværre kun bleven bevaret hos Mænd af Almuen. Qvinderne have tildeels opgivet den forat anlægge en moderne Dragt, der langtfra saa fordelagtig fremhæver deres naturlige Fortrin som den gamle. Mændene bære paa Hovedet en lavpullet sort Hat (sombréro) med opstaaende Skygge og prydet med to store sorte Qvaster, Trøie og Knæbenklæder af brunt

*) Fr. Klee: „De europæiske Staters Historie efter 1815.“ 3 Bind, Pag. 522.

Klæde, udsyede med Snore. Om Livet have de et gult eller rødt Skærf. Knæbenklæderne ere til at knappe op paa Siderne ned til Knæet og derfor besatte med en Række blanke Knapper. Paa Benene bære de lysebrune Lædergamascher, pyntede med lange Dusker og Broderier i maurisk Stiil. Med et vist Coquetteri staae de altid aabne paa Siden og lade en hvid Strømpe sees. Skoene have samme Farve som Gamascherne. Dertil kommer om Vinteren den folderige Slængkappe med et Slag til Albuen, hvilken de forstaae at bære med megen Anstand. Enkelte af Qvinderne bære dog endnu en høirød Mantille eller Schawl, som danner en overordentligt malerisk Ramme om deres brunlige Ansigter og sorte Haar.

Det er utvivlsomt, at Størstedelen af Andalusiens Beboere*) nedstammer i lige Linie fra Maurerne, ligesom Almuen i Valencia og Murcia. Men ikkedestomindre mærker man en stor Forskjel i deres Ydre, som ventelig har sin Grund deri, at deres Forfædre hørte til forskjellige arabiske Stammer. Maurernes Herredømme vedligeholdt sig ogsaa længere her, end i nogen anden Egn af Spanien. Alle Reisende ere enige i at skildre Andalusiens Beboere som et høist begavet, livfuldt og meget smukt Folk. De ere venlige mod Fremmede, modige i Krigen og galante imod Qvinderne, men ogsaa noget tilbøielige til Pralerier, som de andre Spaniere træffende kalde „Andalusader". Sandsen for Konst og Poesi er meget levende hos dem. De to største spanske Konstnere, Murillo og Velasquez, vare Andalusiere. De elske med Lidenskab Fornøielser og Adspredelser, og man kan betragte Andalusien som Dandsens

*) Disse Bemærkninger om Folket ere tilføiede efter et Par Maaneders Ophold i Andalusien.

og Tyrefægtningens rette Hjemstavn. De fleste Matadorer ere ogsaa fra denne Provinds. Med dette Hang til Fornøielser staaer en Feil i Forbindelse, som man tillægger Andalusieren i Almindelighed: Mangel paa Lyst til stadigt Arbeide. Han har arvet Araberens østerlandske Ro, men ikke hans Flid. Dertil kommer, at naar hans Lidenskaber engang ere satte i Bevægelse, da er han ikke længer Herre over sig selv, og hans lange spidse Dolk er strax færdig til at udøse Blod. Forhen, inden Gensdarmeriet blev organiseret, var Andalusien Scenen for de fleste Røverier i hele Spanien. Men — kan det undre os, om dette Folks moralske Begreb er noget forstyrret? Hvad har ikke Spanien lidt under Trykket af Inqvisition, Absolutisme og Borgerkrig, og maae vi ikke snarere forundre os over, at dog saameget Godt og Elskværdigt endnu er blevet tilbage hos dette Folk? Andalusiens Qvinder have Ord for at være de skjønneste i Spanien, og det betyder Noget. De store smukke Øine, den graciøse Gang og de smaa Fødder ere Fordele, som de alle besidde. Det, der især charakteriserer dem, er noget vist Pikant, noget paa engang Kjækt og Yndigt, en Egenskab, som Spanierne kalde „Saltet" (»la sal española« eller la sal de Jesús). En Folkevise antager, at Grunden til denne Egenskab ligger i Andalusiens deilige Clima. Det hedder nemlig:

El ciélo de Andalusía	(Andalusiens Himmel
está cubiérto de azul,	er bedækket med Blaat,
por ésto las Andalusas	derfor besidde Andalusierinderne
tiénen la sal de Jesús.	deres Salt.)

I de nationale Dandse stræbe Qvinderne at vise sig i plastiske og yndige Stillinger ligesom Dandserinderne hos Grækerne og Romerne. Det er ikke som i den franske Rococodands kun Benene, der dandse, nei Armene, Fingrene,

Øinene, Alt dandser med. De over Hovedet tilbagekastede Arme og Hofternes vuggende Bevægelse ere mauriske Former for Dandsen og give Dandserinderne Charakteer af Odalisker, der dandse i Haremet.*)

Mandag Middag forlode vi Malaga og dampede videre. Dækspassagerernes Antal var blevet betydelig forøget med en heel Deel Matroser og Gitanaer, og da Guitarerne naturligviis ikke manglede, forkortede man snart Tiden med Sang og Dands. En af Matroserne, en meget lystig Fyr, klædte sig ud som Fruentimmer og dandsede en Boléro med mange komiske Fagter til stor Morskab for Selskabet. Han var utrættelig og sluttede med at indlede en Vexelsang med den ene Gitana, som var ung og smuk og havde en herlig Stemme. Denne Duet var heel og holden en Improvisation, og heri var Gitanaen især Mester. Hun henpegede i sin Sang til det smukke Syn, vi havde for Øie, de spanske Bjerge og Havet, belyste af den nedgaaende Sol, og henvendte ogsaa nogle Ord til de omkringstaaende Herrer, hvis Opmærksomhed lod til at behage hende.

Det var uheldigviis Nat, da vi passerede Gibraltar. I det første Daggry laae vi udenfor Byen Algeciras. Dampskibet gyngede stærkt, da jeg kom op paa Dækket, og mørke Skyer hang paa Toppen af Bjergene bag Algeciras. Imod Øst skimtede man en uhyre Klippe med vældige Pukler ikke ulig Ryggen af en Kamel. Det var Gibraltar.

Ankeret blev lettet, og en halv Time efter gyngede vi paa Atlanterhavet. Tilvenstre for os laae Afrikas Bjerge, tilhøire den spanske Kyst, og foran os rullede Verdenshavet sine søgrønne kæmpemæssige Bølger, hvis Toppe bekrand-

---

*) Kjøbenhavnerne have jo havt Leilighed til at see en Typus af en Andalusierinde i Señora Pepita de Oliva, der er født i Malaga.

sedes af det hvide Havskum. Vort Dampskib gyngede som en Nøddeskal paa disse Bølger.

Om Eftermiddagen fik vi Cadix isigte. Denne By er saagodt som en Ø, kun en ganske smal Strimmel forbinder den med Fastlandet, og der er Noget, som minder om Venedig, naar man seer den ligesom svømme paa Havet; men naar man kommer nærmere, forsvinder denne Lighed; thi Cadix har ikke det middelalderlige, ærværdige Physiognomi, som hiin berømte Stad, men snarere en vis ungdommelig Nyhedsglands, der dog ogsaa har sin Skjønhed. De skinnende hvide Huse og talrige Smaataarne tegne sig glimrende mod den varme spanske Himmel og staae i en malerisk Modsætning til Oceanets dybe, blaagrønne Farve.

Cadix har dog imidlertid en Historie, der gaaer tilbage til den fjerneste Oldtid. Phøniciere fra Tyrus skulle have anlagt denne By, som har en saa heldig Beliggenhed for Søfarten. Man vil ogsaa paastaae, at de eiendommelige Kystfartøier her, paa hvis Forstavne der er malet et Par Øine, skulle have bevaret den gamle phøniciske Form. Carthagerne og Romerne kom senere i Besiddelse af Byen, som de kaldte Gades. Gamle Forfattere omtale et berømt Tempel for Saturn, som skal være blevet bygget her. Da Maurerne erobrede Spanien, bemægtigede de sig ogsaa dette vigtige Punkt, som dog allerede i Aaret 1272 blev taget tilbage af Spanierne. Amerikas Opdagelse gav Cadix en overordentlig Vigtighed, og den blev til Slutningen Middelpunktet for den spansk-amerikanske Handel og samlede derved store Rigdomme. Da i vort Aarhundrede de spansk-amerikanske Colonier reve sig løs fra Moderlandet, tabte især Cadix meget; men endnu vedligeholder den en levende Forbindelse med Amerika, og dens Rhed er fuld af Havanafarere og Skibe fra alle Verdensdele.

Men ogsaa som Fæstning indtager Cadix en vigtig Stilling og har gjennemgaaet navnkundige Beleiringer. Meget stolt er Byen af sit tappre Forsvar mod Franskmændene under Beleiringen fra 1810 til 1812. Siden den Tid fører den Titel af „den meget ædle, meget tro og meget heltemodige Stad“ (la muy noble, muy leal y muy heroica ciudad de Cadiz). Denne prægtige Titel staaer med store Bogstaver paa Forsiden af Raadhuset og minder bestandig om det meest glimrende Tidspunkt i hele Stadens Historie; thi under hiin Beleiring indesluttede Cadix indenfor sine Mure de ædleste og rigeste Familier i Spanien. Det var saa langtfra, at man lod sig forstyrre af Franskmændene, at netop i hiin Periode den ene Fest afløste den anden. Ved sin sidste Beleiring 1823 var Cadix ikke saa heldig. Ferdinand den 7ende var mod sin Villie ført til Cadix af Cortes, som fordrede en fri Forfatning af ham. 8 Dage efter stode Franskmændene under Hertugen af Angouleme ligeoverfor Cadix i Puerto Santa Maria, dennegang som Absolutismens Hjælpere. Fortet Trocadéro, der behersker Havnen, blev taget med Storm, hvorved det blev muligt for en fransk Flaade at operere. Den ulykkelige By blev bombarderet og nødt til at overgive sig. Til liden Gavn for Spanien var den usle Ferdinands Throne atter støttet. Under den nylig endte Krig med Marokko har Cadix været et af de vigtigste Punkter, hvorfra en levende Forbindelse vedligeholdtes ved Damp- og Transportskibe med den spanske Hær, der endnu holder Tetuan besat.

Uagtet Cadix næsten ganske bestaaer af moderne Huse, der ifølge den almindelige Skik ere overstrøgne med skinnende hvid Kalk, har Byen dog et ret eiendommeligt Udseende. Indskrænket til sin Klippeø og indeklemt imellem sine Fæstningsmure har den ikke kunnet udvide sig som

andre Byer; som en Følge heraf stræbe Husene iveiret. Næsten ethvert større Hnus har et firkantet Udkigstaarn (»miradór«) med fladt Tag og ofte af en anseelig Høide, fremkommet ved det naturlige Ønske hos Eieren, at kunne see ud over Atlanterhavet og den med Skibe bedækkede Rhed. Sete i Afstand ligne disse Taarne østerlandske Minareter og give Staden et maurisk Præg.

Naar man vandrer om i Nærheden af Havnen, skulde man fristes til at indbilde sig, at man var i Amerika. En Mængde Negere, som tage sig pudsigt ud med deres sorte Ansigter, indfattede imellem et Par uhyre, hvide Flipper og kronede med en høi europæisk Hat, tilbyde sig paa Gadehjørnerne som Støvlepudsere eller Leietjenere. Overalt vrimler det med spansk-amerikanske Matroser og Herrer i hvide Frakker og Straahatte. En umaadelig Mængde Papagøier, hidbragte fra det fjerne Vesten, sidde i Messingbure paa Balkonerne eller bag de grønne Solskjerme, skrigende deres tillærte Lectier, og bidrage til at fuldende Illusionen. Udenfor »la Casa de las Columnas«, hvor jeg boer, findes en saadan Fugl, som har bragt det til Fuldkommenhed i Efterligning. Den synger en lille andalusisk Folkevise saa reent og smukt, at det er forbausende. Med Hovedet paa Siden og med lukkede Øine udfører den sit Nummer, ledsaget af Fløitevariationer. Man kan ikke lade være at standse for at have den Fornøielse at høre den befjedrede Virtuos. Spanierne synes i det Hele at nære en sær Forkjærlighed for denne Slags Fugle. Jeg kommer her til at tænke paa en af de mange Anekdoter, de fortælle om Papagøier. Da for nogle Aar siden den yndede General Esparteros Ministerium var styrtet og de Reaktionaire komne til Roret, marscherede en Dag en betydelig Troppeafdeling igjennem Gaden Alcalá i Madrid. Plud-

selig høres en skingrende Stemme raabe til Soldaterne: Compañía férma! (Compagniet holdt!) Viva el general Espartéro, viva la Constitucion! Obersten bliver rasende og sender strax en Afdeling ind i Huset, som han antager er fuldt af Insurgenter. Soldaterne vende tilbage med Forbryderen — en Papagøie i et Bur.

Rundt om hele Cadix langs med Fæstningsmurene løber en herlig Spadseregang, hvor den friske Vind fra Havet vifter om Vandrerens Kind. Paa denne Vei træde Erindringerne om Byens Beleiringer levende frem; thi langs med Brystværnet staae Kanonerne i Rækker, og Kugler og Bomber ligge rede til atter at forsvare Cadix, om det skulde gjøres nødigt. Naar det bliver Aften, befolkes Veien af Spadserende; thi Solens Nedgang bag det store, mørke, svulmende Atlanterhav er et Skue, man ikke kan blive kjed af. Det er ikke altid her som i de Egne af Spanien, hvor jeg allerede har været, en aldeles klar Himmel med i det Høieste nogle enkelte lette Fnug, der ledsager den dalende Sol. Nei, ude over Verdenshavet hænge store sønderrevne Skymasser og fortælle os om Stormene, der herske derude. Naar Solens Skive har gjemt sig bag Synskredsen, stiger en salt Fugtighed op af Havet og falder lig en stærk Dug. I denne Tid er imidlertid Maanen snart oppe og belyser med sit blaalige Skjær Kanonernes blanke Løb. Fugtigheden fra Havet hører op, og man har en af disse vidunderlig deilige, spanske Nætter, som Digterne have fortalt os om. Livet rører sig nu ret i Cadix. Paa de to smukke Pladser: Plaza de Sant Antonio og Plaza Mina, der ere forbundne ved en kort Gade, spadsere Indvaanerne og de Fremmede i Masse og lytte til den brusende Militairmusik. Plaza Mina er omgiven af deilige Alleer og Viinranker og saa stærkt oplyst af Gas som en

Selskabssal. Hvis man ikke kan faae Plads paa Steenbænkene, leier man en Rørstol, forlanger sin Frugtiis eller tænder sin Papirscigar og indtager „Jagttagerens beskedne Standpunkt.“ Naar jeg ikke allerede saa ofte havde trættet Dem med dette Emne, vilde jeg forsøge paa at skildre den eiendommelige, mærkelige Skjønhed, som Damerne i Cadix (»las Gadetanas«) ere i Besiddelse af. Den Fremmede forbauses ved at see den Overflødighed, hvormed Naturen har skjænket sine Gaver til de fleste af denne begunstigede Stads Døttre. Men selv den fattige Pige her veed ogsaa at sætte Priis paa sin Skjønhed; thi om end hendes Hjem er ringe, og Bordet mindre end tarveligt, sin sorte Silkekjole og sin Mantille maa hun dog have, forat hun om Aftenen kan være istand til at vise sig paa Plaza Mina. En ganske særegen Frihed og Naturlighed i Forbindelse med den høieste Ynde og en livlig og munter Conversation, er det, der charakteriserer Damerne her. Det betragtes ikke som stridende mod det Passende, at man indleder en Samtale med Damer, man slet ikke er bleven forestillet for. Man siger f. Ex. til en Dame, man tilfældigviis er kommen til at sidde ved Siden af: „En smuk Aften, Señorita!“ Hun svarer strax belevent, og dermed er Samtalen i fuld Gang. Naar Damen hører, man er en Udlænding, spørger hun om, hvad man synes om Spanien og Spanierinderne. Under saadanne Omstændigheder kan man naturligviis kun holde en Lovtale over disse Gjenstande. Under Samtalen bruger den Skjønne uafladelig sin Vifte og sine Øine.

Hvilket levende Billede giver ikke Plaza Mina med sin glade, sværmende Menneskeflok af Livet i det glødende Spanien? Man føler, at det romantiske Element er tilstede allevegne i de brusende Toner, de raslende Vifter, de funklende Øine og de bankende Hjerter; thi, som der staaer i

Sangen: „Gud Amor er der!" Selv hos en fremmed Vandringsmand, der staaer udenfor alt dette, kan en saadan Aften i Cadix indpræge sig som en uforglemmelig Erindring.

Sevilla, Aug. 1860.

At reise hertil i Hundedagene, er omtrent at opsøge det varmeste Sted i Europa i den varmeste Aarstid og udsætte sig for de dermed forbundne Ubehageligheder. Sagen er imidlertid ikke saa slem, som den seer ud; thi for det Første lettes Reisen overordentlig ved den Jernbane, som nu forbinder Cadix og Sevilla, og dernæst er den sidstnævnte By, saavel med Hensyn til Boliger som Levemaade, fortrinsviis indrettet for den varme Aarstid.

Jeg skal ikke indlade mig videre paa at skildre Reisen herhen, som begyndte en tidlig Morgen med en yndig Seiltour med en lille Damper fra Cadix til Puerto Santa Maria, hvor man stiger ind i Jernbanecoupeen og bereder sig til at kaste et flygtigt Blik paa den andalusiske Slette. Denne Slette, der er saa berømt for frodige Græsgange, hvor prægtigt Qvæg og Heste opfødes, frembyder paa denne Aarstid kun et bedrøveligt Syn af visnede Marker, hvor den brune og røde Farve er fremherskende, og Veien i det Hele er ikke videre interessant, førend man ved en Krumning, Banen slaaer, langt borte faaer Øie paa Sevilla. Tilvenstre viser Guadalquivir sin brede Strøm, og over Stadens Huse kneiser Domkirken og dens mauriske Taarn. Heden er allerede stærk; ikke en Sky er paa Himlen, og Gjenstandene staae i en forunderlig svømmende Belysning, en Slags Soltaage, der lader den gothiske Domkirke synes endnu kolossalere, end den i Virkeligheden er. Nogle Øieblikke efter standser man paa Banegaarden, og naar Kufferten

er bragt tilstede, ruller man ind i den gamle, navnkundige Stad.

Sevilla! Hvilken Klang har ikke dette Navn? Er det ikke et af de Steder i denne skjønne Verden, hvorhen vi Alle have ønsket os? Knytter sig ikke til dette Navn de største Minder fra Spaniens Fortid og den poetiske Glands, som Skjønhed, Ridderlighed og Geni kan meddele? Det er derfor med en Følelse af Glæde og Begeistring, at den Fremmede hilser den gamle By.

Sevillas ældste Historie er paa en Maade sammenfattet i de 5 Vers, der staae over Porten til Xeres. Det hedder i denne Indskrift:

HERCULES ME EDIFICO;
JULIO CESAR ME CERCO
DE MUROS Y TORRES ALTAS;
Y EL REY SANTO ME GANO
CON GARCI PEREZ DE VARGAS.

(Herkules byggede mig. Julius Cæsar omgav mig med Mure og høie Taarne, og den hellige Konge vandt mig ved Garci Perez de Vargas.)

Sagnet lader altsaa ingen ringere Person end Herkules være den første Grundlægger af Sevilla. Byens antike Navn var Hispalis, og den var fra først af en Coloni af Phøniciere og Grækere, men faldt senere i Hænderne paa Carthagerne. Indtagelsen af Staden ved Cæsars Legioner var en Begivenhed, som man i Rom tillagde en saadan Vigtighed, at der i Statscalenderens Marmortavler ved den 9de Aug. blev indhugget: »Hoc die Cæsar Hispalim vicit.« (Paa denne Dag vandt Cæsar H.) Denne berømte romerske Feltherre lod her udføre betydelige Arbeider, idet han ikke alene forsynede Byen med de omtalte Mure, men ogsaa

med en prægtig Vandledning med 420 Buer ved Carmona Porten, hvilken Ledning endnu er til, men er flere Gange restaureret. Sevilla blev efterhaanden Hovedstad i et gothisk og et maurisk Rige. Maurerne have efterladt talrige Monumenter, saasom Domkirkens Taarn og Forgaard tilligemed Ringmuren omkring Byen. I Aaret 1248 erobredes Sevilla fra Maurerne af Garci Perez de Vargas og modtog indenfor sine Mure den hellige Kong Ferdinand af Castilien. Efter Granadas Erobring og Amerikas Opdagelse voxede Stadens Betydning, dens Handel blomstrede, og det blev den vigtigste Havn i Spanien. Guadalquivir bedækkedes med Tusinder af Skibe, som fore paa England, Flandern, Frankrig og Italien og især paa Amerika. Fra Guldgruberne i Peru og Mexico bragtes Rigdomme til Sevilla. I Alcazar boede ofte Kongen af Spanien, Aristokratiet byggede sig prægtige Paladser, Domkirken reiste sig der, hvor Arabernes Moskee havde staaet, og Malerkonsten prydede Kirkerne med skjønne Billeder. Intet Under, at Spanierne bleve stolte af denne By og yttrede dette i følgende Ordsprog:

»Qvien no ha visto a Sevilla,
No ha visto a maravilla.«

(Den, der ikke har seet Sevilla, har ikke seet et Vidunder).

Det kan imidlertid ikke nægtes, at dette Ordsprog indeholder nogen Overdrivelse eller, som Spanierne vilde sige, er en „Andalusade“ (et andalusisk Praleri). Naar man i Almindelighed tænker sig Sevilla som en By, fuld af gamle Huse fra Riddertiden med gothiske Vinduer og Portaler, prydede med Vaabenskjolde og Sligt, vil man ved det første Syn blive skuffet. I denne Henseende kan Byen paa ingen Maade taale nogen Sammenligning med Venedig, Florents eller Verona. De private Huses Fa-

gader ere i Almindelighed ikke udstyrede med nogen høiere Architektur. Det er bestandig de samme Balkoner, tilhyllede med Tæpper og Straamaatter. Dertil kommer, at den barbariske Skik hersker her, at stryge Alt over med Kalk eller Kalkfarve, hvorved selv et gammelt Huus faaer en vis raa, ubehagelig Nyhedsglands. Ikke engang Giralda-Taarnet har undgaaet at faae sine ærværdige Mure overstrøgne med en blegrød Farve, som Regnen dog heldigviis snart har befriet det for.

Ved nærmere Betragtning frembyde Sevillas Huse dog en særdeles interessant Side, nemlig den indre Architektur. Sevilla er i dette Punkt forbleven næsten ligesaa maurisk som Nordafrika, og Grunden hertil er let at indsee, nemlig den hensigtsmæssige Overeensstemmelse med de klimatiske Forhold. Ethvert Huus her er bygget i en Firkant, der indeslutter en saakaldet patio eller Gaard. Denne er prydet med en Slags Omgang med Marmorsøiler, hvilke bære et eller flere aabne Gallerier eller Svalegange, hvorfra Døre føre ind til Værelserne i de forskjellige Stokværk. Over hele Aabningen foroven er spændt et stort Seil, forat Solstraalerne ikke skulle trænge ind. Gulvet i Gaarden er belagt med Marmorfliser og Mosaiker. I Midten pladsker et lille Springvand og tjener til at forøge den Friskhed og Kjølighed, som hersker her. Blomstrende Planter i Potter, Malerier og Guitarer paa Væggene samt Sofaer og Rørstole fuldende den Ynde og Hyggelighed, der er udbredt over Hallen. Her lever Familien hele Dagen i den varme Aarstid, her holder den sine Maaltider. Foran Speilet pynte de unge Piger deres ravnsorte Haar med en Blomst eller befæste Mantillen med de gyldne Naale. Ud til Gaden fører en smal Gang med en aaben Gitterdør, prydet med konstigt slyngede Jernornamenter. Igjennem dette

Gitter kan den Forbigaaende kaste et flygtigt Blik ind i Familielivet og danne sig en Forestilling ikke alene om Maurernes Huse, men ogsaa om de gamle Romeres, fra hvem denne Hal (atrium) oprindeligen stammer.

Jeg boer i et saadant Huus, der ligger tæt ved »Calle de la sierpe« (Slangegaden), saaledes kaldet af sin bugtede Form. Denne Gade er Sevillas Hovedgade. Her findes alle de fine Butiker og en uafladelig Strøm af Mennesker. Man seer her udstillet smukke røde og gule Silkeschawler, nydelige Vifter og andre Sager, som forfærdiges i Sevilla. Om Aftenen er Alt glimrende belyst af Gas. Dag og Nat hele Sommeren igjennem ere Solseil udspændte over den smalle Gade. Brede, solbeskinnede Gader ere mere praktiske i Norden end her, hvor fremfor Alt Skygge og Kjølighed maa tilveiebringes.

Min Yttring, at Sevillas ydre Architektur ikke ganske svarede til Forventningen, kan derimod ikke gjælde om de talrige Monumenter fra enhver Periode af dens Historie, som den besidder. Det vigtigste af dem alle er den berømte Cathedral, Spaniens og en af Europas mest kjæmpemæssige Kirkebygninger.

Paa det Sted, hvor Cathedralen i Sevilla reiser sig, stod fordum en anselig maurisk Moskee, som efter Stadens Indtagelse af Spanierne blev renset og indviet til den christne Gudstjeneste. Til denne Moskee hørte Taarnet la Giralda tilligemed Forgaarden Nord for Cathedralen, hvilke endnu staae tilbage. Men efterat Staden var voxet i Magt og Rigdom, tilfredsstillede denne Bygning ikke længer Geistligheden. Den gothiske Stiil havde netop naaet sit høieste Glandspunkt henimod Aaret 1400, den Tid, paa hvilken Capitlet i Sevilla tog den dristige Beslutning: „Lader os reise et Tempel, som ikke skal have sin Mage

i Verden.“ Omtrent i 100 Aar blev der bygget paa Cathedralen under de største Konstneres Ledelse, og det maa erkjendes, at Capitlet holdt Ord og bragte denne sin Yndlingstanke de største Offre forat skaffe de uhyre Pengemidler, der udkrævedes.

Cathedralen er opført af Sandsteen i reen Spidsbuestiil og danner med sin Høikirke et latinsk Kors, hvilken Form dog ikke træder frem i Grundplanen, fordi der paa begge Sider af Midtskibet findes dobbelte Sideskibe, noget lavere end dette og derudenfor igjen en Række Capeller, Øst og Vest for Korsarmene og i Linie med disses Fod. Kirken har altsaa 5 Skibe foruden Capellerne. Den har en Længde af 398 Fod og en Brede af 291′ over Korset. Midtskibet og Tværskibet have den imponerende Høide af 158′*), og Midtskibets Brede er 59′. Sideskibenes Høide er 96′. Det Ydre af Kirken er prydet med en Mængde gothiske Muurstivere, som ende i elegante Smaaspiir foroven og kaste sig med fritsvævende Buer imod Høikirkens Muur forat støtte den. Prægtige Spidsbuevinduer med smukke Rosetter dekorere Sidefladerne. Korsgavlene og den vestlige Façade have foroven store cirkelrunde Vinduer, og den sidstnævnte aabner sig med 5 med rigt Billedhuggerværk udstyrede Portaler. En Eiendommelighed ved Kirken, som adskiller den fra Domkirken i Cøln og andre gothiske Monumenter, er, at det høie, steile Tag her falder bort. Kirken er bedækket med et aldeles vandret Tag, og Sidemurene ere førte saa høit op, at de danne Brystningen for denne Platform.

---

*) Maalene ere tagne efter Caveda. Rundetaarn i Kjøbenhavn er 111 Fod høit og 48 Fod i Gjennemsnit og kunde altsaa med Lethed staae i Midtskibet.

Over Domkirkens Masse hæver sig ved den nordøstlige Side det arabiske Taarn „la Giralda", som med Rette er blevet kaldet et af Sevillas Underværker. Det skal være bygget i Begyndelsen af det 12te Aarhundrede af den berømte Araber Geber, Opfinderen af Algebra. Sagnet tilføier, at denne Lærde i Nattens Stilhed fra Toppen af sit Taarn grandskede i Stjernerne og beregnede de tilkommende Ting. Han skal være bleven anseet for en Troldmand. Saameget er vist, at man maa beundre Bygmesterens Konst og Indsigt.*) Taarnet er firkantet, bygget af røde Muursteen, og dets Mure ere forneden omtrent 10 Fod tykke. Fra Jorden til Platformen er der en Høide af 174 Fod**), men derover hæver sig endnu betydeligt det senere i Renaissancestiil tilføiede Spiir. Taarnets Hjørner afvige umærkeligt fra den lodrette Linie, saaledes at det bliver en ubetydelig Smule smallere foroven. Denne Construktion bevirker, at Taarnet forekommer Beskueren, der staaer nedenfor, endnu høiere, end det i Virkeligheden er. Sidefladerne ere bedækkede med et Net af mauriske Mønstre. I regelmæssige Afstande fra Jorden er Muren gjennembrudt af Bueaabninger i Hesteskoform med Midtkolonner af Marmor. Fra disse Aabninger udraabte i Arabernes Tid Dervischerne med lydelig Røst Bedetimerne for de Troende. Igjennem en Sneglegang i jævne Skraaninger kommer man op i Taarnet og har derfra Sevilla og Domkirken under sine Fødder. I Middelalderen endte Taarnet ved denne Platform og bar paa sine Hjørner 4 store Broncekugler; men i Aaret 1568 blev et mindre Taarn med Spiir

---

*) Aldeles lignende Taarne i Marokko og Rabat tillægges samme Bygmester.

**) Efter Caveda.

bygget ovenpaa i Renaissancestiil. Dette ender foroven i en Kuppel og krones af en Broncefigur, en Qvinde, der forestiller Troen og holder en Korsfane i Haanden. Denne Figur, der veier betydeligt, er indrettet saaledes, at den dreier sig rundt ved det mindste Vindpust og har sit Navn „Giralda" af girar, at dreie rundt. Cervantes kaldte derfor denne Statue „den mest foranderlige og flygtige Qvinde i Verden."

Ved Foden af „la Giralda" ligger den mauriske Forgaard, som kaldes »El patio de los naränjos« eller Orangegaarden. Buer i Hesteskoform og Muurtinder omgive den, og i Midten pladsker et Springvand, ved hvilket Musselmændene i hine Tider foretoge deres Tvætninger, forinden de betraadte Mosfeen.

Men vi ville begive os ind i Domkirken. Hvilken Overgang er det ikke, naar man fra den trykkende Hede og det blændende Solskin træder ind i disse Haller, hvor Kjølighed modtager os, hvor en Dæmring hersker, der bringer Ro og Fred i Sindet? Tanken vender sig bort fra jordiske Ting her i dette Tempel, hvor Alt stemmer til Andagt. „Mennesket", siger en fransk Forfatter*), „føler sig her saa lille, at han maa bøie sit Hoved, han begriber, at i Guds Huus maa hans Stilling være ydmyg." I Sandhed, hele Middelalderens religiøse Begeistring maatte til forat reise en saa uhyre Kirkebygning. Hverken Nutiden eller Efterverdenen vil være istand til at frembringe noget Lignende. Ved hvert Skridt, man gjør, aabner sig maleriske Perspektiver igjennem denne Skov af ranke Piller, som stige høiere og høiere, skjule sig bag hinanden, tabe sig i en blaalig Taage, der svømmer sammen med Røgelsen

*) Germond de Lavigne.

fra Alterne og forener sig harmonisk med de blide Toner fra Orglet og det dæmpede Lys igjennem de malede Ruder.

Jeg føler, hvor lidt Pennen formaaer at give endogsaa kun en svag Forestilling om dette Kjæmpeværk og om den majestætiske Simpelhed og de rene Linier, der betegne det Indre af Domkirken i Sevilla*). Ligesaalidt tør jeg indlade mig paa at give en Beskrivelse af alle denne Kirkes Mærkværdigheder, om hvilke de spanske Oldgranskere have skrevet tykke Bøger, uden at det skal være lykkedes nogen af dem at udtømme dette Stof. Jeg vil derfor indskrænke mig til at omtale nogle enkelte af Kirkens talrige Capeller og Konstværker.

Man tæller i og ved Domkirken ikke mindre end 37 Capeller, hvoraf en Deel ere tilføiede til meget forskjellige Tider og frembyde en saadan Afvexling, at man her kan faae Leilighed til at gjennemgaae et heelt Cursus i den spanske Konsthistorie. Man kan følge den gothiske Konsts Udvikling og den for Spanien eiendommelige Stiil, som kaldes stilo plateresco, hvad jeg nærmest vilde kalde Filigranstilen. Renaissance og Rococostilen i alle deres Grader findes ogsaa her.

Den mest fremragende Plads midt i Hovedskibet indtages af Choret. Munkestolene, la silleria, indeholde 127 Pladser, udskaarne i gothisk Stiil. Et rigt forgyldt Gitter i Filigranstiil lukker for Choret imod Vest. Nogle faa Skridt derfra midt i det store Rum ligger i Gulvet en simpel Ligsteen, hvorpaa er udhugget en gammeldags Galei. Under den staaer:

»A Castilla y a Leon Nuèvo mundo dió Colon.«	(Til Castilien og Leon skjænkede Columbus en ny Verden).

*) See Afbildningerne i „España artistica y monumental".

Under denne Steen hviler Fernando Columbus, en Søn af Amerikas Opdager. Det synes, som om Spanierne ved denne Indskrift have villet antyde, at den store, miskjendte Mands Hvilested burde have været her under de høie Hvælvinger af Spaniens første Domkirke og ikke paa det fjerne Sant Domingo.

Men vi ville gaae videre og see ind af dette Gitter i Daabens Capel, hvor et stort Maleri af Murillo hænger lige for Beskueren. Den hellige Antonius af Padua er hensunken i inderlig Bøn i sin mørke Munkecelle, da et himmelsk Syn viser sig for ham: Jesusbarnet, omgivet af et straalende Lys og ledsaget af barnlige Engle, svæver paa lette Skyer ned til ham og velsigner ham. Den himmelske Glands belyser Munkens blege, begeistrede Træk. Han kaster Hovedet tilbage og breder sine Arme ud, ligesom forat favne Jesusbarnet. Lysets magiske Virkning i dette Billede, Englenes Ynde og Skjønhed og det guddommelige Udtryk i Ansigterne overgaaer al Beskrivelse. Alle Kjendere ansee dette Maleri for det Bedste af Alt, hvad der er os efterladt af „Sevillas Maler.“

Tæt derved hænger et andet udmærket Billede af Murillo, kaldet Skytsenglen (el angel de la guarda). Et Barn begynder sin Vandring gjennem Livet, omgivet af mørke Skyer, men Haab og Forventning straale i dets Øine. De spæde Hænder folde sig til Bøn, og Englen med de hvide Vinger støtter kjærligt Barnets vaklende Fjed. Den Uskyld og Skjønhed, der er udbredt over Barnets Skikkelse, er beundringsværdig; men aldrig har heller nogen Konstner saaledes som Murillo forstaaet at gjengive den mageløse Skjønhed, som de spanske Børn besidde.

Ovenover Indgangen til »la capilla real« (det kongelige Capel) seer man Statuer af den hellige Ferdinand tilhest

og en maurisk Konge, som overrækker ham Sevillas Nøgler. Capellet indeholder interessante Gravmonumenter med derpaa hvilende Statuer af Kong Alfons X og Dronning Beatrix, den hellige Ferdinands Hustru, samt den berømte Maria Padilla, Don Pedro den Grusommes Elskede. Foran Alteret staaer Kong Ferdinands Helgenskriin. 3 Gange om Aaret paa høitidelige Festdage aabner man dette Skriin, og den hellige Konge bliver da synlig for Alle. Han ligger i fuld Rustning og skal være vidunderlig bevaret. Tropperne deeltage gallaklædte i den høitidelige Messe i capilla real og defilere derpaa forbi den døde Konge. I Capellet bevares ogsaa det Banner og Sværd, som Ferdinand bar ved sit Indtog i Sevilla. Engang om Aaret ved St. Clemensfesten bæres dette Sværd omkring i Processionen, men betroes kun til en Mand af høi Rang, en Grande af Spanien.

Op til Domkirken ved »Patio de los narànjos« støder det columbiske Bibliothek, som er stiftet af den i Kirken hvilende Fernando Columbus og af ham skjenket til Capitlet, som har forøget det betydeligt siden hiin Tid. Fra de nedlagte Klostre er en Mængde Haandskrifter og sjældne Bøger komne til Bibliotheket, hvilket tillige indbefatter den af Christofer Columbus efterladte Bogsamling og Haandskrifter af ham selv samt Beretninger om hans Reiser og talrige Notitser af ham baade før og efter Opdagelsen af den nye Verden. Bibliotheket eier ogsaa en Portraitsamling af Erkebiskopper og Prælater tilligemed det berømte Sværd, som brugtes af Grev Garci Perez de Vargas ved Sevillas Indtagelse. Paa Væggen under den brede Klinge læser man følgende stolte Linier:

»De Fernan Gonzalez fui,
De quien recibi el valor

Y no le adquiri menor
De un Vargas à quien servi.
Soy la octava maravilla,
En cortar moras gargantas:
No sabré yo decir cuantas,
Mas sé, que gané à Sevilla.«

(Jeg var Fernan Gonzales' Eiendom, af hvem jeg fik min Berømmelse. Og ikke mindre fik jeg den af en Vargas, hvem jeg tjente. Jeg er det ottende Vidunder i at afhugge Maurerhalse, hvormange veed jeg ikke; men det veed jeg, at jeg vandt Sevilla.)

Sevilla, August 1860.

Naar man har seet Domkirken i Sevilla, af hvilken jeg i mit forrige Brev har forsøgt at give nogle Hovedtræk, er man bleven saa overvældet af dens Rigdom paa konstneriske og historiske Mærkværdigheder, at man ikke ret har Øie for de mange mindre Kirkebygninger her, hvilke under andre Forhold vilde have fortjent en grundigere Undersøgelse. Adskillige af disse Kirker saasom Sant Marcos, Santa Marina og Allehelgenskirken eie interessante Klokketaarne fra Arabernes Tid. Selve Kirkerne ere meget eiendommelige og fortjene i konsthistorisk Henseende Opmærksomhed, fordi de vise Overgangen fra Basilicaen med det flade Træloft til den gothiske Kirkebygning med Hvælvinger. Tagværket, hvis Rygning danner en stump Vinkel, er her den eneste Bedækning over Midtskibet og Sideskibene. Spidse Hovedbuer bære dette Tag oppe. Det ældgamle, mørkebrune Tagværk, der er prydet med Snitværk, de smaa høitsiddende Vinduer, der kun lade et dæmpet Lys trænge ind, de gamle Mosaikgulve og Mængden af mørke Oliemalerier, Alt dette udgjør et malerisk Hele. I den fra en

senere Tid stammende Kirke St. Louis ere de saakaldte azuléjos, Muursteen med Fajancepaalægning, anvendte med overordentlig Virkning saavel paa Bygningens Forside som paa Tag og Kuppel. Konsten at bedække Muursteen med Mosaikmønstre i prægtige Farver hidrører oprindelig fra Araberne, som vare Mestre heri.

Jeg har allerede omtalt, at Sevilla er indesluttet af en maurisk Ringmuur, som vistnok i flere af sine Strækninger hviler paa Grundvolde af den endnu ældre fra Julius Cæsars Tid. Denne Muur er fuldkommen bevaret med sine Flanketaarne og Tinder af et meget malerisk Udseende; men den mest udmærkede af alle Arabernes Bygninger her er dog de mauriske Kongers Borg, Alcázar, som er et Sidestykke til Alhambra i Granada.

Til dette Palads knytte sig mangfoldige Minder. Efter Sevillas Erobring tog den hellige Kong Ferdinand sit Qvarteer her og indførte Billederne af Jomfru Maria og Helgenerne i de yppige, østerlandske Sale. Don Pedro I lod i det 14de Aarhundredes Slutning Borgen restaurere og tildeels ombygge, men benyttede heldigviis dertil mauriske Konstnere. I Anledning af Keiser Carl Vs Giftermaal bleve atter flere Udvidelser foretagne.

Alcazar indtager et betydeligt Areal, og dets Haver nærme sig ned imod Floden; udenom det Hele strækker sig tildeels endnu en Fæstningsmuur. Denne er nu indbygget i et Qvarteer af Staden, saa at man ikke udefra seer noget til Slottet. Det er først, naar man er kommen igjennem en Forgaard, at man faaer Øie paa en prægtig Façade i maurisk Stiil, helt bedækket med et Net af smukke Mønstre. I Midten er en Portal med Broncedøre. I en bred Frise staaer med forgyldte Bogstaver af latinsk Form følgende Indskrift:

„Den meget høie, meget ædle, meget mægtige og meget

seierrige Don Pedro, af Guds Naade Konge af Castilien og Leon, har ladet bygge disse Alcazars, disse Paladser og disse Portaler, hvilket skete i Aaret 1402."

Tilhøire igjennem Forgaarden fører et Galleri med Marmorsøiler til „Maria Padillas Gaard", hvor denne berømte Skjønheds Badekamre ere. Derfra kommer man til »el patio de las doncellas« (Jomfruernes Gaard). Denne smukke, anselige Gaard hører til den ældste Deel af Alcazar, men er bleven restaureret i Carl Vs Tid. Gaarden er belagt med Marmorfliser og omgiven af en Søilegang, ovenover hvilken endnu er et Galleri. Murene ere forneden bedækkede med Mosaiker og foroven med nydelige arabiske Mønstre i Stuk. I Midten springer en Fontaine, omgiven af Myrther og Blomster. I denne Gaard vises den Plads, hvor, ifølge et gammelt Sagn, de mauriske Konger sade paa deres Throne, naar de modtoge de 100 unge Piger, som Provindsen Leon maatte sende dem i Skat. Heraf fik Gaarden Navn af „Jomfruernes". En Bue fører herfra ind til Carl Vs Sal. Ovenover denne Indgang seer man to Hoveder, som skulle forestille en maurisk Architekt og hans Kone, hvilke Don Pedro lod komme fra Granada, da han vilde restaurere Paladset. En anden Bue fører til „Ambassadeurernes Sal", den prægtigste og høieste Hal i Alcazar.

Væggene ere bedækkede med fine Arabesker af Stuk, malede med levende Farver og Guld. Rundt om Salen løber foroven et Galleri og en Frise med de spanske Kongers og Dronningers Portraiter indtil Philip II, som er den, der har ladet disse Billeder ophænge. Ved Siden af Don Pedro I hænger hans Elskede, Maria Padilla. Over hele Salen svæver Kuplen (la media naránja, den halve Orange, som Spanierne sige). Denne Kuppel er glimrende forgyldt, udskaaren i disse eiendommelige arabiske Former,

der synes at være laante fra Drypsteenshulerne. Det Hele har virkelig en vis Lighed med et fortryllet Slot fra et Feeventyr; thi de arabiske Konstnere have her anvendt deres Stiils hele maleriske Glands forat gjøre denne Hal, hvor Kongen skulde modtage de fremmede Sendebud, saaledes, at den maatte efterlade et dybt Indtryk hos disse og give dem et glimrende Billede af Herskerens Rigdom og Magt. Paa en af Marmorfliserne i Gulvet seer man en mørk Plet. Sagnet siger, at denne Plet aldrig kan vadskes bort; thi det er Blodet af den ulykkelige Infant, Don Fadrique, som paa sin grusomme Broder Don Pedros Befaling blev myrdet her af Drabanterne.

Saaledes leve, ligesaafuldt som i Alhambra, i enhver Hal, enhver Krog af den mauriske Kongeborg gamle eventyrlige Sagn saavel om Kongernes blodige Gjerninger som om deres Elskov og kaste et romantisk Skjær over den.

I alle Dele af Paladset, som den mægtige Keiser Carl V har ladet udføre, seer man hans Vaaben indflettet hist og her mellem Løvværket. Castilien og Leons Skjold er omgivet af to Colonner, der skulle forestille Herkules-Støtterne. De bære den stolte Devise: »Plus ultra« (mere paa hiin Side), hvorved Keiseren ventelig har villet hentyde til sine Lande i den nye Verden.

Intetsteds kan man saaledes som her lære Murillo at kjende, hvem Spanierne ere meget stolte af og have givet Navn af „Sevillas Maler“. Baade i Domkirken, i de andre Kirker, i Stiftelsen la Caridad og i Konstakademiet findes Malerier af ham. Paa det sidstnævnte Sted er en heel stor Sal indviet alene til denne store Konstners Værker, og her hænge ikke mindre end 25 store Billeder af ham, hvorfor Salen kaldes »el salon de Murillo.« Hvad man

besidder af ham i Louvre er kun Lidt i Sammenligning med denne Rigdom. Marias Himmelfart synes at have været en Yndlingsgjenstand for ham. Tvende store Billeder, beslægtede Compositioner med det i Louvre, vise os den rene Mø Maria, svævende i Skyerne, omringet af yndige Engleborn. Blandt Andet har han ogsaa malet Sevillas Skytshelgener, Santa Justa og Santa Rufina, om hvilke en Legende fortæller, at de under en Orkan frelste la Giralda ved at holde paa det. Et mageløst deiligt Billede forestiller den hellige Thomas af Villanuéva, der giver Tiggere Almisse. Murillo ansaae selv dette Maleri for sit bedste Arbeide. Dernæst seer man Johannes den Døber i Ørkenen og Christus, der bøier sig ned fra Korset for at omfavne den hellige Frands m. m. Det er umuligt at beskrive disse Mesterværker, af hvilke Konstakademiets Elever male en Mængde afskyelige Copier. Huset, hvor Don Estéban Murillo levede, er endnu til. Det er en anselig, gammel Bygning i Renaissancestiil med en rummelig patio. I den med Marmorsøiler prydede Omgang hænge en Mængde Malerier. Desværre var Eieren fraværende, hvorfor jeg ikke kunde faae Tilladelse til at komme længere end i Gaarden.

Heldigere var jeg med et Besøg i den gamle, rige Stiftelse, la Caridád. Forhen var denne Stiftelse et Munkekloster, men nu er den et Hospital for trængende Syge, som pleies af Nonner af de barmhjertige Søstres Orden. En Herre, hvem jeg kjendte fra Gjæstgiverstedet, førte mig derhen og ringede paa Klokken. En Nonne i violet Dragt med hvidt Halsklæde og Hovedliin lukkede os op og førte os igjennem en Buegang ind i Capellet, hvorpaa hun knælede ned for Alteret med sin Rosenkrands imellem Hænderne, overladende min Ledsager at vise mig Stedets Mærk-

værdigheder. Tvende af Murillos bedste Malerier, der forestille Moses, som forskaffer Israeliterne Vand i Ørkenen, og Jesus, der mangfoldiggjør Brødene og Fiskene, Æmner, der synes at have Hentydning til den barmhjertige Stiftelse, hænge her, men ere i den mørke Kirke temmelig ugunstigt stillede for Betragtningen. I en endnu mørkere Krog hænger det berømte Maleri af Valdes, Murillos Lærer, som forestiller en død Biskop, fremstillet med alle Opløsningens Rædsler. Murillo skal have sagt om dette væmmelige Maleri, at han ikke kunde betragte det, uden at han uvilkaarlig maatte holde for Næsen.

Vi traadte ind i et lille Siderum, efterat Nonnen havde ledt Nøglen dertil op i sit Knippe. Paa Væggen hang et Portrait af en sortklædt Herre i gammel spansk Dragt, med stiv hvid Halskrave, kortklippet Haar og studset Skjæg. Paa Brystet bar han Calatravaordenens røde Kors. Ansigtet var ædelt, men blegt. Et forunderligt, paa engang sørgmodigt og lidenskabeligt Udtryk laa i hans mørke gjennemborende Øine, som syntes at stirre stivt paa os fra Rammen. Nedenunder Maleriet hang en lang spids Kaarde med gammeldags Kurvefæste.

„Hvem er denne Kavaleer?"

„Ingen Anden end den vidtberømte Don Juan, og dette er Kaarden, hvormed han dræbte Kommandanten."

„Men", vil De spørge, „hvorledes kommer den berygtede Don Juan til at hænge her i Klostrets hellige Skygger?"

Ja det er en heel Historie, som Andre*) have fortalt bedre, end jeg er istand til, men jeg vil dog forsøge at

*) Prosper Mérimée: „Les ames du purgatoire".

meddele Dem den saa kort som muligt, thi den hører til Sevillas locale Sagn.

Don Miguel de Maraña var den Mands egentlige Navn, af hvis Liv Sagnet om Don Juan blev dannet. Han var en af de rigeste Adelsmænd i Sevilla, men i høieste Grad berygtet for Udsvævelser og Dueller. En Midnatsstund, fortæller man, kom han hjem fra en af sine Elskerinder, ophidset af Viin. Han vandrer igjennem Sevillas Gader, hvor Mørke og Stilhed hersker, da han pludselig hører en høitidelig sørgelig Sang og seer et Ligtog med Fakler langsomt nærme sig. Don Juan spørger i en kaad Tone, hvem det er, som begraves i denne natlige Time. Toget standser, og En af Følget løfter sin Fakkel iveiret og belyser den Dødes Træk, som bæres paa Skuldrene af formummede Skikkelser. „Den, vi begrave", svarer han alvorligt, „er den velbaarne Don Juan de Maraña. Bed for ham". Forfærdelsen stivner Don Juan, da han gjenkjender sig selv i den Døde, og han styrter bevidstløs om paa Gaden. Da han kom til sig selv igjen, var Synet forsvundet, men Angeren var trængt ind i hans Sjæl; han skjænkede hele sin uhyre Formue til Klostret la Caridád og blev selv Munk i dette Kloster. Saa fromt og ydmygt var hans Levnet herefter, at han næsten blev anseet for en hellig Mand. I Capellet hviler han under en simpel Steen med følgende af ham selv forfattede Indskrift:

† AQVI YACE EL PEOR HOMBRE
QVE FVE EN EL MUNDO.
(Her ligger det sletteste Menneske i Verden).

Córdova, August 1860.

Efter 10 Dages Ophold i Sevilla forlod jeg denne By og tog paa Jernbanen hertil. Jeg kan ikke tænke mig nogen større Modsætning end disse to Byer, Sevilla sprudlende af Liv og Munterhed og Córdova, der slumrer fordybet i Drømme om gamle Tider og forsvunden Herlighed.

Denne Stad, som i det 8de, 9de, og 10de Aarhundrede var Civilisationens Centrum og Hovedstaden i det mauriske Kalifat i Spanien, er nu kun en ussel, fattig og folketom Rede. Men ved Guadalqvivirs Bredder hæver sig endnu idag som et Minde om hine Tider den vældige Cathedral, Arabernes Moskee, den eneste Bygning i sit Slags i hele Europa.

I Slutningen af det 8de Aarhundrede lod Kalifen Abderrhaman denne Moskee opføre efterat have ladet et gammelt Janustempel fra Romernes Tid nedbryde. Ifølge Sagnet skal den mægtige Kalif selv have udkastet Planen til Moskeen, som skulde være et Hovedtempel for de troende Muselmænd i Vesten. Kalifens Søn Haxem udvidede betydeligt Faderens Bygning, hvorved Planen tabte noget i Symetri, medens dog det totale Indtryk blev endnu mere storslaaet. Naar man nærmer sig til denne Bygning, viser den sig snarere som en Slags Fæstning end som et Bedehuus. En Række svære Muurstivere støtte de lange Sideflader af en forholdsviis lav Bygning, og foroven er det Hele kronet af trekantede Muurtinder. Kun omkring Portalerne bemærker man den arabiske Stiils Hesteskobuer og nydelige Mosaikker af røde og hvide Tavl. Moskeen har den uhyre Størrelse af 420 Fod i Breden og 440 Fod i Længden*). Men Høiden er forholdsviis kun ubetydelig.

*) Børsen i Kjøbenhavn er omtrent 400 Fod lang, hvilket tjener Læseren til Sammenligning.

Ligesom i Almindelighed hos Araberne er ogsaa her Bygningens Indre behandlet som Hovedsagen.

Det er en eiendommelig Stemning, man hensættes i strax ved Indtrædelsen i den store med Orangetræer beplantede Forgaard, der hører til Moskeen, og i hvis Midte man endnu seer det Springvand, hvor Musselmændene maatte foretage deres Tvætninger, førend de betraadte det hellige Sted. Man føler sig paa engang i en heel ny og fremmed Verden, en Verden, der tilhører et fremmed Folk og en fremmed Religion. Fordum aabnede Bygningen allerede her sit Indre med en Række af Buer; men disse ere nu tilmurede, og man seer kun endnu ved Siden af dem de Nischer, hvor Araberne hensatte deres Tøfler ved Indtrædelsen.

Naar De vil danne Dem en Idee om Cathedralens Indre, tænk da ikke paa nogen Kirke, men forestil Dem, at De vandrer i en Skov af lutter smukt polerede Marmorsøiler, hvis Kapitæler have noget, der minder om Palmestammer. Hvorhen man skuer, taber Øiet sig i uendelige Rækker af Søiler, og foroven krydse fritsvævende Hesteskobuer hinanden i forunderlig phantastiske Slyngninger. En dæmrende Belysning og dyb Taushed hersker i disse lange Gallerier, som man kan vandre igjennem uden at møde et Menneske. Tidligere vare Buerne, som svæve i dobbelte Rækker over hinanden, prydede med røde og hvide Tavl, der vexlede, og hele Loftet var af Træ i arabiske Former, prydede med Guld og Farve. Naar man tænker sig, at Moskeen i Arabernes Tid hver Aften var oplyst af 800 Lamper, faaer man en Anelse om dette glimrende, mystiske, østerlandske Tempel i dets Glandsperiode. En Prøve paa de arabiske Decorationers Herlighed er endnu tilbage i det lille Capel, som kaldes el mihrab, der er bygget af

Kalifen Alhaquem i Aaret 965*). Dette Capel var Arabernes Allerhelligste, og henimod dette Punkt vendte de sig, naar de knælede forat holde Bøn. Her forvaredes Koranen, skreven af Otmans Haand. Den var bedækket med Guld og Perler og tilhyllet med et Silketæppe. En kostbar Religvie, en Arm af Profeten, gjemtes ogsaa her. Kun med den største Ærbødighed nærmede Pilegrimene sig til dette indviede Sted, hvor efter deres Tro Allah selv usynlig var tilstede. 7 Gange slæbte de sig rundt, krybende paa deres Knæ med sænket Hoved, og endnu idag efter 600 Aars Forløb bære Væggene og Marmorfliserne langs med dem Spor af Slid. De stærk katholske Spaniere kalde Stedet med Foragt »el Zancarron«, hvilket betyder: „Been af et gammelt Æsel." Dette Haansnavn sigter til den omtalte Levning af Profeten Muhamed.

Indgangen til dette Capel dannes af en Hesteskobue, der bæres op af 2 lette Søiler af Jaspis. Den lille Kuppel, der skal være af et eneste Stykke Marmor, har Form af en Muslingskal og er heelt forgyldt. Borter med gyldne Indskrifter af Koranen løbe heelt rundt, udførte i Mosaik. Foran det ottekantede Rum ligger Vestibulen til el mihrab, hvilken er bedækket med en høi Kuppel (media narànja) af Træ ligeledes forgyldt og baaren af smaa Marmorsøiler, stillede ovenpaa de store Søiler. Det er umuligt at beskrive Enkelthederne af den vidunderlige Konst, der viser sig i denne Deel af MosKeen, eller at give nogen Forestilling om den Fiinhed og Ynde, som aabenbarer sig i disse Guldmosaiker, som bedække Væggene, eller om den Lethed og Dristighed, hvormed Kuplen hæver sig. Man gjennemtrænges af den største Beundring og Agtelse for det Folk,

---

*) Caveda.

som paa en Tid, da det øvrige Europa med Undtagelse af Byzans var hensunket i den største Raahed, har kunnet frembringe et saadant Mesterværk som dette. Iøvrigt viser sig tydeligt ved el mihrab Slægtskabet imellem den arabiske og byzantinske Stiil.

Man kan let forestille sig, at den katholske Cultus, indført med Magt i en Bygning som Moskeen i Córdova, maatte indvirke høist forstyrrende. Efterat Byen i Aaret 1236 var bleven erobret af den hellige Ferdinand, blev Moskeen renset af en katholsk Biskop og indviet til Jomfru Maria. Man tilmurede da Bueaabningerne, som satte de 19 Skibe i Forbindelse med Forgaarden. Kun een blev tilbage paa denne Side af Bygningen og over den anbragte man Erkeengelen Gabriel og Jomfru Maria. Denne Port kaldes »puerta de las palmas«. En Mængde Altere bleve opførte inde i Bygningen, og Vestibulen til »el mihrab« blev indviet til St. Peder o. s. v.

Dog først i Keiser Carl Vs Dage skulde den mest forstyrrende Forandring foregaae. Uagtet de opstillede Altere og Helgener fandt den katholske Geistlighed sig egentlig ikke hyggelig stillet i Kalifernes gamle Moskee; der lugtede altfor stærkt efter Muhamed. Klerkene savnede dette paa engang imponerende og magelige Chor med Munkestole, hvor de kunde sidde og mumle deres Bønner. Capitlet tog derfor den Beslutning, at nedbryde et temmelig stort Stykke lige i Kjærnen af den gamle Bygning og der opføre sig et prægtigt Chor i Datidens Stiil, (den plateresqve). Keiser Carl Vs Samtykke erhvervedes, og dette store Chor, som paa ethvert andet Sted vilde have været beundringsværdigt, men som her gjorde ubodelig Skade, blev da opført. Sagnet siger, at da nogle Aar efter Keiser Carl kom til Córdova og saae baade den gamle Moskee og det

deri nyligen indbyggede høie Tværskib, skal han have ærgret sig betydeligt og i en vred Tone have sagt til Kleresiet: „Dersom jeg havde vidst, hvad det var, I vilde gjøre, skulde der ikke være blevet Noget deraf. Thi det, som I nu have gjort, kan man see allevegne, og det, som I havde før, seer man intetsteds i Verden."

Denne Mening vilde, hvis Historien er sand, hvilket er tvivlsomt, vise, at Keiseren har været forud for sin Tid i et sundt og rigtigt Blik paa Fortidens Mindesmærker; men desværre har Carl V paa mangfoldige Steder i Praxis viist netop det Modsatte. Forat et pralende Keiserpalads kunde blive opført, lod han blandt Andet en betydelig Deel af Alhambra i Granáda nedbryde, og lod Restaurationer, som staae i fuldstændig Modsætning til det Oprindelige, foretage i Alcazar i Sevilla.

Inden jeg forlader Moskeen, maa jeg dog endnu omtale en lille Mærkværdighed, som af Spanierne betragtes med Veneration. Paa en af Marmorpillerne er et lille, raat forarbeidet Crucifix indgraveret. Sagnet beretter, at en christen Fange hos Maurerne skal have kradset dette Billede med sine Negle, og ved Siden deraf er hans Grav, hvor man seer ham selv udhugget i knælende Stilling med Lænke om Benet. Theophile Gautier*) bemærker i den Anledning, at enten maa Søilen være af usædvanlig blødt Marmor, eller Folk maae i gamle Dage have havt nogle bandsat haarde Negle.

Naar Moskeen i Córdova er besøgt, har Stadens øvrige Monumenter ingen synderlig Tiltrækning for den Fremmede, saa greben er han af denne vidunderlige Bygning. Det lønner sig imidlertid at foretage en Vandring

*) Voyage en Espagne.

udenfor Murene i den deilige Omegn med den maleriske Sierra Morena i Baggrunden. Over en af Guadalquivirs Bifloder gaaer en lille Bro, og paa den anden Side ligger en gammel Klosterkirke med en aaben Forhal. I denne Hal hænger mellem en Mængde Votivmalerier ogsaa en udstoppet Krokodille paa lidt over to Alens Længde. Der fortælles, at dette Uhyre for omtrent 100 Aar siden blev skudt under Broen, og den blev da tilligemed Riflen (la escopeta), hvormed den var dræbt, hængt op i Klostret med Tak til Jomfru Maria. Det skal have været den sidste Krokodille, der er bleven seet ved Guadalquivir. Jeg maa henstille til Naturforskerne, om det virkelig er Tilfældet, at der til den Tid har været saadanne Uhyrer i Spanien.

Heden er forfærdelig her i Córdova, og man nødes til at tilbringe Midten af Dagen i Stilhed og i den lettest mulige Dragt. Først henad Aften kan man vove sig ud. Naar Solen gaaer ned, vandrer jeg langs med Floden og over den berømte romerske Bro. Fra denne Side tager Kalifernes Stad sig prægtig ud. I Forgrunden kneiser Broporten, der er bygget af Architekten Herréra i Form af en antik Triumfbue. Bag den seer man den gamle Bro med sine 16 Buer og Guadalquivirs brede Strøm, der iler rastløs afsted idag ligesom i Arabernes Tid. Paa hiin Side ligefor Broen løfter sig den vældige Moskee og dens gothiske Chor, indhyllet i en varm, rødlig Aftenbelysning. Støvskyer stige langsomt iveiret fra Hovene af Muldyrene, som passere Romernes Bro; man hører ingen anden Lyd end deres Klokker.

Men Mørket falder hurtigt paa, og jeg vandrer da tilbage igjennem de vildsomme Gyder og over den ujævne Steenbro forat tilbringe Aftenen, siddende i min Værts

Gaard under Viinrankerne og i Selskab med ham tømmende et Par Glas af den herlige lysegule Viin, som Córdova er saa stolt af.

Granáda, Septbr. 1860.

Idet jeg vil forsøge paa at meddele Dem nogle af mine Indtryk fra det deilige Granáda, haaber jeg, at De ikke vil forundre Dem over, at jeg vil glide let hen over Alhambra og de til dette mauriske Slot knyttede Sagn. Naar saa udmærkede Forfattere som Washington Irving og Theophile Gautier have skildret Alhambra, og naar vor egen Literatur eier en saa smuk Bog om det som Molbechs „En Maaned i Spanien", kan det ikke falde mig ind med min svage Pen at ville indlade mig videre paa denne Gjenstand, end at tegne nogle af Hovedtrækkene.

Reisen herhen var temmelig anstrængende, saameget mere som jeg af Mangel paa Erfaring ikke havde tænkt paa at forsyne mig med Proviant. Man maa ikke troe, at der her som hjemme hos os findes Kroer ved Landeveiene, hvor den Reisende kan indtage Forfriskninger. Det sydlige Spanien er ogsaa i denne Retning vedblevet at være arabisk. Paa de Punkter af Veiene, hvor Diligencer og Postvogne pleie at skifte Heste, findes de saakaldte ventas, som ikke ere Andet end en Slags store Skur eller Reisestalde, hvor Heste og Muldyr kunne faae Foder og Vand, men hvor den Reisende ikke kan faae Andet end den sidste Artikel, og det endda daarligt nok. Ventaen har derfor nogen Lighed med de Steder i Afrika og Orienten, hvor Caravanerne tage ind for at tilbringe Natten (Caravanserais). Den reisende Spanier fører altid Proviant med sig, og naar han har holdt sit Maaltid, røget sin Papirs=

cigar og bedt sin Aftenbøn, svøber han sig ind i sin Kappe eller Manta og strækker sig ud i Halmen midt imellem Muldyr og Heste. Med den for dette Folk eiendommelige Taalmodighed finder han sig i saadanne Ulemper. En vis arabisk Haardførhed og Udholdenhed er almindelig hos Spanieren. Denne Egenskab er især stærkt fremtrædende hos den spanske Soldat, hvem man virkelig i mange Henseender maa beundre. Uden at klage taaler Soldaten dette Climas Besværligheder. Han kan finde sig i Hede og Sult og dog med elastiske Skridt skride henad den stenede Landevei med sin Guitar bunden bag paa Tornystret.

Om Middagen Kl. 1 i en trykkende Hede forlod jeg det gamle Córdova og reiste med Diligencen til Baylen. Imellem Córdova og Granáda findes ingen direkte Postforbindelse. Under disse Omstændigheder blev det nødvendigt at reise over Baylen til Granáda, altsaa i en spids Vinkel istedetfor i en lige Linie. Klokken var 3 om Morgenen, da jeg kom til Baylen, hvor jeg overnattede og ventede paa Pakkeposten »el corréo real«, som gaaer fra Madrid til Granáda og medtager enkelte Passagerer. Baylen har intet mærkeligt ved sig undtagen Mindet om Slaget 1808, hvoraf Spanierne medrette ere stolte. Et stort fransk Armeekorps maatte nemlig her overgive sig til en spansk-engelsk Hær. Den spanske General Castaños blev i denne Anledning udnævnt til Hertug af Baylen. Kl. 2 Eftermiddag kom ogsaa »el corréo«, en let lille Vogn med en Kalesche. Heldigviis var der Plads hos Conducteuren, som vaagede over Pakkerne, og snart rullede vi rask afsted imod Syd, imod Granáda. Henad Aften naaede vi Staden Jaén, hvis store Cathedral man allerede i lang Afstand faaer Øie paa, og bag hvilken Sierra Nevada nu viser sig i et yndigt, rosenrødt Skjær.

Det er ikke muligt at give nogen Forestilling om den rene, skinnende Lysglands, der er udbredt over de spanske Landskaber ved Solens Nedgang. Skyggerne ere saa lette og klare, og Bjergene staae saa rene i Omrids og saa yndige i Farve, at Maleren, der paa Lærredet vil fængsle en saadan Stemning, kommer til at føle sin Afmagt overfor Naturens store Herlighed.

I Jaén holdt Vognen et Qvarteerstid, hvilket jeg benyttede til i al Hast at gjennemløbe Cathedralen, der er opført i en lignende Stiil, som den i Malaga. Udenfor Cathedralen er et stort Torv, hvor en høist malerisk Skare af Folk var forsamlet; thi Jaèn er et af de Steder, hvor Nationaldragten er bedst bevaret. Qvinderne bære her en høirød Mantille med sorte Fløils Kanter, som dog forekommer mig mindre klædelig. En Mængde Frugt falbødes her, og jeg skyndte mig at fylde mine Lommer med de deiligste Ferskener og Æbler og kjøbte dertil noget Brød hos en Bager. Af dette Forraad meddeelte jeg Conducteuren Noget og fik til Gjengjæld Lov til at drikke af hans Feltflaske.

Klokken var to om Natten, da vi naaede Granáda. Der er noget Besynderligt i at komme til en stor, fremmed By paa denne Tid, naar Alt er indhyllet i Mørke og Befolkningen slumrer. Forgjæves søger den Reisende at danne sig en Forestilling om Gaderne og Husene, som vise sig utydelige og phantastiske. Paa Postgaarden, hvor vi standsede, skulde alle Pakkerne først og fremmest læsses af, inden Nogen vilde være mig behjælpelig. Endelig lykkedes det mig at faae en halvsovende Karl til at tage min Kuffert paa Ryggen. Jeg sagde Farvel til min Reisefælle og begav mig afsted for at finde »la mésa redónda« („det runde Bord") et Huus, som var mig anbefalet. En Mand med en Lygte nærmede sig heldigviis i det Samme; det var en

Sereno*) (Vægter), der lovede at vise os Vei til „det runde Bord." Det vilde uden hans Hjælp ikke heller have været muligt for os, saa indviklet var den. Endelig stode vi i en smal Gyde foran et gammeldags Huus med tilgittrede Vinduer i Stuen og en jernbeslaaet Dør. Vægteren slog med Skaftet af sit Spyd paa Døren saaledes, at det gjenlød i Nattens Stilhed. Først efterat denne Operation var gjentagen, aabnedes et Vindue, og en Mand i en meget let Paaklædning viste sig med det Udraab: „Hvor er Ilden Vægter?"

„Der er ingen Ild, men her er en fremmed Herre, som ønsker Logi." Snart var jeg anbragt i et Værelse og kastede mig paa Leiet, træt af Reisen, men glad ved Tanken om, at jeg næste Morgen skulde see det saa høit priste Granáda.

Ikke uden Grund have Spanierne sammenlignet denne Stad med Granatæblet og derefter givet den Navn og Vaaben. Rig og yppig som denne Frugt udfolder Granáda sig i Kanten af en frodig Slette (la Vega) grupperet paa og omkring tre anselige Høie, der sammenlignes med Afdelingerne i Æblet. Beliggende paa det nordre Affald af Sierra Nevadas imponerende Bjergkjede, 2000 Fod over Havet og velforsynet med Vand fra Floderne Darro og Genil, nyder Granáda et af de behageligste Climater, man kan tænke sig. Sydens og Nordens Vegetation mødes her i den yppigste Blanding. Poppel, Elme og Kastanietræer staae ved Siden af Cypresser, Viinranker, indiske Figen og Laurbærtræer. De kjæmpestore Træer paa Alamedaen og ved Alhambras Fod føie netop det til her, som

---

*) Vægterne i Spanien benævnes saaledes, fordi de, foruden at angive Tiden om Natten ogsaa raabe, om Himlen er klar (sereno).

ellers mangler i de spanske Landskaber. Derfor var Stedet Maurerne saa kjært, derfor reiste de her det yndige Feeslot Alhambra, og derfor kjæmpede de til det Yderste, forinden de vilde give Slip paa Granáda. Endnu efter Aarhundreders Forløb bærer, som et Vidne om den Sorg, de følte ved at miste det, en Klippe ovenfor Alhambra Navnet el ultimo sospiro del moro, (Maurernes sidste Suk) og Sagnet siger, at det var herfra, at Kong Boabdil, da Alt var tabt, med Taarer kastede et Afskedsblik tilbage paa Granáda. Endnu den Dag i Dag, siger et andet Sagn, bevare gamle mauriske Familier i Afrika Nøglerne til deres Forfædres Huse i Granáda, som om de ikke vilde opgive Haabet om at komme tilbage.

Alhambra ligger paa en af de omtalte Høie eller rettere paa en Klippe, hvis Fod vædes af Darrofloden. Overfladen af denne Klippe har en langagtig Form af en betydelig Udstrækning. Langs med Kanten løber en Ringmuur, forsynet med nogle og tyve Flanketaarne, der tildeels ligge i Ruiner. Indenfor sine Fæstningsmure indeslutter Alhambra ikke alene det mauriske Slot, men ogsaa Keiser Carl Vs store ufuldendte Palads, samt 2 Kirker og en heel lille By med Haver m. m. Fra „den nye Plads" fører en steil Gade, »Calle de los Goméles«, op imod Alhambra. Denne Gade er opkaldt saaledes efter en maurisk Stamme, som i det 14de Aarhundrede blev kaldt tilhjælp fra Afrika, og som fik sine Boliger her. For Enden af Gaden ligger »puerta de los granádos«, en Triumfport i romersk Stiil, opført i Keiser Carl Vs Dage. Naar vi træde indenfor den, staae vi paa Alhambras Grund. En Skovkløft aabner sig foran os, noget heelt Nyt her i Spanien, som bringer Erindringen frem om vore herlige Skove hjemme i Danmark. Det er i Sandhed velgjørende,

at træde ind i den svale Skygge af de høie Træer og høre Kilderne risle ned fra Bakkerne. Paa hver Side af Kløften hæver et Bjerg sig. Paa det tilhøire ligge de saakaldte „røde Taarne" (los torres verméjos), der efter Nogles Mening skulle være endnu ældre end Alhambra. Til den sidstnævnte Borg fører en steil Vei, som vi ville følge. Ved Omdreiningen af den ligger „Keiser Carl Vs Kilde", prydet med Delfiner og Granatæbler samt Keiserens Valgsprog: »Plus ultra.« Fra Hoveder af Flodguder fremvælder det sølvklare Vand. Vi gaae et Par Skridt frem, og foran os ligger et mægtigt firkantet Taarn. Det er Indgangen til Fæstningen, den saakaldte „Dommerport" eller puerta del juicio. En varm rustagtig Farve bedækker dette Taarn, der aabner sig med en imponerende Hesteskobue, indenfor hvilken er en Forhal med en mindre Bue, der bæres af fine Colonner og er prydet med elegante mauriske Mønstre. Midt igjennem disse Mønstre har man senere brudt en Nische for at stille et Madonnabillede op. I Slutstenen af den store Bue er hugget en Haand, og paa det tilsvarende Sted i den lille Bue seer man en Nøgle. Araberne, fortælle Nogle, havde den Spaadom: „først naar Haanden griber om Nøglen, skulle de Christne trænge ind i Alhambra." Andre have villet forklare disse Billeder som Allegorier paa Dommermagten; thi her foran sit Palads i denne aabne Hal holdt den mauriske Konge Rettergang og fældede Dom. I Østerlandet troer jeg, at denne Skik endnu hersker nogle Steder, at Dommen fældes i Paladsets Port. Puerta del juicio er en af Maurernes senere Bygninger. Ifølge Washington Irving*) skal denne

*) „Alhambra" af Washington Irving.

Port være bleven opført i Aaret 1348 af Yusef Abul Hagiz, Alhambras Fuldender.

Naar man er kommen igjennem denne Port, staaer man paa en stor Forplads, »la plaza de los algibes«, under hvilken der ligger en uhyre, hvælvet Vandbeholder fra Maurernes Tid. Denne Beholder bruges endnu, og hele Dagen igjennem vandre Vandbærerne op til Alhambra og hente det klare, kjølige Vand. Den ene Side af Pladsen indtages af maleriske Fæstningsmure med svære, firkantede Taarne, hvoraf det høieste og vigtigste kaldes »torre de la vela«, eller „Nattevagtens Taarn." Det bærer paa sin Tinde en Klokke og en Flagstang, og derfra har man en vid Udsigt over Staden og Sletten.

En imponerende Bygning vender sin lange, firkantede Forside ud imod »la plaza de los algibes.« Det er Keiser Carl Vs ufuldendte Palads, hvis Grundplan udgjør en Qvadrat med en cirkelrund Gaard i Midten, omgiven af Søilegange. Det er en i Sandhed storartet Bygning, udført i den reneste Renaissancestiil med fortræffelige Proportioner og antike Former; men man bliver næsten vred paa den, naar man erfarer, at omtrent Halvdelen af selve Alhambra paa Keiserens Befaling blev reven ned, forat denne Bygning kunde opføres.

„Men", spørger man, „hvor er da Alhambra selv?"

Ja Indgangen er rigtignok kun tarvelig; thi den skjuler sig i en uanselig Krog bag Hjørnet af Keiserpaladset i en Bygning af et moderne Ydre. Det er iøvrigt et Spørgsmaal, om Alhambras Ydersider nogensinde have havt nogen fremtrædende Architektur. Det laa meget snarere i den mauriske Tænke- og Levemaade, at bygge en rig og fortryllende Bolig indenfor stærke Mure og forsvarlige Porte; thi Musselmandens Ideal af det Hyggelige er, at besidde

et Hjem, der er skjærmet imod alle uvedkommende Øine, hvor hans Harem er sikkret og hans Skatte velforvarede, et Paradiis, der kun er til for ham selv og hans Nærmeste. Denne ægte østerlandske Grundtanke gaaer igjennem hele Alhambra. Udvendig fra fremviser derfor denne Borg Intet, der ligner de gothiske Paladser og Spiir, som paa vid Afstand prange med deres architektoniske Blomster. Naar man seer den i Frastand, viser den sig kun som en Gruppe af svære, firkantede Muursteenstaarne, der alene synes at betegne Fæstninger og Fængsler. Men til Gjengjæld have Maurerne forstaaet at skabe Haller og Buegange derindenfor, som staae i den største Modsætning til de gothiske Ridderborges skumle Pragt og vidne om en Sands for det Hyggelige og en Smag for det Skjønne, der har været i Stand til at gjøre denne Kongeborg til noget af det Yndigste i sit Slags i Verden.

Naar man har faaet den fornødne Tilladelse hos Slotsforvalteren og modtaget en af hans Folk som Ledsager, træder man igjennem en mørk Gang ind i Alhambra og staaer pludselig i en prægtig, maurisk Gaard. Det er „Vandbasinets Gaard“ (el patio de la albérca), som af Araberne ogsaa skal være bleven kaldt Mezuar eller Qvindernes Bad. Denne Gaard danner en Rectangel, 150 Fod lang, belagt med Marmorfliser og indeholdende et Vandbasin paa 130 Fods Længde. For begge Ender af Gaarden løbe Gallerier med Marmorsøiler og mauriske Buer. Rundt om Basinet voxe Myrthetræer, og under Gallerierne pladske Springvande. For den ene Ende af Gaarden reiser sig et vældigt Taarn, kronet med Tinder. Det er Comáres Taarn, i hvilket „Ambassadeurernes Sal“ befinder sig. Denne Hal er den største og høieste i Paladset og fuldkommen værdig til sin Bestemmelse, at

modtage fremmede Sendebud i Audients. Loftet er af Cedertræ, udarbeidet i de sindrigste Sammenstillinger af Stjerner og andre mathematiske Former. Murene i Hallen ere heelt bedækkede med et Net af yndige Arabesker, imellem hvilke flette sig arabiske Indskrifter til Ære for Abu Nazar og Abu Abdallah, de tvende Konger, som have ladet denne Sal udsmykke. Andre Indskrifter indeholde poetiske Lovtaler over det klare sprudlende Vand og de herlige Blomster, som man herfra kunde see igjennem de aabne Buer i el patio de la albérca. Sex store Vinduesfordybninger med mauriske Buer og Midtkolonner yde en prægtig Udsigt over Granáda og Darrofloden, der iler afsted i Dybet nedenfor Comáres Taarn.

Fra Ambassadeurernes Sal stiger man op ad en Trappe i den tykke Muur til „Dronningens Altan" (mirador de la reina) en Slags Veranda, svævende paa Kanten af Afgrunden. Denne Altan er opkaldt efter Kong Philip Vs Dronning; thi dette Kongepar yndede meget Alhambra og lod der betydelige Restaurationer foretage. Dronningens Altan er prydet med nydelige Frescodecorationer i italiensk Stiil, men man glemmer dem over den henrivende Udsigt over Granáda, Sletten og Bjergene.

Fra denne Altan stige vi ned i „Linderagas Have" (el patio de Linderája), som er opkaldt efter den skjønne mauriske Prindsesse af dette Navn. Det er en lille Gaard i en Krog af Alhambra af en uregelmæssig Form, men beplantet med Blomster og Myrther og med Murene bedækkede med Oranger, Jasminer og Acasier. I Midten er et smukt Springvand, og paa de to Sider løber et Galleri, baaret af spinkle Marmorsøiler.

Man kommer herfra til „Badesalen" (baños reales), en Hal, der er bedækket med en Tøndehvælving, i hvilken

der er anbragt smaa Vinduer i Form af Stjerner. I Midten af Salen ere store Badekar af hvidt Marmor. I et Sideværelse sees mindre Badekar, der vare bestemte for de unge Prindser. Op til Badesalen støder en firkantet Hal, omgiven af et Galleri, i hvilket tvende Alkover ere anbragte. Her hvilede de mauriske Konger sig efter Badet. Murene ere bedækkede med et Fodstykke af glasserede Mosaiker (azuléjos) og derover med blomstrende Arabesker med Friser, i hvilke det arabiske: „Gud alene er Seierherre“ og Carl Vs: »Plus ultra« afvexlende vise hen til de forskjellige Tider, da denne Sal har været benyttet.

Men Alhambras egentlige Glandspunkt er den berømte „Løvegaard“ (el patio de los leones), der staaer i Forbindelse med »patio de la albérca«. Tænk imidlertid ikke paa noget Colossalt. Det er overhovedet ikke ved Størrelse, at Alhambra udmærker sig. Løvegaarden danner en Firkant, 120 Fod lang og 73 Fod bred. Rundt om den løber et Galleri, som for begge Ender springer frem med mindre Pavilloner, der minde om lignende Anordninger i gamle Klostergaarde. Galleriet er kun 22 Fod høit, men bæres af 128 Colonner af hvidt Marmor, som paa en sindrig Maade afvexle i Grupper af 2 og 2, 3 og 3, 4 og 4. Disse Colonner have intet Fodstykke. Fine, spinkle, qvindelige voxe de ligesom op af selve Marmorgulvet og samle sig i eiendommelige arabiske Capitæler, prydede med elegant Løvværk. Fra disse Capitæler hæve sig lette Buer, udgraverede som det var Kniplinger, og bære Lofter af Cedertræ, udarbeidede med en uendelig Flid i vidunderlige Drypsteensformer. Lofterne bære endnu Spor af rig Forgyldning og Maling. Indad mod Gaarden ere Murene bedækkede med et Net af blomstrende Arabesker, formede i Gibs og indflettede med Sprogbaand, i hvilke Steder af

9*

Koranen og poetiske Lovtaler over Alhambra skifte med hinanden.

Midt i Gaarden staaer en Kumme af hvidt Marmor, baaren af 12 Løver af samme ædle Stof. En mindre Kumme hæver sig over den større. I Maurernes Tid kastede sig her et Springvand iveiret, udgjød sig over begge Kummer og derfra igjennem Løvernes Gab. Desværre er Vandet nu ikke saa rigeligt tilstede som i hine Tider, og man har derfor kun Raad til at sætte Springvandet igang ved enkelte høitidelige Leiligheder. Løverne, efter hvilke Gaarden er opkaldt, maa man imidlertid ikke tænke sig som naturtroe Fremstillinger. Araberne vare ikke Mestre i denne Retning, af den gode Grund, at deres Religion forbød dem at afbilde baade Mennesker og Dyr. Med de mauriske Kongers Tilladelse er her skeet en Undtagelse fra Reglen. Ikkedestomindre passe disse Løvers eventyrlige, stiliserede Form godt til Architekturen.

Den ene Pavillon for Enden af Gaarden kaldes Dommersalen (la sala del tribunal). Ogsaa her have Araberne overtraadt hiin Forskrift af Koranen og efterladt nogle sjældne og interessante Loftsmalerier, malede paa Læder, der er fæstet paa Træ. Uagtet Tiden har taget stærkt paa disse Billeder, skjælner man dog endnu en Forsamling af mauriske Konger, der synes at holde Raad.

Fra den ene Langside af Løvegaarden kommer man ind i „de tvende Søstres Sal“ (la sala de las dos hermanas), saaledes kaldet efter to store Marmorfliser i Gulvet, som ere aldeles eens. Fodstykket er bedækket med glasserede Mosaiker, Væggene med Arabesker, formede i Gibs og malede med levende Farver. Kuplen, der bedækker denne skjønne Sal, er et Mesterværk, udført med uendelig Taalmodighed i de arabiske Drypsteensformer og glimrende

med Guld og Farver. Foroven sees endnu de tilgittrede Vinduer, bag hvilke Haremets Skjønheder kunde betragte det, der foregik nede i Salen. Et Marmorbasin i Midten sendte i Maurernes Tid en forfriskende Straale i Veiret.

Ligeoverfor ligger „Abencerragernes Sal", som næsten ganske ligner den forrige, men endnu besidder sine oprindelige Døre af Træ, konstigt indlagt i Ruder. Sagnet fortæller, at i Springvandets Basin var det, at Hovederne faldt af de 36 Abencerrager, mauriske Riddere af en berømt Slægt, som bleve henrettede her, efterat de paa en forræderisk Maade vare lokkede ind. Pletterne paa Marmorgulvet udgives for deres Blod.

Det var blevet Middag, inden jeg var færdig med mit første Besøg i Alhambra, men Kjøligheden herskede endnu i Gallerierne. Igjennem skyggefulde Rækker af fine Søiler og kniplingsagtige Buer viste Gaarden sig med sine hvide Marmorløver i en Strøm af skinnende Lys. Uagtet det sølvklare Vand ikke længer sprang omkrandset af Myrther og Roser som i fordums Tid, lignede det Hele dog mere et yndigt Drømmebillede end noget Virkeligt. Løvegaarden er ret en Skabning af den østerlandske Indbildningskraft, et fortryllende Opholdssted, hvor de forfinede og sandselige Musselmænd have hendrømt mangen en Time af deres Liv i rolig Nydelse, lyttende til Springvandets Pladsken eller til de dæmpede Toner af en maurisk Strengeleg.

Granáda, September 1860.

Alhambra er i sine væsenligste Dele opført i Begyndelsen af det 13de Aarhundrede paa en Tid, da den mauriske Bygningskunst var naaet til sin høieste Udvikling. Naar man sammenligner det, der staaer tilbage af dette

Palads, med Moskeen i Córdova, finder man en betydelig Forskjel i Stilen, som jo ogsaa maatte fremkomme i de 500 Aar, som ligge mellem disse Bygninger. Ligesom i det christne Europa Rundbuestilen var bleven afløst af Spidsbuestilen, saaledes gik det ogsaa i det mauriske Spanien. Moskeen i Córdova har noget Kraftigt, Undersætsigt i sine Colonner og runde Hesteskobuer, Noget, der frembringer et mystisk og alvorligt Indtryk. Alhambra derimod har noget Yndefuldt og Fiint i sine spinkle Marmorsøiler og tilspidsede Buer, der gjør et livligt og luxuriøst Indtryk. De byzantinske Motiver, som Araberne optoge, idet de skabte en egen Stiil, forsvinde her, og Alhambra forekommer os derfor næsten endnu mere fremmed end Moskeen. Men saaledes som disse tvende berømte Monumenter ere, svare de ganske overordentligt til deres forskjellige Bestemmelse og gjøre en mægtig Virkning paa Beskueren.

Efterat Ferdinand og Isabella i det mindeværdige Aar 1492 havde erobret Alhambra fra Kong Boabdil, boede de ofte her, glædende sig ved Besiddelsen af et saa yndigt Slot. Flere af deres Efterfølgere residerede ogsaa i Paladset, som stod temmelig heelt ligetil Keiser Carl Vs Tid. Denne Hersker fandt Alhambra for snævert og lod til ubodelig Skade for Konsten nedrive omtrent lige saa Meget som det, der staaer tilbage. En til Løvegaarden svarende Gaard, der skal have været ligesaa smuk som den, forsvandt ved denne Leilighed. Keiserens Palads blev desuden aldrig færdigt paa Grund af et heftigt Jordskjælv, som paa den Tid forfærdede Granáda. Kong Philip V og hans Dronning Elisabeth af Parma besøgte det halvt forglemte Granáda og bleve saa indtagne i det, at de besluttede at opholde sig der i nogen Tid hvert Aar. Den smukke Elisabeth af Parma lod Konstnere komme fra sit

Fædreland og indrettede sig et smagfuldt decoreret Boudoir (det i forrige Brev omtalte »mirador eller tocador de la reina«), hvorfra hun havde Udsigt til en af de mest fortryllende Egne i Verden. Men det var sidste Gang, at Alhambra blev beboet af et Kongepar, og det forfaldt siden den Tid mere og mere. Under Krigen med Napoleon toge Franskmændene Alhambra i Besiddelse og lagde en Garnison i det. De franske Officerer forbausedes over det, de forefandt, og man skylder deres Interesse, at Paladset ikke gik aldeles tilgrunde. De lode Vandledningerne rense, Ydermurene udbedre og nye Tage lægge op, og saaledes kom Spanien til at skylde sine intelligente Fjender, at et af dets kostbareste Monumenter blev frelst. Alligevel vilde der ikke have været Meget tilbage, hvis ikke dette tørre og varme Clima havde været den bedste Beskytter imod Tidens Tand. Tænk Dem engang en Bygning, i hvilken Hallerne staae aabne for Veirligets Indflydelse, bedækkede med malede og forgyldte Trælofter og med en Beklædning af Gibsornamenter paa Væggene! Hvorledes vilde det have gaaet en saadan Bygning, om den havde staaet i Danmark i 600 Aar?

Naar jeg har omtalt de Fortjenester, Franskmændene have indlagt sig med Hensyn til Paladset, maa jeg dog ikke undlade at meddele, at de desværre have gjort megen Skade paa Ringmuren, som førend hiin Krig stod fuldstændig med de fleste af sine Taarne. Forinden de Franske forlode Alhambra, sprængte de nemlig af militaire Grunde flere af de stærkeste Taarne i Luften. Der er imidlertid en Mængde tilbage, og til hvert af dem knytter sig et eller andet Sagn. Det mærkeligste af dem er „Prindsessernes Taarn“ (torre de las infantas), som endnu indvendig eier et Par smukke Værelser, hvor efter Sagnet de mauriske Kongedøttre have boet. I Forgaarden er der ogsaa et

smukt Monument tilbage, som jeg glemte at omtale i mit forrige Brev, den saakaldte „Viinport“ (puerta del vino), som skal være bleven bygget af Alhamar og hører til noget af det Ældste paa Alhambra. Ogsaa denne Bygning er rigt prydet med Mosaiker, Stukkaturornamenter og Sprogbaand med det arabiske: „Allah alene er Seirherre!“

Efterat jeg har givet en Oversigt over Alhambras Mærkværdigheder, skal jeg ikke indlade mig paa nogen nærmere Beskrivelse af „Generalife“, de mauriske Kongers Villa, som ligger paa en Bjergryg, der adskilles fra Alhambra ved en dyb Kløft. Den er langtfra saa vel bevaret som Alhambra og er meget mindre. Man har desuden her fordærvet de fine mauriske Stukkaturer ved en barbarisk Hvidtning, der ikke lader sig skille fra Stukken. Generalife besidder en yndig Have med Springvande, omgiven af mauriske Buegange, og fra det lille hvide Taarn har man en deilig Udsigt over Alhambra, da man her er meget høiere i Veiret.

Den Deel af Staden Granáda, som har det mest antike Præg, er det saakaldte Albaycin, som indtager det ene af de tre Bjerge, som jeg omtalte i mit forrige Brev. Under den hellige Ferdinand af Castiliens Kampe mod Maurerne maatte en heel Stamme af disse fortrække fra Baéza, hvor de boede. Stammen flyttede til Granáda og fik Tilladelse til at bygge sig en Stad paa dette Bjerg, som snart blev den vigtigste Deel af Granáda, hvor de rigeste og meest ansete Mænd havde deres Huse. Men Tiderne forandrede sig, Granáda blev christnet, og Spanierne byggede i den lavere Deel af Byen Domkirken og omkring den deres Paladser. Albaycin kom i Forfald, og nuomstunder er det Opholdsstedet for den fattigste Deel af Be-

folkningen og for Gitanoerne. Det er en af mine Yndlingsvandringer at stige opad de steile, vildsomme Gyder, som føre til den gamle Maurerby, og streife denne Labyrinth igjennem paa Kryds og Tværs; thi ved hver Omdreining viser sig et nyt malerisk Parti med Rester af Maurernes Værker imellem Gitanoernes Hytter, omgivne af Cypresser og vældige Cactusplanter (indiske Figen). Gamle forfaldne Mure med Taarne og Porte med mauriske Buer, over hvilke man med Kalk har malet et hvidt Kors, møde hist og her Vandrerens Blik. Men den største Tillokkelse ved disse forvirrede Gyder er den vide Udsigt, man har fra dette Bjerg, hvad enten man skuer ud imod Nord over den rige Slette til de takkede Elvirabjerge eller imod Syd imod Alhambra og Sierra Nevada. Jeg skal aldrig glemme en Morgen, da jeg kom derop. Dagen forud og om Natten havde det regnet og stormet til min store Overraskelse, da jeg i meer end 4 Maaneder ikke havde seet en Draabe Regn. Imidlertid var det nu Tørreveir og stille, men Bjergene vare forsvundne bag tykke graae Skyer. Jeg befandt mig paa et høit Sted i Albaycin, da det begyndte at klare op, og Solen brød frem. En let Brise reiste sig; i et Øieblik forsvandt Skyerne, og Himlen blev saa reen blaa, som den kun kan blive det i Syden. Det var, ligesom om et Tæppe var trukket tilside. Hele Sirra Nevadas Kjæmperyg viste sig for mit Blik, rødmende i Morgensolen, men paa dets høieste Toppe laa den nyfaldne, hvide Snee, skinnende som et Diadem af Sølv og Diamanter, der kronede Bjergets Isse. Imod denne guddommelige Baggrund tegnede Alhambras Taarne sig med sin rødgule Klippe omkrandset af frodige Lunde. Jeg forstod i dette Øieblik, hvorfor Granádas Skjønhed er

saameget priist af Spanierne, og hvorfor Maurerne elskede det saa høit og aldrig kunde glemme det.

Ved disse Besøg i Albaycin har jeg ret havt Leilighed til at komme i Berøring med Folket. Jo mere jeg lærer den menige Mand at kjende her, jo bedre synes jeg om ham. Han besidder et vist værdigt Væsen, forenet med Naturlighed og en fiin Takt, som virkelig er elskværdig.

Hvorfor have dog saamange Forfattere haanet dette stolte Folk i dets Ulykke og ved kun at trække dets Skyggesider frem bibragt det øvrige Europa saamegen Fordom mod Spanierne?

Et af mine Bekjendtskaber i Albaycin var en fattig Skomager, der arbeidede foran et lille Huus, der stødte op til en Kirke, som i Maurernes Tid havde været Moskee. Jeg standsede foran denne Bygning og vilde tegne et Parti af den. Saasnart Skomageren saae, at jeg satte mig ned paa en Steen og tog Mappen frem, kastede han sit Arbeide, ilede ud og hentede en lav Stol, som han bød mig. Jeg takkede og tilbød ham en Cigar, Noget, der altid bliver veloptaget i Spanien. Siden den Dag er Skomageren og jeg Venner. Naar han seer mig komme, hilser han mig allerede langt borte og kommer løbende med sin Stol. Det morer mig at samtale med ham og høre, hvor tilfreds han altid er uagtet sin Fattigdom. Han er fuldkommen hjemme i de gamle Sagn, der endnu leve hos Folket om Albaycins fordums Herlighed og de store Skatte, som skulle være nedgravede her, naar man blot kunde finde dem.

I sin Naturlighed undseer Folket sig ikke ved at kigge en Maler i Kortet. Med den mest levende Interesse følger man Tegningens Fremskridt, og naar en eller anden Person, der kommer forbi, aftegnes med et Par Streger, bliver der en umaadelig Jubel.

»Maria santissima! Har han ikke tegnet Onkel*) Antonio paa sit Æsel? Kom dog og see Catalina!"

En ung Pige med et maurisk Ansigt med langagtige sorte Øine og en lille hvid Blomst i Haaret nærmede sig graciøst. Da hun havde seet paa Tegningen, indbød hun mig til at tage hendes Faders Huus i Øiesyn.

„Det er et gammelt Huus fra Maurernes Tid, Señor!" Jeg takkede og fulgte Indbydelsen. Udvendig fra frembød Huset intet Mærkeligt, men da jeg kom ind, forbausedes jeg ved at træffe en herlig Gaard med Galleri omkring. I øverste Stokværk fandtes indlagte Trælofter og Døre og Stukkaturornamenter i Alhambras Stiil. Det har aabenbart været en fornem Maurers Bolig, men ogsaa her har Hvidtekosten anrettet sine Ødelæggelser. Husets Herre (»el amo de casa«) kom mig imøde og viste mig omkring, synlig tilfredsstillet ved min Beundring for de mauriske Lofter. Jeg maatte ikke gaae, førend jeg havde røget en Papirscigar med ham i den fattigt meublerede Sal og talt med ham om Granádas Herlighed. Han vidste ikke ret, hvor han skulde føre min Nationalitet hen, da han erfarede, at jeg hverken var Francés eller Inglés (Franskmand eller Englænder). Da Cigaren var røget, tog jeg Afsked. Med megen Værdighed hilste han mig med det sædvanlige:

»Vaya usted con dios, señor caballero!« (Gaa med Gud høistærede Herre!)

Jeg har havt den Glæde at træffe en Landsmand her, Hr. B., som er bosiddende i Granáda og gift med en Spanierinde. Da jeg opsøgte ham i hans Comptoir, sagde han strax: „Jeg kan høre paa Deres Udtale, at De er

*) „Tio", Onkel, betyder paa Spansk ogsaa en lystig gammel Fyr.

Dansk. Vær velkommen til Granáda! Jeg lægger mine Bøger hen, og vi ville gaae op paa Alhambra og drikke et Glas Viin. De maa fortælle mig ret Meget om det kjære Danmark; thi det er 8 Aar siden, jeg har hørt Dansk."

Siden er jeg ofte kommen i hans Huus, og naar Familien efter spansk Skik vandrer til Aftenpromenaden, er jeg fulgt med. Granáda har den smukkeste Alaméda i hele Spanien; Træerne ere her kjæmpemæssige, og Springvande af en betydelig Høide afkjøle Luften paa den behageligste Maade i de skyggefulde Alleer. Atter det samme Liv som i de andre spanske Byer! Man spadserer, seer paa de smukke señoritas og lytter til Musikken. Hver Aften skal Hr. V.s elskværdige Hustru og Svigerinde ind i Kirken og bede 7 Bønner til Santa Maria de las Angustias. Dette have de lovet Jomfru Maria, saalænge som Choleraen er i Granáda. Thi destoværre har ogsaa dette Paradiis sin Slange, som lurer her i Skikkelse af Cholera. Dog maa jeg sige, at jeg ikke har mærket synderligt til den.

Med et Suk, bereder jeg mig til at forlade det yndige Granáda efter næsten en Maaneds Ophold her og gaaer med Diligencen til Madrid.

Madrid, Sept. 1860.

De modtager disse Linier fra det stolte Madrid, Centrummet i det spanske Monarki. Allerede i 6 Dage har jeg nu opholdt mig her og vil derfor nu meddele Dem nogle af mine Iagttagelser. Dog, jeg maa begynde med min Reise hertil.

Affstanden imellem Granàda og Madrid tilbagelægges i omtrent 2 Dage. Man gaaer med Diligencen til Man-

zanáres i Ny Castilien, hvorfra en Jernbanegreen fører til Tembleque, en Station paa Banelinien fra Alicante til Madrid. Det er Hensigten, at Banen fra Manzanáres med Tiden skal føres til Cordóva, hvorved denne Stad saavelsom Sevilla og Cadix ville komme til at staae i en beqvem Forbindelse med Hovedstaden.

Efter en hjertelig Afsked med Hr. V. og hans Familie saavelsom med de gode Folk, jeg havde boet hos i »la mesa redonda«, forlod jeg Granáda Kl. 4 Eftermiddag. Idet jeg erindrede min ufrivillige Fasten paa den forrige Reise, havde jeg, ved min fortræffelige Værtinde Doña Pepas Hjælp forsynet mig med en heel Høne, stegt i Olie, og med Brød m. m. og holdt paa denne Maade mit Aftensmaaltid i Diligencen, delende min Opmærksomhed imellem den temmelig seige Høne og de smukke „Elvirabjerge", der rødmede i Aftensolen. Om Natten kom vi igjennem Jaén og i den tidlige Morgen igjennem Baylén. Den sidste andalusiske By paa denne Vei er la Carolina, en heelt moderne Kjøbstad, anlagt i forrige Aarhundrede paa Carl IIIs Befaling af indkaldte Schweitsere og Tydskere, af hvilke der nu ikke længere er Spor tilbage. Forat komme fra Andalusien til Ny Castilien maa man passere Sierra Morenas mørkladne Bjergkjæde. Dette skeer igjennem et høist mærkeligt Pas, Despeñaperros eller „Hundenes Kløft", som skal have faaet dette Navn til Erindring om, at Maurerne efter et tabt Slag flygtede derigjennem til Andalusien. Diligencen bruger omtrent en Time til at kjøre igjennem „Hundepasset." Veien slynger sig som en Slange langs med en Afgrund, der paa enkelte Steder har en 3 a 400 Fods Dybde. Tilhøire reiser sig en steil Klippevæg; i Dybet iler en lille Flod afsted, og paa hiin Side stige atter de uhyre Klipper lodret i Veiret. Ved enhver Om-

dreining af Passet viser sig et nyt malerisk Parti af en forunderlig vild Charakteer med nedrullede Granit- og Marmorblokke. Dette Pas var tidligere et af de Steder, hvor de fleste Overfald af Røvere skete. Imellem disse skumle Klippevægge er der leveret mangen en Fægtning imellem Gensdarmerne og de andalusiske Røvere, og her har mangen en Reisende sat Livet til. Med smaa Mellemrum kjører man forbi sorte Kors ved Veien, som bære omtrent saadanne Indskrifter som f. Ex.: † Aqui mattaron a un hombre (Her dræbte de et Menneske), eller † Aqui murio Sr. Don Alonzo N., (Her døde Don Alonzo N.) o. s. v. Naar Sikkerheden ikke nuomstunder var saa stor, vilde disse Monumenter just ikke opmuntre den Reisende. Man kan ret udmale for sig selv den interessante Spænding, i hvilken Folk i forrige Tider have siddet her, og den Lettelse, de have følt, naar det farlige Stykke Vei var lykkeligen lagt tilbage. Bjergene vise sig efterhaanden, som man kommer frem, mere og mere begroede med Krat og Træer paa de jævnere Skraaninger. Hvergang det gaaer lidt nedad Bakke, sætte Majoralen og hans Medhjælpere Diligencen i en rasende Fart, som unegtelig forekommer den Reisende meget ilde anvendt paa Kanten af en svimlende Afgrund. Vi mødte et Sted en Rytter, som kom i en øiensynlig Fare derved, at hans Hest forskrækkedes af Diligencen og steilede. Imidlertid vogtede Dyret sig dog selv meget vel for Afgrunden.

Naar man er kommen igjennem Bjergpasset og har forladt det rige, blomstrende Andalusien, forandrer Naturen sig mærkeligt og gaaer lidt efter lidt over til en gold, øde Egn. Vi ere nu i La Mancha, Don Quixotes Fædreland, en Provinds, der er bekjendt for sin Ufrugtbarhed og Fattigdom. Idet Diligencen gjorde Holdt ved Santa Cruz,

en lille usfel Flække, hvor den halve Befolkning bestaaer af Knivsmedde, bleve vi formelig beleirede af disse, som vilde sælge Knive til de Reisende. Disse Knive, de saakaldte navájas, af hvilke jeg kjøbte tre, ere egentlig en Slags Dolke af maurisk Form. Naar man aabner Kniven, knækker Fjedren ligesom Hanen paa en Pistol. Klingen har som oftest en Fods Længde og ender i en lang, fiin Spids. I Bladet er indlogt en Slags rød Emaille, der giver det et blodigt og rædsomt Udseende. Klingen er tillige prydet med phantastiske Snirkler og Indskrifter som f. Ex.: „Jeg tjener kun een Herre", eller „Naar denne Slange stikker, gives der ingen Hjælp." Enhver Mulæseldriver, enhver Bonde i Spanien bærer en saadan »navája« gjemt i sit Skærf bag paa Ryggen og er, naar det hidsige Blod kommer ikog, kun altfor hurtig til at betjene sig af den.

I Valdepeñas, der er berømt for en rød Viin, som Spanierne sætte megen Priis paa, og som skal være kommen af Planter indførte fra Bourgogne, spiste vort Reiseselskab til Middag. I den Anledning lyksaliggjorde jeg en bedrøvelig, men malerisk Tigger med Resten af den stegte Høne. Han bad Jomfru Maria tage mig i sin specielle Varetægt, styrtede hen i en Krog og fortærede, hvad jeg havde givet ham, med en Iver, som En, der ikke har smagt Kjød i lang Tid.

Det var meget behageligt efter den trættende Reise med Diligencen at naae Jernbanen i Manzanáres seent om Aftenen. Men denne Fryd skulde ikke vare længe; thi da vi naaede Stationen Tembleque, blev der telegrapheret, at Toget, hvormed vi skulde gaae til Madrid, var blevet forsinket. Jeg tilbragte da en ubehagelig Nat i Ventesalen paa et improviseret Leie af tre Stole; thi Søvnen paa dette

Leie vilde ikke ret lykkes. Jeg tændte en ny Cigar og gik udenfor. Luften var overordentlig kjølig, men i Øst saae man Solen reise sig i en glødende Pragt over den umaadelige Synskreds af den castillianske Hoislette. Langt borte hørte jeg det kommende Banetog pibe.

Da vi vare komne i Jernbanevognen, faldt jeg i Søvn af Træthed og vaagnede ikke, førend vi holdt ved Aranjuez. Det kongelige Slot hæver sig høit over Skovens Træer. Aranjuez afbryder paa en overraskende Maade den nøgne Slette, ligesom en Oase i Ørkenen, med sin yppige Vegetation og sine herlige nordiske Træer. Det er Floden Tajo og dens Ledninger, der ere Aarsag i denne Skovvæxt, som Spanierne ere saa stolte af, fordi den er saa usædvanlig hos dem. Jeg kom til at tænke paa vore Skove derhjemme og paa Fredensborg. Lokomotivet peb, og vi fore afsted. Det var Alt hvad jeg saae til det berømte Slot, og jeg kan derfor ikke tale med om „de skjønne Dage i Aranjuez." Morfeus, Søvnens Gud, der var fortørnet, overrumplede mig atter, og der var vel gaaet en Time, da jeg vaagnede ved mine Reisefællers Udraab: „Madrid!"

Ved en Krumning, som Banelinien slaaer, viste Spaniens Hovedstad sig for mig. Den tog sig noget anderledes og langt smukkere ud, end jeg havde ventet. Stadens udstrakte Masse er omgiven af et frodigt Bælte af grønne Træer, af de Boulevarder, der løbe heelt rundt om Byen, og den store kongelige Have Buen Retiro. Høit over alle Husene ragede det store firkantede Slot, som er bygget af Philip V. En heel Deel spidse Spiir fra Byens Kirker og Klostre viste hen til en noget ældre Tid. Som en storartet og malerisk Baggrund for Madrid udbredte sig i det Fjerne Guadarámabjergene med skarpe Omrids.

Efter Ankomsten til Banegaarden, der ligger udenfor

Byen, steg jeg i en Omnibus, som gik til Pladsen Puerta del Sol. Det var allerede høit oppe paa Formiddagen, Livet var i Bevægelse i Hovedstaden, og jeg kunde paa denne Fart modtage det første Indtryk af de pragtfulde Gader og skyggefulde Spadseregange, som myldrede med elegante Damer i lyse Sommerkjoler, men dog endnu med den sorte Kniplingsmantille over Hovedet, og med Herrer, klædte luxuriøst efter nyeste Parisermode. Alt tog sig muntert og livfuldt ud i det klare Solskin. Jeg indqvarterede mig i et lille Hotel i Calle de los pelegrinos, en Gade, der støder op til Puerta del Sol, den vigtigste Plads i hele Byen. Jeg synes meget godt om de Folk, et ganske ungt Ægtepar, som jeg boer hos, saavelsom om Kosten, men mindre om det lille halvmørke Værelse, hvori jeg sidder og skriver disse Linier til Dem.

Allerede i Middelalderen spillede Madrid en Rolle og kaldes i de gamle Aarbøger Magerit; men det var først Kong Philip II, der valgte den til sit Riges Hovedstad, idet han saae hen til, at den laa omtrent i Centrummet af hele Spanien. Først i Begyndelsen af det 16de Aarhundrede var Spanien blevet et samlet Rige. Hidindtil havde Castilien, Leon, Aragon og Granáda o. s. v. hvert for sig været Kongeriger. Keiser Carl V havde valgt Tolédo, Gothernes gamle Hovedstad, til sit Sæde og der ladet Alcazar opføre, dog havde han ogsaa ofte opholdt sig i Madrid, som han gav Titel af »imperial« og »coronada« (den keiserlige og kronede Stad); men det var, som sagt, først hans Søn Philip II, der gjorde den til fast Residents og Hovedstad i det samlede Rige. Maaskee var ogsaa Philip II, som Nogle mene, for stolt til at ville have nogen anden Hovedstad, som ikke skyldte ham, men ældre Konger sin Værdighed. Fra denne Konges og hans Huses

Tid er der dog ikke Meget tilbage i Madrid, som mere skylder Huset Bourbon sine Monumenter.

Som en Følge heraf viser Madrid sig, til Forskjel fra de andre store spanske Byer, som en moderne Stad med prægtige Paladser i Rococostiil, nye offentlige Bygninger med græske Søilehaller og Frontespicer og brede, regelmæssige Gader. Indtrykket af Madrid er i det Hele meget aristokratisk, som af en By, hvor Alt dreier sig om Hoffet og Adelen, og hvor Handel og Industri staaer som noget aldeles Underordnet paa Grund af den fattige Omegn og den Mangel paa Communication, som først i de seneste Aar er bleven afhjulpen ved Jernbanerne. Dette noble Præg er af Spanierne betegnet i et Ordsprog, idet de sige: »solo Madrid es corte«, ɔ: Alene Madrid er en Hovedstad (eller et Hof).

I den vestlige Udkant af Staden paa en Høide, der falder af i Terrasser ned imod Manzanáres Floden, ligger det kongelige Slot, som nu for Tiden ikke er beboet af Dronning Isabella, da Hendes Majestæt er paa Reiser. Bygningen er en høi, imponerende Masse med en qvadratisk Grundplan og fremspringende Hjørnepartier. Façaden er prydet med doriske og joniske Pilastre, Balkoner, Vinduer med Frontespicer, afvexlende af trekantet og halvkredsformet Figur. Pilastrene bære en bred Frise, hvorover det flade Blytag ligger. Paa Kanten foroven krones Bygningen med Balustre og store Vaser. Det er Ludvig XIVs Stiil, hvori det Hele er udført; men denne majestætiske og stive Hofpragt er dog ikke istand til i nogen særdeles Grad at fængsle Beskuerens Opmærksomhed. Det smukkeste Parti i Slottets Indre er den majestætiske Hovedtrappe, der iblandt Andet er prydet med Marmorløver. Denne Trappe, fortæller man, behagede i høi Grad Napoleon, da

han i 1808 holdt sit Indtog i Madrid. Han lagde Haanden paa en af Løverne og sagde: „Endelig har jeg da dette saameget attraaede Spanien!“ (Je la tiens enfin, cette Espagne si desirée). Derpaa vendte han sig til sin Broder Joseph og tilføiede: „Min Broder, De vil komme til at boe bedre end jeg“*).

Foran Slottet ligger en smuk, halvkredsformet Plads, i hvis Midte er en oval Plaine, omgiven af en skyggefuld Allee. En Kreds af 44 Statuer af spanske Konger danner en imponerende Ramme omkring en Rytterstatue, der forestiller Kong Philip IV paa en steilende Hest. Dette Mindesmærke, der er støbt i Bronce, er det smukkeste i Madrid. Paa det høie Granitfodstykke seer man paa den ene Side en allegorisk Fremstilling af den Beskyttelse, denne Konge ydede Videnskab og Konst. Paa den anden Side seer man Kongen, overrækkende Maleren Don Diégo Velasquez St. Jagoordenens Ridderkors, og paa den ene Ende læser man:

»PARA GLORIA DE LAS ARTES
Y ORNAMENTO DE LA CAPITAL,
ERIGIO ISABEL II
ESTE MONUMENTO.«

ɔ: „Til Ære for Konsten og til Prydelse for Hovedstaden opreiste Isabella II dette Mindesmærke.“ Midt derfor og for Slottet ligger det store kongelige Operahuus. For begge Ender af Ovalen ligger et smukt Haveparti med Springvand. Dette yndige, fredelige Sted er Madrids Ammestue, det vrimler her af smukke Ammer i spanske Nationaldragter og nydelige Børn. Et vist Liv à la parisienne rører sig her i den barnlige Verden hos de

*) Efter Germond de Lavigne.

koket paaklædte Smaa, som hoppe over en Snor og lege med Tøndebaand m. m. ligesom i Frankrig. Overhovedet bemærker man i alle Retninger hos Spanierne en betydelig Lyst til at optage franske Moder.

Hjertet af Madrid er den berømte Plads Puerta del sol, der er ligesom et Knudepunkt, i hvilket de vigtigste Gader samle sig. Gaderne Alcalá, Caréra de San Geronimo, Calle de la montéra og Calle de las carrétas, hvor Posthuset er, udmunde alle i denne Plads. Puerta del sol er hverken saa stor eller smuk, som man skulde vente det. Imidlertid er den dog prydet med herlige Springvande, og for Øieblikket er man ifærd med at bygge prægtige Steder paa hele den ene Side af den, ved hvilken Leilighed den bliver betydelig udvidet og mere afrundet. Hvad der har skaffet Puerta del sol sin Berømmelse, er det interessante Folkeliv, der rører sig her. Man seer altid her Folk forsamlede fra alle Kanter af Landet. Indhyllede i deres brune Kapper, rygende Papirscigarer, forhandle Spanierne her Dagens Nyheder, Tyrefægtningerne, Theatret og de politiske Begivenheder. Mere end een Gang er en lille Revolution udklækket paa Puerta del sol. Hver Middag trækker Vagtparaden op her, og der er en Overflødighed af Folk, der sælge Svovlstikker (fosforos), Lotterisedler, Folkeviser osv. Den valencianske Bonde i sin mauriske Dragt, den elegante Andalusier og den galiciske Lastdrager i sin gule Trøie vandre her Side om Side med Udlændingen, der besøger de store Cafeer paa denne Plads.

Gaaer man fra dette Udgangspunkt i østlig Retning, kommer man igjennem Alcalágaden, der i en lige Linie gjennemskjærer over Halvdelen af Madrid. Den har en Brede af vel omtrent 70 Alen og er paa Fortougene belagt med Asfalt og beplantet med Alleer af Acasietræer.

Prægtige Paladser pryde denne statelige Gade, deriblandt Academia de Sant Fernando, Konstakademiet. For den østlige Ende af Alcalá, som en Slags Hovedindgang til Madrid ligger Puerta de Alcalá, en fritstaaende Triumfbue i stor Stiil, med 3 høie Buer og joniske Søiler.

Alcalá overskjærer med sin østlige Ende den berømte Prado, Madrids Alameda. Pradoen ligger i Byens østlige Udkant og strækker sig i Retning fra Nord til Syd. I Midten er en meget bred Vei, som udvider sig i en anselig Plads, den saakaldte Salon. Paa begge Sider af Veien ere Alleer med store Træer. Hele Spadsereveien er forsynet med Steenbænke og er prydet med flere store Marmorfontainer, navnlig Fuente de Cybele og Fuente de Neptun med disse Guddomme fremstillede i overnaturlig Størrelse. Hver Eftermiddag begiver hele det elegante Madrid sig herud, ligesom i Paris Folk tage ud i Boulogneskoven. Pradoen vrimler da af Mennesker tilvogns, tilhest og tilfods. En glimrende Luxus udfoldes her ikke alene i Klæder, men ogsaa i Heste, Vogne og Tjenernes Livreer; thi ydre Glands og Elegance bliver af Spanierne vurderet høiere end af noget andet Folk. Pradoens sande Tillokkelse er dog de skjønne, livlige Madrileñas (Damer i Madrid), der her ret ere i deres Element, bevæbnede med Spanierindernes uundværlige Mantille og Vifte.

Vandre vi nu i sydlig Retning fra Hjørnet af Alcalá, have vi til Venstre for os en høi Obelisk, det er det saakaldte Dos de Mayo, den 2den Mai, et Mindesmærke om de tappre Spaniere, som i 1808 opoffrede sig for Fædrelandet i Kampen mod Napoleon. Lidt sydligere endnu med Forsiden ud til en herlig Esplanade ligger en stor isoleret Bygning. Det er »el real museo de pintura« eller den berømte Malerisamling, det meest Seeværdige af Alt, hvad

Madrid kan byde den Fremmede som jeg derfor vil opsætte til mit næste Brev at give Dem en Beskrivelse af, da jeg ikke er uden en alvorlig Bekymring for, at jeg istedet for at have givet Dem noget Billede af Madrid har trættet Dem med alle disse Enkeltheder.

Madrid, Sept. 1860.

Den Bygning, i hvilken Malerisamlingen i Madrid forvares, blev opført i forrige Aarhundrede paa Kong Carl IIIs Befaling i den Hensigt, at den skulde tjene til naturhistorisk Museum. Men istedetfor dette grundlagde Ferdinand VII her den store Malerisamling, væsenlig paa sin Dronning Isabella af Braganzas Tilskyndelse. Konsten bør i Sandhed være denne ædle Fyrstinde taknemlig. Den nuregjerende Dronning har ogsaa med varm Interesse omfattet Samlingen. Efter hendes Befaling er den bleven forøget med alle de bedste Malerier fra Escorial og flere andre kongelige Slotte. Efter alle Konstkjenderes eenstemmige Dom er Samlingen i Madrid den rigeste i Verden, og selv Franskmændene erkjende, at den langt overgaaer den i Louvre, skjøndt de paa den anden Side mene, at denne sidste giver et mere fuldstændigt Overblik over Konstens historiske Udvikling og er mere systematisk ordnet. Forat De kan faae en Forestilling om den Rigdom, Madrid besidder af store Mesteres Værker, vil det være hensigtsmæssigt, at jeg nævner Antallet paa nogle af disse. Museet eier saaledes af Rafael 10 Malerier, af Tizian 43, Tintoretto 34, Poul Veronese 25, Rubens 62, Van Dyck 22, Teniers 53. Desuden ere Albrecht Dürer, Leonardo da Vinci, Andrea del Sarto, Rembrandt, Jan Both, Philip Wouwermann og Flere vel repræsenterede. Hvad nu den spanske Skole angaaer, da

lærer man den intetsteds at kjende saaledes som i Madrid. Af Esteban Murillo indeholder Samlingen 46 Malerier, af Diego Velasquez 64, af Jose Ribera (Espagnoletto) 58 foruden mange gode Billeder af Zurbaran, Alonzo Cano og Flere. Maleriernes Antal er 2001.

„Men," vil De spørge, „hvoraf kommer det, at Madrid har en saa umaadelig rig Samling?"

Af meget klare, historiske Grunde: I hele det 16de Aarhundrede, Renaissancens Tid, da Malerkonsten begyndte at blomstre i sit rigeste Flor, var Spanien omtrent den mægtigste af alle Stater og var netop Herre i flere af de Lande, hvor Konsten havde sit Fædreland, Norditalien, Flandern, Neapel. Hertil kommer, at de spanske Konger næsten alle vare store Yndere af Konsten. Tizian stod, som bekjendt, i stor Gunst hos Carl V. Den skumle, men forfængelige Philip II fandt et sært Behag i ofte at lade sig male. Philip IV var en personlig Ven af Maleren Diego Velasquez, der endogsaa maatte flytte sit Atelier op paa Slottet i Madrid, for at Kongen kunde more sig ved at see ham male. Da Velasquez havde malet ham tilhest i fuld Rustning, blev Kongen saa henrykt over dette Billede, at han tillod ham at udstille det for Folket paa aaben Gade i Madrid.

Samlingen staaer hver Dag aaben for den Fremmede, som kun behøver at vise sit Pas. Igjennem en cirkelrund Forhal træder man ind i et langt, bredt Galleri, der gaaer paa langs igjennem Bygningen. Paa begge Sider føre Døre ind til store Sale. Gulvene ere belagte med fine Maatter, flættede af Straa, som man forstaaer det saa godt i Spanien. Som en Følge heraf forstyrres man ikke i sin rolige Betragtning af Konstværkerne saaledes som i mange andre Samlinger, hvor Gulvene gjenlyde af trampende

Sværme af Fremmede, der af en Slags Pligtfølelse ile igjennem Salene. Maatterne hjælpe ogsaa til at holde Støvet nede fra Malerierne, hvilke ere vidunderlig vel bevarede paa Grund af den tørre og rene Luft i Madrid. De have heldigviis ogsaa undgaaet denne voxdugsagtige Lakering, hvormed man paa saa mange andre Steder har overtrukket Malerierne.

Strax ved Indtrædelsen kommer man igjennem en Afdeling, hvori Billeder hænge af den nyere spanske Skole, men man bliver hurtigt færdig med den, thi den minder i Intet om Murillo og Velasquez. Den er for det Meste en Efterligning af den franske Maler Davids classisk academiske Stiil. Kun en enkelt Maler, Francisco Goya, udmærker sig ved en vis Originalitet og en usædvanlig flot Pensel, men er skjødesløs og ukorrekt i sin Tegning.

Da jeg nødvendigviis maa begrændse mine Meddelelser i dette Brev, vil jeg kun omtale enkelte af de mangfoldige Malerier.

I en stor oval Sal med stærkt, nedfaldende Lys, den saakaldte Isabella II's Salon, har man samlet et Udvalg af de bedste Malerier. Ligefor den Indtrædende paa Ærespladsen hænger Rafaels store, berømte Billede: »el pasmo de Sicilia.« Christus segner under Byrden af sit Kors og vender sig mod Qvinderne med de Ord: „I Jerusalems Døttre! Græder ikke over mig, men græder over Eder selv og Eders Børn!" (Luc. 23 Cap.) Coloritten er lidt rødlig i dette Maleri, men den mesterlige Composition, yndefulde Tegning og den forbausende Bestemthed, hvormed Udtrykket er lagt i ethvert Ansigt, overgaaer al Beskrivelse. Marias og Qvindernes Smerte er i Sandhed gribende. Dette Maleri blev i Napoleons Tid røvet af Franskmændene og ført til Paris. Billedet, som var stærkt medtaget, blev her

ført over paa Lærred fra Træet og restaureret med stor Omhu, hvorpaa det i 1816 atter blev udleveret til Spanien.

I den store Corridor hænger et andet Maleri af Rafael: Madonna med Fisken, som ogsaa er et af hans smukkeste Værker, der er velbekjendt igjennem Kobberstik.

Et lille yndigt Billede, ogsaa af Rafael, forestiller den hellige Familie og benævnes „Perlen.“ Oprindelsen til dette Navn er følgende: Efter den ulykkelige Carl I af Englands Død, hvem det tilhørte, kjøbte den konstelskende Philip IV af Spanien det, og da Maleriet blev ham overrakt, raabte han i sin Glæde: „Her har jeg Perlen af mine Malerier.“ (He aqui la perla de mis cuadros!)*)

Af nogle af de meest fremragende Billeder i „Isabella-salen“ vil jeg endvidere nævne: Carl V tilhest i fuld Rustning i Slaget ved Mühlberg af Tizian, Jesus og den romerske Høvedsmand af Poul Veronese, den hellige Familie af Leonardo da Vinci, Thomas Moores Portrait af Rubens, Dronning Artemisia (efter Nogle Saskia van Uylemburg) af Rembrandt, Portraiter af Hertugen af Bristol og van Dyck paa eet Billede af denne Maler, Portrait af Albr. Dürer af ham selv. Af Murillo sees i denne Sal 3 udmærkede Billeder: Den ubesmittede Maria og St. Andreas' Martyrium, og af Velasquez 3 Mesterværker: Hertugen af Olivarez tilhest, Overgivelsen af Fæstningen Breda (las lanzas) og Konstneren selv i sit Atelier (las meninas.) Ved den sidstnævnte Maler vil jeg dvæle lidt længere; thi uagtet han er berømt ogsaa udenfor Spanien og man eier udmærkede Billeder af ham i England, i Florents og i Wien,

*) Catalogo de los cuadros del real museo de pintura, por Don Pedro Madrazo. Madrid 1858.

er det dog i Madrid, at man fuldstændig skal lære ham at kjende igjennem 64 Billeder.

Don Diégo Velasquez de Silva var født i Aaret 1599 i Sevilla, hvor han modtog sin første Udvikling paa samme Tid omtrent som Murillo. Han malede flere fortrinlige Genrebilleder efter Naturen; men hans betydningsfuldeste Virksomhed begyndte dog først, efterat han var kommen til Madrid, hvor han kort efter blev først Kammermaler og derpaa Kammerherre og Kong Philip IVs fortrolige Ven. Den gamle spanske Gravitet og den i sin Simpelhed elegante sorte Dragt herskede endnu ved Hoffet. Huset Bourbon med sine Alongeparykker og vanvittige Moder fra Ludvig XIVs Hof havde endnu ikke holdt sit Indtog i Madrid. Med sit vidunderlige Geni for det historiske Portraitmaleri kom Don Diego endnu i rette Tid for paa Lærredet at fængsle og overlevere lyslevende til Efterverdenen hine noble og stolte Grander af Spanien med deres stive Halskraver, spidse Skjæg og ridderlige Holdning. Den fiintdannede, men forfængelige Philip IV kunde ikke blive kjed af at lade sig male af den store Mester. Snart see vi derfor Kongen tilhest i fuld Rustning som Anfører for sin tappre Hær, snart paa Jagten med Bøsse og Hunde, snart i sin sorte cavalleermæssige Dragt, knælende i Bøn i Capellet. Ogsaa Dronningen blev malet tilhest og i Knæstykker m. m. Hoffet tøvede ikke med at følge Majestæternes Exempel. Ligefra Prindserne, Ministrene, Hofdamerne og Kammerherrerne og ned til Hofnarrene stormede de Velasquez' Atelier. Han malede dem Alle. Men det blev ikke derved. Han arbeidede i de forskjelligste Retninger. Naar Konstneren, som vel ofte kunde hænde, var kjed af Hoflivet, blandede han sig ukjendt imellem Folket og forfriskede sig i dets Naturlighed, medens han med sit skarpe

Die opfattede dets Eiendommeligheder. Allerede i Sevilla havde, som ovenfor bemærket, Genremaleriet beskjæftiget ham. Fra denne Periode eier Madrid et udmærket Billede, det saakaldte »los Borrachos« (Drukkenboltene), en Hob svirende Soldater, hvis Magister bibendi lig en anden Bacchus rider paa Tønden, medens han med komisk Værdighed kroner en af Soldebrødrene med en Krands af Viinløv. Et andet Billede viser os det Indre af en Væverstue i et Tapetfabrik, hvor det Klardunkle hersker og Qvinder ere i travl Bevægelse med Arbeidet (»las Hilandéras)«. Ogsaa i det religiøse Maleri forsøgte Velasquez sig og malede en herlig Christus paa Korset. Dog i denne Retning naaede han aldrig sin store Landsmand Murillo.

Velasquez var Maler i en i Sandhed stor Stiil. Han brugte altid meget brede Pensler og hensatte sine Strøg med en Kjækhed og Bestemthed, der er forbausende, men vidste dog paa samme Tid at holde alle Omrids i en forunderlig svømmende Blødhed. Hans Skikkelser løsne sig fra Baggrunden og træde rundt frem paa en høist skuffende Maade. Kommer man for nær til hans Billeder eller, som Rembrandt udtrykker sig, lugter man til Maleriet, seer man en Mængde kraftige Penselstrøg med tyk Farvepaalægning, som aldeles ikke er dreven sammen, men staaer som en Mosaik, om end Farverne indbyrdes ere nær beslægtede. Men indtager man det Standpunkt, der svarer til Maleriets Størrelse, og fordyber man sig et Øieblik deri, da aabenbarer Konstnerens Aand sig, og ligesom ved et magisk Trylleri synes hans Skabninger at leve og røre sig.

Historien veed ogsaa at berette flere Anekdoter om Folk, der ere blevne skuffede af hans Portraiter. Engang da Kongen traadte ind i hans Atelier, fortørnedes han høiligen ved at finde en vis Admiral staaende i et Sideværelse.

„Skal jeg træffe Dem endnu i Madrid," udbrød han vredt, „jeg troede, at De var reist til deres Post for 3 Uger siden." Det var Admiralens Portrait, han talte til.

Vi vende nu tilbage til Velasquez' Billeder i Isabella IIs Sal. Midt paa den ene Væg seer man et stort historisk Maleri: Overgivelsen af Fæstningen Breda til Spanierne. „Marquien af Espinola, ledsaget af Officerer af sin Hær, modtager i Paasyn af de flanderske og spanske Tropper af Commandanten Nøglerne til Fæstningen"*). Modsætningen imellem den noble spanske Marquis, der med Galanteri tager imod Nøglerne, og den kluntede, forlegne hollandske Commandant er kostelig. Paa den ene Side seer man de spanske Officerer med deres mørke Haar og spidse Skjæg, paa den anden Side de blonde, rødmussede Hollændere. Bag disse Grupper rager en heel Deel Landser iveiret fra nogle Fodfolk. Heraf har Maleriet faaet Navnet »la lanzas«. Langt i Baggrunden seer man Fæstningen og dens Volde. Det er et Mesterværk fuldt af Liv og Kraft.

Ligeoverfor hænger et andet stort Billede, som ligesaafuldt som Rafaels hellige Familie er en af Madridersamlingens Perler. Det er det saakaldte »las meninas«. „Tilvenstre for Beskueren staaer Velasquez med Paletten i Haanden, ifærd med at male Philip IVs og Dronningens Portraiter, hvilke man seer gjentage sig i et Speil, der er anbragt i Baggrunden af Atelieret. I Forgrunden midt i Billedet staaer Infantinden Doña Margerita Maria af Østerrig, hvem hendes Hofdamer (meninas) søge at underholde paa forskjellig Maade. Høire Side indtages af de to Dværge Maria Barbola og Nicolasico Petustato med

*) Catalogo de Don Pedro Madrazo.

Yndlingshunden, som med Taalmodighed taaler Hofnarrens Drillerier"*).

Vi komme ved dette herlige Billede til at kige ind i Mesterens Atelier paa Slottet og til at lære ham selv at kjende i denne ægte spanske Cavalleer med den simple, men elegante sorte Dragt. Vi see den elleveaarige Infantinde, klædt i stiv sølvbroderet Hofdragt, ledsaget af sine Hofdamer, to yndige spanske Piger, og af de vanskabte Hofnarre. Modsætningen mellem den ene knælende unge Hofdame og den hæslige Dværginde Maria Barbola gjør en stor Virkning. Hunden, der ligger taalmodig i Forgrunden med lukkede Øine, uagtet Dværgen sparker den, er den mesterligste Naturgjengivelse, man kan tænke sig. Det laadne Skind er, som om man kunde tage og føle paa det, og er dog kun udført med nogle faa store Penselstrøg.

Man fortæller, at da Konstneren foreviste sit færdige Maleri for Philip IV, blev Kongen henreven af Beundring. „Men", udbrød han paa eengang, „der mangler Noget ved dette Billede, min kjære Velasquez. Laan mig Deres Palet, jeg vil selv male den Ting."

Konstneren blev noget urolig for den kongelige Retouche, men maatte adlyde. Uden at sige Noget malede Kongen St. Jagoordenens røde Kors paa Brystet af Velasquez' Portrait, hvor det endnu staaer.

Paa denne Maade blev Konstneren Ridder af den fornemste Orden i sit Fædreland. Det var en virkelig fiin og kongelig Maade at belønne ham paa.

Velasquez var to Gange paa Reiser i Italien. Ligesom Rubens var han Sendebud i offentligt Ærinde. Under et af sine Ophold i Rom malede han Pavens Portrait.

---

*) Catalogo de Don Pedro Madrazo.

I Venedig, Florents og Rom opkjøbte han en Mængde af de Malerier, som nu ere Museets Pryd i Madrid.

I Aaret 1660 blev han som Kammerherre af Kongen sendt til Irun forat træffe Tilberedelser i Anledning af den spanske Infantindes Giftermaal med Ludvig XIV. Han besørgede det saa vel, at Prindsessen holdt et mageløst glimrende Indtog; men paa den besværlige Hjemreise blev han syg, og et Par Uger efter mistede Spanien sin store Konstner, som blev den sidste betydelige.

Imidlertid mangle Nutidens Spaniere paa ingen Maade Talent. De have faaet Øinene op for Spaniens to Mestre Murillo og Velasquez, og med deres ophøiede Værker som Maal arbeide de sig fremad.

Toledo, den 13de Octbr. 1860.

Naar den Fremmede ombytter Madrid med Tolédo, møder han atter en af disse stærke Modsætninger, som en Reise i Spanien er saa rig paa, og som bidrager saameget til at bringe Afvexling i den. Ligesaa livsglad og moderne som Madrid er, ligesaa sørgmodig og middelalderlig er det gamle Tolédo, hvor Alting taler om forrige Tiders Rigdom og Glands og en nuværende trøsteslos Tilbagegang. Men for Oldgranskeren og Konstneren er Tolédo med sine beundringsværdige mauriske og gothiske Mindesmærker en sand Perle, en Skat, som han vilde behøve hele Aar til at studere igjennem.

Paa tre Timer gjør man nu dette Spring tilbage til Middelalderen ved Hjælp af et af vort Aarhundredes Trylleriet, Jernbanen. Stationen, hvor man standser, ligger paa en Slette i nogen Afstand fra Byen. Klokken var lidt over 9 om Aftenen, da vi ankom til denne Station.

Efter at Kufferten var besørget, tog jeg Plads udenpaa en Omnibus for ret at kunne glæde mig ved Synet af en By, jeg saa ofte havde drømt om engang at faae at see. Enhver Reisende, der har besøgt en af disse classiske Byer, hvis Navne vi fra Barndommen af have lært at betragte som Indbegrebet af saameget Ædelt og Stort, kjender den Følelse, der bevæger sig i vort Indre, naar Skjæbnen vil, at vi en Dag opnaae at rulle ind igjennem dens Port. Vi føle os stemte af Noget, der ligner Andagt, en stille Lykke fylder vort Bryst, og med spændt Opmærksomhed see vi Oldtidens Mindesmærker udfolde sig for vort Blik, ofte som vare de gamle Venner, thi vi kjendte jo længe forud deres Billeder. Der er i disse Dieblikke noget Opløftende, der hæver os ud over Hverdagslivet og lader os see et Glimt af Fortidens Herlighed. Den Scene, jeg havde for mig, var vel skikket til at fremkalde saadanne Stemninger. Fuldmaanen stod høit paa Himlen og kastede et magisk skinnende Lys over alle Gjenstande, saa at de syntes endnu mere kjæmpemæssige og sælsomme end om Dagen. Vort Kjøretøi foer rask afsted, og en skarp, kjølig Luftning bebudede Efteraarets Komme og mindede mig om det castilianske Plateaus høie Beliggenhed. Rundt om os laa en nøgen og træløs Egn, men foran os en mægtig Klippe, hvis Top kronedes af en forvirret Masse af gamle Mure, Taarne med Tinder, gothiske Spiir og en høit over det Hele kneisende Ruin: Keiser Carl Vs Borg. Vi passere over den skjønne Alcántarabro, igjennem dens maleriske Portbygninger. Nedenunder os bruser Tajofloden afsted med sit sølvhvide Skum. Veien opad Bjerget bliver steilere og snoer sig i Bugter omkring Klippehjørnerne. Ved en Omdreining viser sig pludselig en høi arabisk Port med Hesteskobuer og et halvrundt Taarn med Karnapper, hæn=

gende paa Kanten af Bjerget. Det er den berømte Puerta del Sol, et Mesterværk af maurisk Bygningskonst. Naar vi ere komne igjennem den, ere vi inde i Tolédo i Vaabensmedenes Gade (calle de armas), hvor fordum de berømte Klinger forarbeidedes. Vi dreie endnu om et Hjørne af en steil Gade og holde paa Pladsen Zocodover. Den lille Plads er beplantet med Træer, og i Maaneskinnet funkler et Springvand, men der er ganske stille og folketomt. Baade Staden og Indvaanerne synes at sove og drømme om bedre Tider, om hine Dage, da den mægtige Keiser Carl holdt Hof i Tolédo og Castiliens ædleste Familier boede i de gamle Huse, der endnu bære deres Vaabenskjolde meislede i Steen over Indgangen.

Ligesom Rom ligger Tolédo paa Høie; thi det omtalte Bjergs Overflade bølger op og ned, saa at Gaderne stige og falde. Omkring Bjergets Fod bruser Tajofloden i sit dybe Leie og omslynger næsten hele Byen, idet den danner en Hesteskobue. Naturen har saaledes gjort denne Plads til en Fæstning, som man let kunde gjøre endnu stærkere ved Ringmuur og Taarne paa en Tid, da Krudtet endnu ikke var kjendt. Stadens Oprindelse taber sig i Oldtidens Mørke. Et Sagn beretter, at den skal være grundlagt af Jøderne, og Navnet skal være kommen af det hebraiske Ord: Toledoth. Saameget er vist, at der indtil den senere Middelalder var indrømmet de mange Jøder, der boede her, visse Rettigheder, og at de her besade flere Synagoger, af hvilke endnu et Par, høist mærkelige Bygninger, staae tilbage. Under Romernes Herredømme var Byen allerede et vigtigt Punkt, som man ogsaa seer af de romerske Levninger, der findes her af et Amphitheater m. m. Men den største Anseelse naaede Tolédo, da den blev Hovedstad i det mægtige gothiske Rige i Spanien. Endnu den Dag

idag henhøre betydelige Dele af Ringmuren til Kong Wambas Tid. Denne Konge kaldes i de gamle Aarbøger Stadens Fornyer. Der berettes, at han i Aaret 674 omgav Tolédo med hiin Ringmuur, hvortil han benyttede Materialet fra de romerske Ruiner. Over Byens Porte lod han sætte følgende Indskrift:

EREXIT FACTORE DEO REX INCLITUS URBEM WAMBA SUÆ CELEBREM PROTENDENS GENTIS HONOREM*).

Levninger af den sidste gothiske Konge Don Rodrigos Palads ere endnu tilbage, og paa en lille Ø i Floden nedenfor Sant Martinbroen seer man et gammelt Taarn fra samme Tid. Sagnet fortæller, at det var ved dette Taarn, at den skjønne Florinde, Grev Julians Datter, badede sig, da Kong Rodrigo saae hende, blev forelsket i hende og forførte hende. Følgen heraf var, at hendes Fader forat hævne sig for denne Skam indkaldte Araberne. Disse bleve snart Herrer over det Meste af Spanien og over Tolèdo, som blev Sædet for deres Konger. Puerta del Sol, flere forhenværende Moskeer og mangfoldige Huse, gjemte i Afkroge, vidne endnu ved deres rige Decorationer om den høie Udvikling, Arabernes Bygningskonst naaede. Et af de vigtigste af disse Huse er det saakaldte »taller del moro« eller Maurerens Værksted. Længe efterat Maurerne vare blevne forjagede, blev i Tolédo en Konst tilbage, hvis Hemmeligheder man skyldte dem: Forfærdigelsen af de berømte Tolédoklinger, der i Middelalderen vare saa

*) D. e.: „Med Guds Hjælp reiste den navnkundige Kong Wamba Byen, udbredende sit berømmelige Folks Hæder.“
Don José Caveda.

efterspurgte af hele Europas Ridderskab. De Silkevæverier, som endnu findes i Staden, turde muligen ogsaa have deres Oprindelse fra hiint dygtige Folk.

Efterat Tolédo var taget tilbage af Spanierne, grunlagde den hellige Ferdinand af Castilien i Aaret 1227 den store, herlige Domkirke, som endnu staaer og vidner om Stadens og Geistlighedens Rigdom i Middelalderen. Keiser Carl V, som yndede Tolédo, opbyggede 1551 paa den Klippe, som behersker hele Byen, sit prægtige Palads i Renaissancestiil, Alcázar. Tidligere stod her en anden Borg, hvor flere af Castiliens Konger havde boet. I Aaret 1710 blev Tolédo taget af de portugisiske Tropper, som kjæmpede for Erkehertug Carls Sag. Ved denne Leilighed blev der stukket Ild paa Keiserborgen, som aldeles afbrændte. Rigtignok blev denne pragtfulde Bygning igjen istandsat under Carl III; men under den franske Occupation 1809 blev den desværre paany et Rov for Flammerne og er nu en pragtfuld, men til Tidens Ødelæggelse overgiven Ruin.

Den Fremmede, som vandrer om her i denne stille By med de store forfaldne Mindesmærker, bliver sørgmodig stemt ved at betragte Tegnene paa et forsvundet, kraftigt Liv og en nuværende øiensynlig Fattigdom og Tilbagegang. Uagtet den kongelige Commission for de nationale spanske Mindesmærker og mange udmærkede Mænd, som til Exempel Konstneren og Archæologen Don Perez de Villa Amil*), med levende Interesse have søgt at virke for Tolédos Bevaring, seer det dog ud, som om det vil gaae hele Byen som Alcázar, saa at den bliver en eneste stor Ruin, medmindre uformodentlig frisk Livskraft skulde tilflyde den ved

*) Forfatteren til Værket: „España artistica y monumental“.

Handel eller Industri nu, da en Jernbane sætter den i Forbindelse med det øvrige Land.

Den første Morgen efter min Ankomst var en Søndag, og jeg begav mig naturligviis afsted forat tage Domkirken i Dieſyn, idet jeg bad min Vert betegne mig Retningen, i hvilken jeg skulde gaae. Gaderne i Toledo ere saa snævre, at Gjenboerne næsten kunne række hinanden Hænderne fra Balkonerne. De snoe sig i Krumninger og gaae afvexlende snart opad snart nedad. Husene have et vist hemmeligheds-fuldt Præg med deres faa, tilgittrede Vinduer i Stuen og deres massive Egedøre, beslagne med store gammeldags Jernsøm og forunderlige Dørhamre. Over Indgangen sidder et eller andet halvforvittret Vaabenskjold, tilhørende en maaskee uddød adelig Slægt. Granitsøiler snart i gothisk, snart i Renaissancestiil staae som Dørstolper. Balkonerne ovenover ere prydede med disse konstigt slyngede Jernrækværk, som de panske Smede ere saa store Mestere i at forfærdige. Over en Portal i gothisk Stiil læste jeg: »La fonda de la santa hermandad« ɔ: det hellige Broderskabs Herberg. Det forekom mig, at det gamle Huus havde noget Skummelt ved sig, som ret passede til Inqvisitionens nederdrægtige Haandlangere, der fordum efterat have fængslet de Ulykkelige svirede paa dette Sted.

Jeg vandrede trøstigt videre igjennem denne Labyrinth, idet jeg uvilkaarlig kom til at tænke paa, hvor ypperligt Figurerne i Gil Blas de Santillane vilde passe i disse Omgivelser; men Domkirken saae jeg paa Grund af Strædernes Snæverhed endnu ikke noget til og troede mig allerede paa en urigtig Vei, da jeg pludselig hørte den dumpe Klang af en stor Klokke. Idet jeg dreiede om et Hjørne, saae jeg for Enden af Strædet et uhyre høit Klokketaarn belyst af Morgensolen hæve sig dristigt imod den rene blaa Himmel —

nogle Skridt endnu, og jeg stod paa en Plads foran Domkirken i Tolédo, Spaniens Metropolitankirke.

Netop i dette Øieblikke satte en Procession sig i Bevægelse fra Trappen af det ligeoverfor liggende Raadhuus. Den anførtes af 4 Alguaziler i gammeldags Dragter og bestod af Øvrighedspersoner og Garnisonens Officerer, som begave sig til Domkirken. Ifølge spansk Skik sendte man hele Salver af Raketter op i Luften til Ære for Processionen. Med lette Fjed ilede Damerne med Mantillen over Hovedet ind i Domkirken, hvis Klokker udsendte deres dybe Klang. Grunden til al denne Stads var den, at hans Eminence Erkebiskoppen af Tolédo havde forordnet en storartet Takkefest til Vor Herre, fordi han i sin Naade havde ladet Choleraen ophøre i Staden; thi denne slemme Sygdom havde hersket der, om end ikke i stærk Grad, hele Somren og var nu først ophørt.

Det var derfor, medens et høitideligt »Te Deum,« ledsaget af Orgel og Basuner, bruste hen under Hvælvingerne, at det blev mig forundt at kaste det første Blik paa det herlige og rige Indre af den Kirke, hvor saamange store Optrin af dette Folks Historie have fundet Sted, og hvor fordum saamange Konger ere blevne salvede og kronede. Paa denne Festdag svævede det ældgamle, vældige Banner ned fra Hvælvingen, under hvilket Alfons VIII og hans Folk havde kjæmpet i Slaget ved Tolosa forat vinde deres Fædres Jord tilbage fra de mauriske Erobrere. De krigeriske Skikkelser, der i dette Øieblik knælede i ydmyg Bøn til Herren, vare jo Efterkommere af hine Spaniere og bare endnu det samme Præg af Gudsfrygt og Ridderlighed.

Paa det Sted, hvor Cathedralen i Tolédo hæver sig, stod forhen en ældgammel Kirke, der allerede var udvidet

under den gothiske Konge Recared. Under Arabernes Herredømme blev den forvandlet til Moskee, og selv efterat Tolédo var tagen tilbage af Spanierne, fik de i Staden forblevne Maurere Tilladelse til fremdeles der at holde deres Gudstjeneste. Dog dette varede kun kort. Det var, som jeg allerede har omtalt, den hellige Ferdinand, der i Forbindelse med Erkebiskoppen Ximenes de Rada lagde Grundstenen til Cathedralen i Aaret 1227. Bygmesteren Pedro Perez lagde Planen til Kirken og ledede Opførelsen i 49 Aar, indtil han døde i Aaret 1275, som man seer paa hans Ligsteen i et af Capellerne. I halvtrediehundrede Aar arbeidede man paa dette Kjæmpeværk. Som en hellig Pligt var det af Stifterne paalagt Efterkommerne at fuldføre Værket. Uagtet Geistlighedens rige Indtægter maa man dog ikke antage, at dette udførtes i hine urolige Tider uden ved de utroligste Anstrængelser og Opoffrelser. Vi møde atter her et mærkeligt Beviis paa Middelalderens religiøse Begeistring. Pedro Perez's Plan blev vel fulgt, men for en nøiere Betragtning viser der sig dog saadanne Forskjelligheder i Stilen, som det lange Tidsrum, i hvilket Kirken stod under Bygning, nødvendig maatte medføre. Cathedralen er opført i gothisk Stiil, der dog, som det var naturligt her, har modtaget visse Eiendommeligheder fra den arabiske. Saadanne bemærker man i det lille Galleri (triforium), der løber rundt om Kirkens Skib. Buerne ere her en Sammensætning af flere smaa Hesteskobuer. Ligeledes ere Taarnets Buer prydede med de saakaldte »azulejos,« Fliser med mauriske Mosaiker, som her gjøre en ypperlig Virkning.

Domkirkens Grundplan danner et latinsk Kors med Chorrunding (absis) i Øst. Den deler sig i 5 Skibe og er heelt rundt omgiven af en Mængde prægtige Capeller. Den har en Længde af 404 Fod fra Vest til Øst og en

Brede fra Nord til Syd over Korset af 204 Fod*) og en tilsvarende imponerende Høide; dog er den lavere end Domkirken i Sevilla. Det gothiske Taarn, som ligger ved den ene Side af den vestlige Hovedfaçade, hæver sig 324 Fod i Høiden. 8 Portaler føre til Kirken. Af disse vil jeg nævne de mærkeligste. Imod Vest: de 3 prægtige Portaler, som kaldes „Helvedsporten", „Forladelsesporten" og „Skrivernes Port"; imod Syd „Løveporten" i den yngre gothiske Stiil og imod Nord „den forlorne Søns Port" (puerta del niño perdido), i den ældre Stiil med høist mærkelige Figurer og Reliefs.

Midterskibet er et fuldendt Mesterværk, rigt, yndigt og harmoniskt. Hvælvingerne bæres af 4 Rækker fritstaaende Piller. Hver enkelt Pille bestaaer af 16 ranke Halvsøiler med gothiske Capitæler, hvorfra de smukt profilerede Buer hæve sig i dristige Spændinger over det brede Rum. Ovenover Buerne, der aabne sig ind imod de lavere Sideskibe, løber et Galleri (triforium) med elegante Smaasøiler og mauriske Buer. Derover aabne sig Vinduer af forskjellig Form, snart Spidsbuer, snart Roser med skjønne, gjennembrudte Steenornamenter og gamle Glasmalerier, der dæmpe den sydlige Sols altfor stærke Lys og give den høitidelige Kirkehal en velgjørende Ro.

I Kirkens Høichor (capilla mayor) er en rig Forgyldning lagt paa alle Capitæler, Baand og Ribber.

Høialteret (el retablo) er udskaaret i Træ, deelt i 5 Stokværk med en Uendelighed af Colonner, Nischer og Statuer. Det naaer næsten heelt op til Hvælvingen. Cardinal Ximenes de Cisnéros lod i Begyndelsen af det 16de Aarhundrede dette Pragtværk udføre af Konstnerne Diego Copin

---

*) Cavéda.

og Felipe de Borgoña. Cardinalen udvidede nemlig Høichoret til Ære for de castilianske Konger, hvis Lig han lod flytte herhen fra „de gamle Kongers Capel.“ Paa begge Sider af Høialteret seer man derfor Marmorkister med liggende Statuer af Kongerne, opstillede i spidsbuede Nischer i tvende Stokværk. Paa den ene Side hvile Alfons VII, Sancho III og Infanten Don Sancho og paa den anden Sancho II og Infanten Don Pedro. Paa en af Pillerne seer man en Statue af Alfons VIII, Seierherren ved Tolosa, og paa en anden en Statue af den Hyrde, der viste den christne Hær Veien igjennem Sierra Morenas Pas. Et pragtfuldt Jerngitter i den plateresque Stiil lukker Høichoret imod Kirken. Ovenpaa Gitteret staaer et colossalt Crucifix.

Midt i Skibet, ligefor Høialteret, ligger det store Kannikechor, i og for sig en heel Kirke. Paa hver Side ere 3 Rader Stole, udskaarne i mørkebrunt Træ og decorerede med det rigeste Billedværk og Ornamenter, som det er muligt at tænke sig. Dette Kjæmpearbeide er gjennemført med en beundringsværdig Flid og Kjærlighed og tillægges Konstneren Felipe de Borgoña. Træværket er kronet med polerede Colonner af Jaspis med yndige Figurer i Alabast af samme store Mester. Midt i Choret staaer Erkebiskoppens Stol i Form af en Throne. Uhyre Pulte af Bronce bære Messebøger af en tilsvarende colossal Størrelse. Gulvet i Kannikechoret er heelt belagt med fiint flettede Straamaatter, og paa Siderne af det ere tvende store Orgler anbragte.

Ligesom i Sevilla kan man ved denne Cathedral studere alle den gothiske Konsts forskjellige Udviklingstrin saavelsom Renaissancens i de mangfoldige Capeller, der alle ere rigt prydede med Altere, Malerier, Statuer og Gravmonumenter. Man gaaer ud af Kirken aldeles fortumlet og overvældet som fra et uhyre Museum. Jeg kan derfor umulig

give Dem nogen fuldstændig Beretning om alt dette: thi alene store Afbildninger vilde være istand til at give noget virkeligt Begreb derom. Idet jeg henviser Dem til det, der er afbildet fra Tolédo i det fortræffelige Folioværk »España artistica y monumental«, vil jeg indskrænke mig til endnu at omtale nogle enkelte af de øvrige Mærkværdigheder.

Det „mozarabiske Capel," der indeholder mærkelige Frescobilleder, forestillende Kampe imellem Spanierne og Maurerne, har en særegen Oprindelse. Efterat Maurerne havde erobret Tolédo, tillode de mærkeligt nok de christne Indvaanere at vedblive at holde deres Gudstjeneste, hvilken i Tidens Løb udviklede en særegen Ritus. 6 Kirker i Staden bleve dem indrømmede. Da Spanierne kom tilbage, efterat Tolédo i 373 Aar havde været maurisk, var Alfons VI ikke saa liberal, som Araberne havde været. Han kaldte de omtalte Christne „Halvarabere" (Mozaraber) og befalede, at den romerske Ritus skulde indføres. En hæftig Opposition reiste sig imidlertid i Tolédo, og det endte med, at Kongen maatte tillade, at den mozarabiske Cultus vedblev i hine Kirker.

I det 16de Aarhundrede reformerede Cardinal Cisneros denne Cultus og byggede det mozarabiske Capel ved Cathedralen, forat den ogsaa der kunde udøves som noget med den romerske Ligeberettiget. Mozaraberne betjente sig i deres Bønner af det spanske Sprog, de andre Katholiker af Romersproget. Skjøndt disse tvende Sprog ikke vare særdeles forskjellige i den tidligere Middelalder, laa maaskee dog en af Grundene til, at Tolédos Indvaanere holdt saa fast ved det Gamle, i denne Anvendelse af Modersmaalet.

„De nye Kongers Capel" (capilla de los reyes nuévos) er bygget i Keiser Carl Vs Tid. Portalen til

dette Rum er udført i rig Renaissancestiil. Søiler, Buer, Lister og Vaabenskjolde, Alt er bedækket med et heelt Flor af fine Ornamenter, der minde om gammeldags Guldsmedarbeide. Paa begge Sider af Indgangen staae colossale Kongestatuer i Nischer. Hvor levende fremstiller ikke denne glimrende Stiil den mægtige og pragtelskende Keiser Carl Vtes Tidsalder? I tvende Nischer i den plateresque Stiil seer man Gravmæler for kongelige Personer, nemlig tilhøire: Don Enrique II og hans Dronning Doña Juana, tilvenstre: Don Enrique III og hans Dronning Doña Catalina. Ved Siden af Alteret staae endvidere Monumenter over Don Juan I og hans Hustru Doña Leonor.

I Sacristiet gjemmer man de Reliquier og rige Kirkeskatte, som Cathedralen eier, deriblandt nogle umaadelig kostbare Klæder med Perler og Diamanter, som tilhøre Jomfru Maria og Jesusbarnet, samt Kong Alfons VIs Sværd og en Urne, der indeholder Benene af de gothiske Konger Wamba og Recesvintus m. m. Fra Sacristiet kommer man til »el Sagrario«, af hvilket en Afdeling efter sin Form benævnes „Ottekanten". Ogsaa her gjemmes Reliquier og Skatte af Guld og Sølv, der vilde være tilstrækkelige til at hjælpe hele det gamle Toledo paa Benene igjen, deriblandt en lille Statue af Jesusbarnet i puurt, massivt Guld, der er meget berømt i Spanien.

Endnu een Mærkværdighed maa jeg omtale. I „Domherrernes Capel", der ligger i Foden af Taarnet, er indmuret en hvid Steen bag et Gitter. Legenden siger, at Jomfru Maria satte sin Fod paa den, engang da hun steg ned i Domkirken. De Troende betragte denne Steen med den dybeste Andagt og berøre den med Spidsen af Fingeren, som de derpaa kysse.

Jeg kan ikke forlade Cathedralen uden at sande Don

José de Cavédas Ord i hans spanske Bygningshistorie: „Den Reisende, der vil danne sig en Forestilling om den spanske Konsts Glands indtil dens Fornyelse (Renaissance) i det 16de Aarhundrede, maa gaae til Cathedralen i Tolédo for der at beundre et af de ældste Minder om den spanske Civilisation og det skjønneste Vidnesbyrd om dens svundne Storhed".

Jøderne i Tolédo have, som jeg allerede har berørt, efterladt et Par høist mærkelige Mindesmærker. Et sælsomt Sagn, som motiverer, hvorfor man en Tidlang i denne stærk katholske By taalte Jøderne, beretter, at da Jesus blev ført for Caiphas's Domstol, blev der affordret alle de jødiske Stammer, deriblandt ogsaa den Stamme, som allerede dengang var kommen til Spanien og havde sin Synagoge i Tolédo, deres Stemme, om Jesus skulde dømmes. Jøderne i Tolédo vare de eneste, som satte sig derimod, og vare saaledes ikke besudlede med Vor Herres Blod. Det hedder, at det originale Dokument, indeholdende disse Jøders Erklæring til Caiphas paa Hebraisk, ledsaget af en latinsk Oversættelse, gjemmes i Vatikanet. Denne mystiske Historie er ventelig et Fif, Jøderne have fundet paa forat blive taalte.

Kirken Nuestra Señora del Transito er en af de gamle Synagoger. Den blev opført i Aaret 1364 af den berømte Samuel Levi, Kong Pedro Is Skatmester. Det maa vel antages, at Kongen tillod sin Banquier denne Bygnings Opførelse paa Grund af de Tjenester, han havde viist ham. Synagogen er en Muursteensbygning i Form af en Rectangel; den har med Undtagelse af nogle smalle rundbuede Vinduer og en Liste langs Taget ingen udvendig Prydelse. Dens Længde er 63′, Breden 30′ og Høiden,

der i Forhold er anseelig, 36'. Det Indre, som er udført i maurisk Stiil, er derimod overordentlig prægtigt. Det flade Loft er udført i Cedertræ, som Jøderne med stor Bekostning lode bringe fra Libanon. Det er indlagt med en uendelig Mængde arabiske Stjerner og Firkanter. Langs Loftet løber en Frise med hebraiske Bogstaver og skjønne mauriske Buer. Væggen nedenunder er heelt bedækket med kniplingsagtige Stukkaturprydelser. Det ældgamle Alter bærer endnu hebraiske Indskrifter til Ære for Israels Gud, for Kongen Don Pedro og for Samuel Levi.

Den anden forhenværende Synagoge er Kirken Santa Maria la Blanca bygget i Aaret 1366. Ligesom den før omtalte har den intet architektonisk Ydre; thi det var nødvendigt, at Jøderne med Forsigtighed undgik at tildrage sig formegen Opmærksomhed i hiin barbariske Tidsalder. Naar man besøger dette Mindesmærke, kommer man først til en Forgaard, hvor den Brønd endnu sees, hvor Jøderne foretoge deres Tvætninger. Ved Enden af Gaarden hæver sig en stor uformelig Masse uden den mindste Prydelse. Det er Synagogen. Men naar man er kommen indenfor Døren, staaer man forbauset for et af den arabiske Stiils skjønneste og originaleste Værker i Spanien. Bygningen har Basilikaform med 5 Skibe, af hvilke det midterste er det høieste. En heel Skov af kraftige ottekantede Colonner med phantastiske Capitæler, der bære runde, stærkt krummede Hesteskobuer, frembringer et sælsomt, østerlandsk Indtryk. Paa Midterskibets flade Sidemure sees en Frise af elegante mauriske Buer med smaa Colonner, blomstrende Stukkaturer og hebraiske Bogstaver. Imod Øst er en Chorrunding et Par Trin høiere end Skibet. Gulvene ere belagte med mauriske Fliser med skjønne, farvede Mønstre.

Man er for Øieblikket iførd med at restaurere denne Bygning, som i lang Tid har været profaneret og var bleven forfalden. Denne Restauration er desværre ikke saaledes, at man kan glæde sig over den. Colonner og Vægge faae en Afpudsning, som give dem en raa Nyhedsglands og noget Blaahvidt i Farven, som er uheldigt. Man burde dog idetmindste bryde den hvide Farve med lidt Okker eller Umbra og derpaa glitte Pudsen forat opnaae en Tone, der noget bedre stemmede med det Gamle.

Man kan ikke besøge Jødernes gamle Synagoger i Tolédo, Noget af det Mærkeligste, denne By indeholder, uden at Phantasien udmaler os, hvorledes hiint ulykkelige Folk med opoffrende Kjærlighed smykkede det Indre af sine Templer med Guld og Skatte og Cedertræ fra Libanon, og hvorledes det under Middelalderens gruelige Forfølgelser med Angst og Bæven tyede ind til sin Tilflugt, Israels Gud, og til sin herlige Synagoge som til sin eneste Glæde.

Allerede i Aaret 1492 bleve Jøderne fordrevne under Isabella den Katholske, og Synagogerne bleve indviede til Kirker. Nu bruges de slet ikke og besøges kun af Fremmede. Med Vanskelighed finder man dem, saa afsides ligge de og saa vel ere de gjemte imellem gamle Huse. Men dersom Jøderne en Dag kunde komme tilbage og sætte sig i Besiddelse af deres Fædres Templer, maaskee de ældste i Europa, vilde de ikke behøve at forandre Meget; thi det Væsenlige er endnu bevaret, og Stukkaturerne ere endnu saa tydelige, at det gamle Testamentes Ord endnu staae der i de smukke hebraiske Bogstaver.

Det bliver Efteraar, og om Morgenen tidlig er det nu allerede meget koldt, men Dagen er smuk og klar som

en af de bedste Septemberdage i Danmark. Naar man fra Tolédos Klippe stirrer ud over det rødbrune Landskab, opdager man allerede i Synskredsen den hvide Snee, som bedækker Toppen af »Sierra del pico«; Aftenen falder tidlig paa, og et dybt Mørke ruger da over de snævre Gader. Kun hist og her hænger en Løgte foran et Mariebillede paa Hjørnet af et gammelt Huus. De Indfødte bevæge sig med Sikkerhed omkring i denne Labyrinth, indhyllede til Næsen i deres brune Slængkapper. Engang imellem hører man en blid Musiks Toner, som oplive denne drømmeagtige Scene. Det er nogle fattige Musikantere med Guitarer og Violiner, som bringe en Serenade foran en oplyst Balkon.

Naar jeg er færdig med mine Forretninger, tilbringer jeg gjerne en Timestid paa en daarlig, mennesketom Cafee, som dog skal være den fineste her, med at læse Aviserne, som aldrig indeholde Noget om Danmark. Men Aftenen er lang. Forlystelser existere ikke i det gamle Tolédo, som ikke har anden Morskab end Kirkeprocessioner. Jeg vandrer da tilbage til mit Logi og sidder i Kjøkkenet ved Ildstedet, der er muret op af mauriske Fliser, og taler med Værten eller hans Folk. Señor Abad er en gammel Militair, der forhen har været Sergeant ved Grenadererne og gjort flere Felttog med under Espartéro. Han lever i et reent patriarkalsk Forhold til sine Folk, og man kan i Sandhed sige, at Frihed, Lighed og Broderskab have hjemme i dette Huus. Jeg troer, at vi Nordboer i Grunden meget mere ere Aristokrater, end vi selv troe, i Sammenligning med Sydboerne. Vilde f. Ex. hjemme hos os kunne findes en Hoteleier med et stort Huus og Gaard, der saaledes som den brave Señor Abad gemytligt morer sig med at spille

Kaart med sin Opvarter og sine Tjenestepiger om Eneste-skillinger?

Det er morsomt at see det naturlige Forhold mellem disse Mennesker og at høre Pigerne give deres Mening tilkjende om Husets Sager ligesaa kjækt som Pernille i gamle Dage. Og dog bliver man ypperligt betjent i Spanien. Naar jeg spiser min Middagsmad, stiller Pigen, Antonia, sig hen foran Bordet lig en maurisk Slavinde og forbliver der hele Tiden, søgende at gjætte ethvert af mine Ønsker.

Señor Abad fortæller gjerne i denne Kreds om sine Felttog og sin Yndlingshelt Espartéro. Tolédos fordums Herlighed og de mange Skatte fra Maurernes Tid, som han formoder ere nedgravede i Byen, er ogsaa et af hans Emner. Han er meget optagen af det nylige Fund i en Ruin et Par Mile herfra af de berømte Guldkroner, der have tilhørt Recesvintus og nogle andre gothiske Konger. Der fandtes ikke mindre end 8 saadanne, besatte med Ædelstene og Perler og indrettede til at hænge op i Guldkjæder, som Votivkroner i Kirkerne. Til Señor Abads store Indignation blev det Meste af dette rige Fund solgt til Franskmændene, som nu bevare det i Hotel Cluny i Paris.

Det er det sidste Brev, jeg har den Ære at sende Dem; thi om nogle faa Dage forlader jeg Tolédo og Spanien og reiser ad Jernbaneveien tilbage, idet jeg kun dvæler ganske kort i Barcelona. Desværre kan jeg ikke, som jeg havde ønsket, forlænge mit Ophold her og besøge Segovia, Burgos og flere Stæder, men maa paa Grund af Forholdene nøies med det halve Aar, jeg nu omtrent har tilbragt i det interessanteste Land i Europa.

Altsaa skal jeg nu sige Spanien Farvel! Jeg vil forlade det, opfyldt af Erindringen om de lykkelige Dage, jeg her tilbragte, de stolte Minder om dets Fortid, som jeg beundrede, og det ædle Folk, jeg lærte at kjende og elske. Jeg vil tage Afsked med det samme Raab, som jeg istemte i Valencia, da jeg første Gang satte Foden paa dets Grund: «viva España!«

